

ADDITAMENTA.

I. DIGESTORUM LIB. X FRAGMENTA NEAPOLITANA	1*
II. DIGESTORUM LIB. XLV FRAGMENTA POMMERSFELDENSIA	11*
III. UARiae LECTIONES LIBRORUM DETERIORUM AD DIG. LIB. V TIT. 3..6	17*
III. UERSIO UULGATA MODESTINIANORUM DIG. LIB. XXVI ET XXVII	35*
V. UARiae LECTIONES LIBRORUM DETERIORUM AD DIG. LIB. XXVIII TIT. 2	46*

ADDITAMENTA.

I

DIGESTORUM LIBRI DECIMI FRAGMENTA NEAPOLITANA.

(tit. 2, 3—16: tit. 3, 23—29: tit. 4, 12—19.)

Codex bibliothecae publicae Neapolitanae IV. A. 8 qui solus nobis seruauit Charisii artem grammaticam adiectis libellis Seruui de centum metris et Frontonis qui dicitur de differentiis, membranaceus formae maximae, scriptus est saeculo octavo incunabula uel exente septimo Bobii in monasterio S. Columbani, sed scriptus in chartis deleticiis. quarum cum pleraque bibliorum Latinorum, tres (f. 33—35) Lucani reliquias exhibeant, folia ea quae nunc numerantur uel certe numerari debent 36—39, olim autem inter codicis f. 24 et 25 locum habuisse residua ex quarto quaternione Charisiano, cuius perierint folia prima postremaque bina, docuit qui de eo libro omnium diligentissime exposuit Henricus Keilius in praefatione uoluminis I grammaticorum Latinorum p. VII sq., quattuor ea folia auulsa sunt ex digestorum Iustinianorum libro aetate et auctoritate Florentino omnino pari*). sunt autem foliorum paria bina inter se cohaerentia, quorum prius f. 37. 36, cum inter utrumque folium nihil deficiat, olim intimum fuit compagis suae. contra inter alterum foliorum par 39. 38 sex folia intercessisse spatiis computatis intellexi: quocum recte conuenit nota compagis, siue IX ea fuit siue alia, quam in f. 39 margine inferiore uidere sibi uisus est Gauppius **). unde nisi oculi eum plane fefellerunt praeterea sequitur, ut compages huius codicis non quinariae fuerint, sed quaternariae, idque confirmatur spatio quod intercedit inter f. 36 et 39, apte replendo foliis ad modum Neapolitanorum scriptis undeviginti, sed quod uix recte apes ad rationem quinariam. ceterum si in folio illo 39 uere est nota quaternionis noni, volumen ex quo haec folia supersunt non potuit incipere ab ipso digestorum principio, cum eorum libri primi nouem folia ad similitudinem Neapolitanorum perscripta requirant paullo minus ducenta. utut hoc est, probabiliter folia quattuor quae habemus disponemus ita:

q. 6?, 1 —	q. 8? —
2 —	q. 9?, 1 = f. 39
3 —	2 —
{ 4 = f. 37	3 —
{ 5 = f. 36	4 —
6 —	5 —
7 —	6 —
8 —	7 —
q. 7? —	8 = f. 38

Particularas has digestorum secundum eum codicem ipsa paginarum eius uersumque distributione retenta hoc loco proponere uisum est coniunctas, cum quae ibi uel legerunt uel legere sibi uisi sunt uiri docti, in ipsius editionis adnotationem recepta et reliqua eaque potiora obscuratura fuissent nec ipsa satis facili certaque ratione intellegerentur. hoc uellem tandem aliquando de lectione constaret, quam fatendum est adhuc aliquot locis incertam esse, licet quattuor uiri docti in ea consti-

* Nam extremus codicis quaternio (f. 40—47), cuius antiquior scriptura continet Gargilium Martiale, recentior uitarum pontificum recensionem omnium antiquissimam, non ab origine eiusdem codicis pars fuit.

**) Quod in ipsa editione (nam in schedis nota deest) numerum eum adscripsit imo f. 39 non recto, sed uerso siue p. 8*, sine dubio factum est errore: eiusmodi enim numerus locum non habet nisi in pagina quaternionis aut prima aut postrema. inde quoque explico, quod Mayerus data opera querens numerum non inuenit loco indicato.

tuenta elaborarint. nam primum Ernestus Theodorus GAUPP (G) folia haec inuenta a. 1822 sibique indicata a Pertzio (v. *Archiv für deutsche Geschichtskunde* 4, 501. 5, 75) a se descripta non ea qua par erat industria et manu scripta ad Schraderum misit et edidit in dissertatione 'de quattuor foliis antiquissimis alicuius digestorum codicis Neapoli nuper repertis' (Uralislauiae 1823. 4). deinde mense Nouembri a. 1824 Schraderi iussu m. s. MAYER (M) Tubingensis editionem Gauppianam ad ipsum codicem castigauit pariter atque Gauppius chymicis remedii usus, quam recognitionem diligenter et perite factam in hac editione potissimum secuti sumus, seruatam hodie Tubingae in bibliotheca universitatis inter Schraderiana (ms. n. 303. XVI). plurima autem quae Gauppius non uidit primus eruit Mayerus, quae ab iis quae Gauppius quoque legit distinguere nobis non uisum est operae pretium esse. nuper denique a me rogati duo uiri ADOLPHUS KISSLING (K) et CAROLUS ZANGE-MEISTER (Z) folia lectu iam difficillima ita inspexerunt, ut hic dubia quaedam in p. 3°. 4°. 5° examinaret, ille pleraque quae quidem hodie apparent recognoscet *). sed ut dixi, tam desperata est reliquiarum harum condicio, ut ne sic quidem omnia ad liquidum perduci potuerint. nos exhibuimus cum fide quae tradita accepimus, quatenus typis id perfici potest: nisi quod primam cuiusque legis litteram non dedimus ut in codice cernitur forma maiore eminentem. signa indicant foramina membranae scriptura antiquiora.

Specimina scripturae tam prioris quam posterioris proposuerunt Gauppius l. c. et Angelus Antonius Scotti (*mem. dell' Accademia Ercolanea* uol. 2 a. 1833 p. 129 tab. n. 3), ubi exhibetur p. 7° principium quas ... intercesserit, sed uersuum distributione male mutata. quod nos in margine addidimus specimen exceptum est a Mayero, nisi quod inscriptionem loci Gaiani 10, 2, 5 addidimus ex tabula Gauppiana.

*) Si qua uel Mayerus uel Kieslingius in exemplo Gauppiano tacite probarunt, ubi causa fuit distinximus notis (M) et (K). praeterea quae nescio qui ad exemplum Mayerianum duobus locis (p. 9° u. 6. 8) adnotauit, ea fidem non habere ex ipsa re appareat.

F b p q

Iulianus LIBRO OCTAUODICESMOTORUM. COMO^W
xxiii NISS SERUUS SI EX RE ALITERIUS DOMINORUM

SICOMONIS
SERUUS EX RE
MANUS ADQUA
HERIT

Chrys LIBRO SEPTI

RAACTIONIS OFFICIO IUDICISTRANSLATASUNT
 IIII UPIANUS LIBRONONODECIMO ADE DICTUM CETERA
 RAEITAQ. RES PRAETER NOMINA ENI UNINT HOC
 IUDICIUM SIN AUTEM NOMEN UNI EX HEREDIB.
 LECA TUM SITIUDICIO FAMILIAE HERCISCUNDAE
 HOC HERES CONSEQUITUR MALA MEDICA MENTA
 ETUENENAUENIUNT QUI DEMINI JUDICIUM SED
 IUDEX OMNINO INTERPONERE SE IN HIS NON QD.
 BET BONI ENIM ETIINNOCENTIS UIRIO OFFICIO
 EUM FUNCIOPORTET TANTUNDEM DEBEBITA
 CERET IN LIBRIS IN PROBATAELECTIONIS MACI
 CIS FORTEUE LIBISSIMI LIBUS BAECENIOMONIA
 PROTINUS CORRUPTUS DASUNT SED ETIQUID
 EXPECULATUUELEXSACRILEGIO □ QUAE
 SITU MERITUE LIAUT LATROCINI OUELAD
 CRESSURABOCNONDIUDETURSE □
 DETTABULASTAMENTIDEBEBITAUT
 APTEUMQUIEXMAIORPAREBERES ESTIUBE
 REMANE REAUTINA EDEDEPO NIAMET LABEO
 SCRIBITUENDITABEREDITATE TABULASTAMENT
 TIDESCRIPTADEPO NIOPORTEREBEREDEMENT.
 EXEMPLIUM DEBERE DARE TABULAS UERO AUTHEN
 TICAS IP SUM RETINERE AUTINA EDEDEPO NI
 Ü ÇAIUS LIBRO SEPTIMO ADE DICTUM PROUINCIALES
 QUAESUNT CAUTIONES HEREDITARIAE EASI UDEX
 CURARE DEBET UAPUD EUM MANEANT QUI MAIO
 REEXPARE BEHERESSIT CETERA DESCRIPTUM ET
 RECOGNITUM FACIANT CAUTIONE INTERPOSITA
 UTCUM RESEX ECERIT IPSAE EXHIBEANTUR SI OM
 NESIS DEM EXPARTIBUS HEREDESSINT NEC IN
 TEREOS CONUENIA TAPUDQUE EMPOTIUS SSEDE
 BEANTS ORTIRIE OSOPORTET ATEX CONSENSU

GMKZ (inspexit quaedam)

Scripta in summa margine p. 3. 6*. 7*. 10* obseruauit nemo — 4 NEMEN dubi
 tans K, aut NEMEN aut NOMEN Z 8 NOND.] MZ, NONDE G, NON.. K
 11 ELECTIONIS K 15 UI]. I K | LATROCINI OUELAD] sic, sed dubitans de litteris
 UELAD, M, LATR... C\O... AU K 16 hoc] b.c K, ..c Z 17 DEBEBITA.. K, DE
 BEB.. AU. Z 20. CRIBI. K | UENDITA M, .IEDITA Z, UEDITA G(K) 21 d. SCRIP
 TAS K 23 TICAS]... AS K, Z 24 SEPTI.. AD K 26 (MAIO] MAI. Z,
 MA.. K 29 exerce. IT K, exec... T Z 30 herede. KZ 32 AUT] GMZ, AU. K*

• 16 •

uel suffratio eius et deponit uel est auctor apud
 quem deponantur uel unae de sacra deponi
 debent
 ulpianus liber non odecimo ad dictum nam
 ad licitationem rem deducere ut quicunque
 tione uicit hic abeat in instrumenta beredi
 taria non placet mibi neque eorum pronio
 uenuleius liber septimo stipulationis sive
 .. sunuscum sub condicione ad dictum cohere
 dem aut apud hostes habet idixit se bene
 demesse et actione expertus uicerit de in
 de condicio bereditis sextiterit uel post limi
 niore dierit an uictoria eorum modum debeat
 cum eo co mmunicare nam in dubitate
 iudicatio ei in solidum compre
 hensio electionem cohereditam
 id est aut communicanda mea aut ex
 periundi facienda potest atque buic quipost
 uictoriam cohereditis effectus sit beres aut
 reuersus sit in ciuitatem idem que obseruan
 ... si postea natu us sit postumus non enim
 sona es silentium impetrari potest cum
 ad bereditatem post uictoriam cohereditis
 perueniret
 ulpianus liber non odecimo ad dictum propono
 nius scribit si unixerit bereditibus praeloca
 ta et fuerint rationes non prius erit traden
 das quam coheredes descripsent in nam
 et si seruus actor inquit fuerit ilegitimus non
 alia se um tradendam quam rationes reddi
 derit nos uideamus numquid et cautio
 sit interponenda ut quotiens desidera

GMK (desinit in u. 9 extr.) Z (inspexit quaedam)

1 AM..US K. A. ICUS Z 4 ulpianus libro] G(M), ul....S. BRO Z, u...
BRO K | edictum nam] G(M) et sic fere Z, edi....AM K 5 Ad licit.
 ionem KZ 5.6 licitatione] MZ, licita...||..e K 6 INSTRUMENTA BEREDI||
 TARIA] INSTRUMENTA BEREDITA||riaboc G, INSTRUMENTA BEREDITARIA||hoc decep-
 tus supplementis Gaupianis M, .N....MENTA....di||r.1., abesse testatus uoc.
 hoc, Z, praeter INSTRU nihil uid, K 7 placet mibi] G(M),bi K, p. VCI.
 .ibi Z 8 uenuleius] M et sic fere Z,US K 9 CUM SUBCONDICIONE
 Ad dictum] M,N....NEADIEC... K,NEADIEC... Z
 10 Apud G 32 quoties G

♦ X ♦

- TA EFUER IN RATIONES..... TORPRAELECATUS
 COPIAE ORUM FIAT PLERUMQ· ENIM AUT BENTICAE
 RATIONES SUNT NECESSARIAE ACTORIA DI INSTRU
 ENDAE AQUA E POSTEA MERITA D NOTITIAM
 EIUSPECTANTIA ET NECESSARIUM EST CAUTIO
 NEMABE OSUPERBOCCO BEREDIBUS PRAESTARI
 IDEM POMONIUS AIT COLUMBAS QUAE EMITTI SO
 LENDE COLUMBARI OUENIRE INFAMILIA EB
 CISCUNDAEIUDICIUM CUM NOstra ES INTIAM DIU
 QUAMDIU CONSUETUDINEM BABEANT A DNOS RE
 UERTENDIQUARES QUI SE AS APPRAEBENDISSET
 FURTINOBIS COMPETITACTIO IDEM ET IN APIBUS
 DICITUR QUI AIN PATRIMONIONOSTRO COMPUTAN
 TUR SEDETSIQUI DPECORIBUS NOSTRIS ABES
 THSE REPTUM SITUENIRE INFAMILIA EB CISCUN
 DA EIUDICIUM PUTAT SIFERA MEUAS ERIT NAMMA
 CISSE SE UT NON DESINAT NOSTRUM MESSI IN QUIT
 QUOD ALUPO EKIPITUR UELIA BES TIATA M DIU QUAM
 DIU ABEONON FUERIT CONSUMPTUM
 20 U IIII PAULUS LIBRONON CENSIMOTERTIO ADEDEDICTUM U E
 NIUNT IN HOC IUDICIUM RES QUAS BEREDES SUU
 CE PERINT CUM DEFUNCTO TRADITA ESSENT
 HA EQUO QUERES QUAE BEREDIBUS TRADITA ESSUNT
 CUM DEFUNCTU SEMISSET
 25 X ULPIANUS LIBRONON DECIMO ADEDEDICTUM UITE.
 PRAEDIA AQUA EN. STRI PATRIMONII SUNT SEDET
 UECTIC ALIA UEL SUPERFICIARIANEC MINUS BAE
 QUO QUERES QUAS ALIENAS DEFUNCTUS BONA FI
 DEPOSSI DET
 30 XI PAULUS LIBRONON CENSIMOTERTIO ADEDEDICTUM PAR
 TUM QUOQUE EDITUM MET POST ADITUM BEREDITATE
 XII ULPIANUS LIBRONON DECIMO ADEDEDICTUM ET POST

GMK(deficit per u. 16....21) Z(inspexit quaedam usque ad u. 10)

1 PRAELECATUS] G(M), I R. I-C VVIS Z, leCATUS K 2 AUT BENTICAE]
 G(M) et sic fere Z, ICAP K 3 ACTORIA DI INSTRU] M, ACTO..... TRU K,
 AC..... TRU Z 4 poste. K | NOTITIAM] M, NOTI.... K 5 NECESSA
 RIU.. ST K 6 NEM] .em K | PRAE.. AR. K, PRAE.. ARI Z 7 .dem K | CO
 LUMB.. K | QUAE EMITTI SO non uiderunt KZ 8 UENIRE] UEN.. e K | MILIAE
 HER non uidit K 9 NOSTRAE] M, .OSTRAE Z, .OSTR.. K | SINNAM DIU non
 uidit K 10 QUAMDIU om. G | A DNOS RE] M, A DNOS.. Z, K, R
 TEN..... G 11 UERTENDI] ER.. ND K, om. G | AS APPRAEBENDISSET non
 uidit K 12 NOBIS] NC. IS K | 10 idem ET IN APIBUS non uidit K 13 PATRIMO
 N..... PUTAN K 14 de] MK, e G | PECOR. BUS K | TRISABES non
 uid. K 15 TIS] M, TIA G(K) | NF.... IAEBE om. rel. K 19 NON] M, om. G

Item contest... sabinus scribit in famili
 aeberciscundae iudicium uenire et adiudi
 care posse idem erit et si seruis bereditariis
 ab extraneo aliquid datum sit resquaes sub
 conditione legata est interim bereditum est
 et deuenient in famili aeberciscundae iudi
 ci... et adiudicari potest cum suascilicet cau
 sa ut existente condicione eximatur ab eo
 cui adiudicata est aut deficiente condicione
 adeos reuertatura quibus relicta est. idem
 et in statu liberodicitur qui interim est bere
 dum existente autem condicione ad liber
 tam perueniat
 papinius libronon decimo adedictum. alie
 nationes enim post iudicium acceptum in
 terdicta esunt dum taxat uoluntariae non
 quae uetus tiorum causam et orationem in
 ris habent necessariam
 xiii ulpianus libronon decimo adedictum. sedet
 sius capio fuerit coepit aabeo qui beres non
 erant item contestata met postea im
 plita fuerit remdei iudiciorum subducitus
 fructus anini iudicium deducatur quae ritur
 .. putasi deductus uerius fructus fundus fuit
 .. bereditibus lecatus
 paulus librouicensi motertio adedictum
 uel si seruo bereditario usus fructus leca
 tu si necenima persona discederet sine
 interitus uipotest
 xiv ulpianus libronon decimo adedictum. et
 puto officio iudicis contineri uolent
 heredes a communione usus fructus dis

GMK

22 CESSER..... def. NCT. TRADITAEES. EN. K 23 quoq. er. SQUAeberedibus
 TR om. rel. K 25 libro] .. BRO K | item non uidit K 26 q.. en. STRIPATRI
 MONI om. rel. K 27 uecticalia] G(M), uece. c. lia K 28 quoque] .. s..
 que K | res.. ASA.. enasdefunctu.. onafi K 29 possi... K 30 libro
 motertio adedi... mpar K 31 .. mquoquee.... m K | et K, omisit
 G(M) | bereditate K, bereditatem G(M)

3 CARE] CARE G(K) | paragraphi signum post posse habet M 5 CONDI
 TIONE legata G(M), .. ndit.. nel.. ATA K: in codice sine dubio est CONDICIONE
 7 CIUMET non uidit K | SUASC... cet K 8 UT.... ENTE K 11 di. ITUR K
 15 . ATIONES. NIM K 16 DUNTAXAT G 20 SIUSU non uidit K 22 .. eta K
 23 FRUCTUS] ... ,TUS K 24 UTPUTA] .. PUTA K 26 tertio] TER.. O K

quaenam locatio est cummerces non
intercesserit aut certe actionem incerti
ciuilem reddendam

xxiiii IULIANUS LIBRO OCTAUODICESTORUM COMMUNI
NISSERUSSI EX RE ALTERIUS DOMINORUM
Adquisierit nibilominus communis id est
sed quis ex cuius re adquisitum fuerit com
munis idem dum non dicitur eam summa per
cipere potest quia si dicitur bona a consueneat
ut unus quisque erga eius ipso ut habeat quod
ex re eius sive eius adquisierit

si communis
fuerit ex re
unius adqui
sierit

CUM ACERET EUM COMMUNIS IDEM DUM NON DICO
PARTEM TUAM TUTIO TRADIDISTI MUNICIPIO
DICI CAUSA TENERE RISMIBI PRAETORIA ACTIONE
QUOD FECISSE NET EUM COMMUNIS IDEM DUM
DO AGERETUR

xxv Idem libro duodecimo dicestorum sistibus
COMMUNIS MEUS ET TUUS SERVUS HABUEAT
PAMPBILUM UICARIUM MAUREORUM decem met
tacum actum de peculio fuerit condemnata
tus que decepit praestitero quamvis postea
pampbilus decesserit nibil omnis actio
ne communis idem dum non est pro socio qui inq.
milia prae stare debet et quia tate bona et realis
noli eruit longe causa sequarsisti
chus post mortem pampbilium uicari
um adquisierat

CHC.

xxvi ALFENUS UARUS LIBRO SECUNDODICESTORUM
COMMUNIS SERVUS SCUMAPUD ALTERIUM MESSET
CRUS FRECIUM NO PEREQUAERE BATURALTERO
MINUS QUI IDCUM EOPENESQUE EMFISETA CE
RET RESPONDISI Quidculpa illius maquis quam

IX

CMK

4 ex glossa K legit: E communis ||||||| ut ex f || unius adqui ||: u. 2 'pro re fuit
antea iu' M 7 his punto non adnotato G(K) 8 diu idundo] ... dundo K
12 diu idundo] .. ui dundo K | uelle] K, uelle G(M) 14 ACTIONE] .. TIONE M
15 TECU.COMMUNI K 16 do .. ERETUR K 17 DIC. STORUM K 19 C (uel X) HC
in margine uidit M: estne CHMEIWCAI? 20 CONDEMNATA non uidit K 22 AC
T.. K 24 Ali. K 25 LIBERAUIT] MK, LIBERAUI G 32 culpa] .. IPA K
IX compagis notam dubitans enotauit ex folio hoc verso G (uide supra p. 1° n. **),
frustra quaesiuit M

† lib †

CASURES COMMUNIS DAMNICE PISSET PER
ARBITRUM COMMUNI DIUIDUNDOPOSSE RECI
PERARI

- XXVII** PAULUS LIBRO TERTIO EPITOMA RUM ALFENIDI
CESTORUM DE COMMUNIS SERUOUNUSEX
SOCIS QUAESTIONEM HABERENIS COMMU
NIS NEQOTIICAUSAIRE NON POTEST
- XXVIII** PAPINIANUS LIBRO SEPTIMO QUAESTIONUM: ·
SABINUS AIT IN RE COMMUNIS NEMINEM DO
MINORUM MIURE FACERE QUI CQUAM INUITO AL
TER POSSE UNDEMANIFESTUM EST PROBI
BENDIUS SESSINE REENIM PARIPOTIOREM
CAUSA MESSER PROHIBENTIS CONSTAT SED ET
SI INC... NI PROHIBERIS SOCUS ASOCIONE
QUI DFACIA T PROTESTUTTAMEN FACTUM OPUS
TOLLAT COGINON POTEST. SIC UMPROHIBERE
POTERAT HOC PRAETER MISIT ET DE OPER COM
MUNIDIUDUNDO ACTIONEM DAMNUM RESAR
CIRE POTES TSINAUTEM FACIENTI CONSENSIT
NEC PRODAM NOBET ACTIONEM QUOD SI QVIS
ABSENTES SOCIA DLAESIONEM EIUS FECIT
TUNC ETIAM TOLLERE COQUITUR
- PAULUS LIBRO SECUNDQVAESTIONUM SI QVIS
CUM EXISTIMAUERIT FUNDUM COMMUNEM
SIBICUM MAEVIO ESSERE QUEM CUM TITIO COM
MUNEM HABEBAT IMPENDISSET RECTE DICITUR.
ETIAM COMMUNI DIUIDUNDODIUDICIUM MEISUF
FICRE HOCE NIMEST IS CIA REM COMMUNEM
ESSE IENO REM AUTEM CUIUS SOCIUS NEQUE ENI
NEQOTIAS OCII CEROSE D PROPRIAM REM TUEOR
ET MACIS EX REINQUAM IMPENDITUR QUAM EX
PERSONAS OCII ACTIONAS CITUR DENIQUE EA

G (qui quae inde a u. 10 enotauit pauca eaque perturbata omisimus) MK (contulit
tantum u. 1—7)

1 CA....SCOMMUNIS X 2TRUM COM..NI.....NDOPOSSE X 2.3 RE
CI||PERARI 'sic omnino' M, RE||...E.... G, RE||..PE.... X 4 LIBRO.....ETO...
UM ALFENI X 5 CEATORUM] ..S..RUM X | SER..UNUSEX..... X 6 ||q...
...ONE. HABE..NISICOMMU..... X 7 ENONPOTEST tantum uid. X 10 QUIC
QUAM potius quas qui dquam' M

p. 9° u. 1 huius folii dextra pars auulta est | ANBEREDET] .NBERED X 2 de
FUC X 3 REDEM G ms. X, DEM G ed. (M) 4 NOMINE] GM, NOM... X | uel
uti G, deleuerunt el MK 5 REICO non uidit X 6 LIBROAD] GKM, LIBROSEXTOAD
(sec. Hal.) dubitans nescio qui apud Mayerum | EDICTUM PR] M, p X 7 deli
....CAUSA X | Silib] X, SI M 8 sic M, ALIQUOD... ATURINTERDIC X, inter 7 et 8
postea BERBOMODETINERI male inseruit nescio qui apud Mayerum 9 TURDEEXBI

Φ X Φ

QUAERERE AN BEREDIER inheredem danda

SIT: PLANEE EXDOLODEFU netidanda est in he

REDEMBAEC ACTIOSI LOCU pletior hereditas

ECONOMINE FACTAS ITU elatiquod pretium

RECONSECU TUS SIT

CAJUS LIBRO AE DICTUM PR actoris urbanititulo

XIII deliberalica CAUSAS LIB er homodetineri ab a

LIQUODICATUR INTERDICT um aduersuseum quide

TINEREDICITUR de exhbibe udio e opotest quis

10 BABERENAM ADEXHBIBE ndum actio in eam
reminutilis uide

TURQUIABAEC ACTIO EI creditur compete

RECUIUS SPECULIARITER interest

POMPONIUS LIBRO QUARTODECI moadsabinum

15 SIURNUM MOSAB uxores ibido natos sciens suos

FACTOS NON ESSERE PROKE empta de derit fecit?

dolo malo quo min wposside atetideo

ADEXHBIBENDUM ACTIONE tenetur

16 idem LIBRO DECIMOOCTAUO AD..... U M the

XV SAURUS MEUS INTU OFUNDO EST NEC eumpate

RISMEE FFODE RECUME UM LOCON onmoueris

FURTIQUIDEM AUT ADEXHBIBENDUM economi

NEA CERERE CTENON POSSEMELA beoaitquia

NEQUE POSSIDERERE SUM NEQUE DOLOF eceris quo

20 MINUS POSSIDERES.... TECUM F ieriposse tut

NESCIASEUM THESAURUM INT. OFU ndo

CESSEN NON ESSA UT EMINIQ UUM iurantimi

BINON CALUMNIA ECAUSA IDPO. TU lareuel

INTERDICTUM UELIUDICUM itadariut si

21 PERMENON STETIT QUOMINUS dam

NI INFEC...IBI OPERIS NOMINE CAU eatur ne

UIM FACIAS MI BI..... NUSEUM thesaurum

G (qui quae inde a u. 6 enotauit pauca et pleraque falsa omisimus) MK (qui examinavit u. 1—10, 14, 19, 21—27)

tantummodo uidit K 10 praeter exhibe nihil uidit K | inter 10 et 14 tres uersus deesse uidetur significare K, cum duos tantum proponat M: certe requiruntur tres, cum quod pagina secundum M non habet nisi uersus triginta unum tum quia id quod excidit inter u. 10 extr. et u. 12 in. ndum actio in eam rem inutilis uide uersu uno dimidio nequaquam capit: quamquam ad implendum uersum unum cum dimidio præterea uerba quaedam requiruntur fortasse male addita a librario 18 p..... S LIBRO DECIM tantummodo uid. (nisi haec magis pertinent ad u. 19) K 19 idem solum uidit K 21 RISMEE FFODE... EC... U M rel. om. K 22 FURTIQ... EO om. rel. K 23 NSI... OSSE rel. om. K 24 NEU... dolof rel. om. K 25 MI rel. om. K 26 ... S. UR rel. om. K 27 C maiorem ante u. uidit M | esse N. SSE rel. om. K

effodiamtollame xportemquodsi etiam
 furtiuusisteth esaukusestetiamfur
 tiagipotest
 xui pauluslibro decimo ad sabini numcum
 seruostenetali qui ddominus adexhiben
 dumsuonominete netursiautemseruus
 citrascientiamodo minidolofecit quomi
 nushabeatnel fu riactionuel dolomalonoxa
 lisseruinomin e. andae stade xhiben
 dumautem utili snulla constitueenda est
 xuii ulpianus librono de omnibus tribunali b.
 si quis hominem debilitatum exhibeatur el
 eluscum adexhibeatur quidem absolu
 debet exhibuiten i metni bilum premitdirec
 tam actionemta li exhibitio poterit
 menagere A..... Aquilis ad hocdam no
 xuiii idem librose x..... nionum solutione chi
 rograph oinanifacto et piciognoribus libera
 tis nihi lominus ut in instrumenta ad eum
 contra cumpertinentia ab ali quo amde
 bitore exhibeantura çerepotest
 xuiii paulusli bro quanto epito marum alfeniad
 exhibe ndum possunt a çere omnes quo rū
 intere t sed qui... m consuli ut non possit
 efficere haec... ctio... ationes aduersari
 sibi exhibe rentur quas exhibe serum a ç
 nieius inter es set respondit non opor
 tere ius cui lecalumnia rinecuer bacap
 tarisedqua mentequid dicere turan im
 aduerte reconuenire nam illa ratio
 neetiam studiosum malicui... ctri nae
 possed icresua interesse illos aut illos

II

DIGESTORUM LIBRI QUADRAGESIMI QUINTI FRAGMENTA
POMMERSFELDENSIA.

(tit. 1, 35—73.)

Bibliotheca Schoenborniana quae est in uico Pommersfelden prope Bambergum seruat reliquias codicum duorum litteris quadratis in papyro scriptorum sibi simillimorum eiusdemque fere ut uidetur et aetatis et originis, quorum alter Graecus olim formas continuit iuris Iustiniani, alter Latinus Iustiniani digesta. unde illatae sint laciniae eae in bibliothecam Schoenbornianam, ignoratur, nisi quod propter nomen alicubi in iis adscriptum 'Ioannes Gallus (Franck?) ann. 1630' probabile fit iam per duo saecula uel amplius in Germania ea adseruari. supersunt autem hodie digestorum folia septem plus minusue lacera omnia, quorum cum cohaerent hodie uel certe cohaeserint tum cum ea examinavit Ianus tertium et sextum, item quartum et quintum, sex autem prima dum integra essent in codice integro continua sese excepisse manifestum sit, appareat superesse nobis unius quaternionis folia sex prima, item sequentis quaternionis folium unum singulare. folium nullum hodie integrum est: at cum in foliis primo secundo septimo adsit margo inferior, computando effectum est singulas paginas habuisse uersus ad tricenos, singulos uersus elementa ad uicena octona. ceteroquin eam computacionem quominus anxia diligentia persequamur, obstat earum partium quae supersunt scriptura minime aequabilis, ut exempli causa folii sexti recti uersus primi quattuor respondere traduntur uersibus quinque folii eiusdem uersi. continetur hisce laciniis pars libri digestorum quadragesimi quinti: quae digesta ad hunc modum perscripta non potuerunt minus foliorum milibus tribus absolui, ut pluribus uoluminibus ea diuisa fuisse necesse sit.

Repperit fragmenta ea ante a. 1812 Sauignyus (*Geschichte des röm. Rechts im Mittelalter* uol. 3 p. 471), descripsit primus Ludouicus a Ian Sueofurtensis, edit primus ad Ianii exemplum E. Zachariae a Lingenthal in Sauignianis annalibus (*Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft* uol. 11 a. 1842 p. 239 sq.) idemque diligenter pertractauit suppleuitque. nobis praeter editionem eam praesto fuerunt exempla accurate et perite a. 1865 ab Iaffeo sumpta foliorum quinque priorum: nam sextum et septimum nisi perierunt, certe tum reperiri non potuerunt. ipsa illa folia quae uidit iam magis imminuta Iaffeus repperit quam quo tempore descriptis ea Ianus. nobis autem inutile uisum est adnotare quot litterae post Ianum exciderint neque omnino placuit morari lectores adnotandis litteris dimidiatis minutaque illa et nullius utilitatis uarietate, quae inter laciniarum ita male habitarum uel optima exempla intercedat necesse est, cum praeferim hae reliquiae ad crisin pandectarum per pauca conferant. supplementa quoque, cum reliquiae tam exiguae sine iis edi uix posse uiderentur utiliter, Zachariaeum sequi addidimus et fere eius in restituendo uestigia pressimus. errauit tamen is admittens uocabulorum diuisionem non syllabariam, sed plane arbitrariam, contra consuetudinem eius aetatis qua liber scriptus est et contra manifesta indicia reliquiarum: nisi quod hoc tenendum est *quillo* (5', 7. 8) recte accipi pro disyllabo (quamquam uel hoc emendauit librarius 5, 13. 14 in *quillis*, ut similem mendam sustulit 6, 9) et id quod est *haberet||amen* (2', 24. 25) non explicandum esse ex diuisione uocabulorum arbitraria, sed ex librarii hominis Christiani inscritia: similiter etiam Florentini codicis librarios saepissime peccauisse constat. uersuum deinde numerationem retinuimus a Zachariaeo propositam, scilicet ut numerarentur secundum locum quem in pagina olim dum plena esset tenuisse uiderentur.

1 Dig. 45, 1, 35, 1—36.

.....
 16 readoptiuaidemdicendu M̄SIT quia
 statimcontramoresſitsii NloCA n
 doconducendouend ENdoeme n
 doadinterrogatione MQUISNON res
 ponderitsitamenc OSENTIT ūrin
 20 idquodrespons UMESTUAleſqu odac
 tumestquiahic ONTRACTUSN ontam
 uerbisqua MCONSENUCONF firmantur
 λs u lPIANUSLIBROQUADRAÇEN simo
 ... TOADSABINUMSiQUISCUMal iter
 25 eum CONUENISSETOBЛИCARIALITER perma
 chi NATIONEMOBЛИCAtusESTERI tqui
 dem SUPTILITATEIURISOBSTRUCTU ssed
 dol iexceptioneutipoestq uiaenim
 30 p ErdoluMOBLICATUSESTCOMP etitei
 excepti Oldemestetsinull usdo

1' Dig. 45, 1, 38 pr. § 1. 2.

.....
 16 . . . PDAI
 relic EAſQU aeresfacitutuidea
 turreu SPROMISS eperomnesfutu
 rumu TIBIBABE reliceatuideturigi
 N...P..A,
 20 obligatu REITAUIMURSE dseobli
 gatneip SEFACIAUQUMINUSH abereli
 ceatob LIQATURETAMNEBERE ssuusfa
 ciatuelquisc ETERORUMSU cces
 sorum EFFICIAUHABERELICEAT-S edsi
 25 quisp ROMILLATPERALIUMNONFIE ri
 praeterber edemsuumdicend umest
 inu ULTER-EUMPROMITTEREFA ctum
 a IENUMATSIQUISUELTFACTUM alie
 n UMPROMITTEREPOENamuelq uan
 30 ti EARESSITPOTESTPROMITTER esed

1 20 EST Jaffé, .st Jan 22 ...CONS.... Jaffé,CONSE..U. Jan 24 ..
 to.đ Jan,đ Jaffé 28 doli] ...! Jaffé, om. Jan | po.e.t Jan, 1..EST
 Jaffé 19 per]. El Jaffé, .e. Jan

1' 15 uestigia haec enotauit Jaffé solus 17 sppcc...Sect Jaffé 19 sic ut
 dedimus Jaffé: duobus uersibus sic: ||....NU.PEA.....||OA....|| Jan, adno-
 tans in his duobus uersibus schedas suas uideri perturbatas nec sibi ipsi de iis liquere:
 recte opinor Jaffé, scilicet omisit librarius in his: uidetur igitur alienum factum [pro-
 misse nemo autem alienum factum] promittendo obligatur ea quae seclusimus, Janus

2 Dig. 45, 1, 38, 4.

.....
 20 cesso R emeliusquicquamfactum
 SIT SICUtautem ex parte reis success
 SORESeius cum ipsotenen turita
 25 ETIAM exp arte actoris committitur
 stipulatio pSI stipulatoriceterisque
 quicunque eis ucedunt scilicet
 SIREMIPSSI habere non licuerit cete
 RUMSIAlihabere non licuit certo
 30 CERTIUS EST non committit stipulatio

2' Dig. 45, 1, 38, 6. 7.

.....
 sed factum uersatur sedai detur mi
 hilic etiur is UERBA CONTI
 neathae c stipulatio hab ereliceret
 amensic se accipie NDAMUTIN
 seruo et in filios fam ILIAS UIDEATUR
 actu messed de posse SSIONERE UNEN
 da aut non auf ERENDA ETUIRES BA
 ACC quoque sti pU
 IOSTI PULATI OPOSSI

3 Dig. 45, 1, 38, 7—11.

de rem i hilic responde s utili se est
 QU am stipulation em seruus an pos
 SIT utiliter in suam personam conci
 PER euideamus sed quamvis ciui liu
 5 reseruus non posside at tam en ad pos
 S essione m naturale m hoc referen
 d um est eti de dubitari in oportet
 Q uin et seruus recte ita stipule tur
 pl anes iteneres si bilic re sti pula tis
 10 SIT seruus utile messe stipulation em
 CONuenit licet enim impossidere ci
 Uil iternon possint teneret amene nosne
 mo dubit a haber edupliciter accipitur
 NA met eum hab er edicim us
 15 QU ire idominus est teum quid omi
 NUS quidem non est sed tenet de
 NIQU e haber e re mapud nos depositam
 sole mus diceres quis ita stipulatus
 FUE ritutis fruisi bilic re ad her edem i
 20 STA stipulation on pertinet sed et
 SINo n addiderit sibi non put osti pu

3' Dig. 45, 1, 38, 13—17.

heredi que eius abesse uel itsu f
 ficere abesse a futurum que es se
 stipulari si uero de plurium dol oca
 ueru elit nec essari uimes ea dici
 cuire idolum malus non abest non a ue
 rit quantia re serit tantam pec UNI
 am darispondessua e persona ead IUN
 gere quisher edispersona mpotest Sed
 et a doptiu patris persona coni UnCI
 poterit inter incertam certam que
 diem discrimen esse ex eo quo que
 apparet quo d certa die promiss UM
 uel statim dari potest totumen IM
 medium tempus ad soluendum li
 berum promissor irelinquit RA
 qui promis si aliquid factu MSIT
 uel cum ali quid fac TU M
 sit n is i c u m i d FACTU
 fuerit dederit non uidebitur FECIS
 sequod promis ita teristi pula RINE
 m opotest praeter quam siser UUS

autem uestigia uocabuli factum cum bis descriptisset diuersae, postea errore pro duobus
 uersibus ea habuit 20 sed] s.. Jaffé, s.. Jan 23 uelquis] CICLOSI Jaffé, om.
 Jan 29 UM ROMITTERE Jaffé, UM ROMITTERE Jan

2' 29. 30 in codice erratum est: habeat stipulatio haec quoque stipulatio possidere F
 3 1 u Jaffé, om. Jan 4 pei Jaffé, pe Jan 5 in " Jaffé, om. Jan
 6. 7. 8 om. Jan 9 pi Jaffé, p Jan 17 NIQL Jaffé, NIQ Jan
 3' 1 om. Jan 4 OOCJ Jaffé, ME. Jan 6 UNI] Jaffé, UN Jan 9 ... CI Jan,
 . J. CI Jaffé 14 l. Jaffé, om. Jan 15 RA utrumque exemplum 17. 18 abundat
 spatium

4 *Dig.* 45, 1, 38, 18—20.

· · · · ·

S unteumquidicatmihidecemet
 T itiodecemeademdecemnonalia
 10 D ecemdicerecredendumestsi
 ST ipulariaicummeainteressel
 UI deamusanstipulatiocommitte
 TU retaitmarcellusstipulationem
 UA lereinspeciehuiusmodiisquipu
 15 pilis tutelamadministrarecooperat
 CE ssitadministrationecontuto
 RISU oetstipulatusestremppupilisal
 UAM foreaitmarcelluspossedefendi
 DIS tipulationemualereinterest
 20 ENI mstipulatorisfieriquodstipula
 TUS estcumobligatusfuturus
 S etpupillozialterrescesserit
 · · · · ·

4' *Dig.* 45, 1, 38, 22—39.

· · · · ·

suainteresseteidariinea e
 ritcausa utualeatstipul ATIO
 10 undeetsiprocuratimeodaris ti
 pulatussumstipulatiouireshab EBIT
 etsicitorimeo quiinter EST
 meaneuelpoenacommittat URUEL
 praediadistrahanturquaepig NORI
 15 dataerantsquisitastipulatus FUE
 ritillumsistasnullacausaestic URNÓ
 obligatioconstataedemsacra MUEL
 locumreligiosumaedifcar ISU
 pularipossumusalioquinne CÉXLO
 20 catoagerepossumus
 AS pauluslibrodudecimoadsa BINÚ
 dominusseruostipulandoe ISIAD
 · · · · ·

4 9 T Jaffé, TU Jan 10 om. Jan 14 L. Jaffé, SA Jan 22 om. Jan
 4' 8 om. Jan 14 NOR Jaffé

5 Dig. 45, 1, 41 pr. § 1.

· · · · ·

XIM/SN ullamhaberedubitationem
PALAMEST sedetsidicatsecundisuel
TERTIIISU elquibusaliisaequediri
MITQU aestonemsiautemnonad
DATQUIS usianuariisfactiquaestio
NEMIND ucerequidfortesens erit
bocestqu idintereosactisituti que
ENIMHOC sequimurquodactumest
EASQUEA dsumemussiautemnonap
PAREATDI cendumestquodsabinus
PRIMAS kalendasianuariasspectan
DASPLAN esiipsadiekalendarumqu
isstipul ationeminterponatquid
15 { } sequem ureptuoactumuid eride
≈ ≈ seque ntibuskalendisquotiensau
REÇULA tem inobligationibusdiesnonpo
≈ ≈ NIT urpraesentidiepecuniadebetur
{ } NIS isilocusadiectusspatium
20 · · · · ·

5' Dig. 45, 1, 42—44.

· · · · ·

nisiomnibuspartibuspra eterius
anniuemensisnonrecte petet
μy ulpianuslibroquinquage NSIMOAd
sabinum si quisarbitratu PUTALUCI
titii restitusibistipulat USESTDEIN
deipsestipulatormoram FECERITQU
ominusarbitreturtitius PROMISSOR
quasimoramfeceritno NTENETUR
quidergoiipsequiarbit RARIDEBUIT
moramfeceritmagispr OBANDUM
estapersonanonesser ECEDEN
dumeiuscuiusarbitriu MINCERTU
est
15 μδ pauluslibroduodecimo ADSABINUM
etideo si omninononarb TtreUR
· · · · ·

5 2 XI0..St Jaffé, XIM.ul Jan 12 PRIMA Jan. 14 IS litterae et ex-
punctae sunt et inductae

5' 2 fin. S om. Jan. 3 petet Jaffé, pete. Jan. 4 .SIMO Jan 6 USESTDE
IN Jan, SESTDET et in margine)IS Jaffé 7 QU Jaffé, q Jan. 14 sub littera M
u. praecedentis L hoc uersu uidere sibi uisus est Jaffé 16 sic Jaffé, NO..R Jan

6 Dig. 4, 1, 45, 3. 4. 46.

6' *Dig.* 45, 1, 48. 49 *pr.*

5
10 **s** rierisetcummorieris
l uspatridaristipulari
U ideturetsibocnonadiciat
m **p** A uluslibroduodecimoad
15

μη ulpi anus librouicensimo se
xto ad dictum si decem cumpetiero fu
er ostipulatus ad monitionem ma
gis quandam quo cel erius redan
turet quasi sine mora quam condici
onem habet stipulatio et ideo li
cet decesseropriusquampe tie
ronon uidetur defecisse con dicio
μθ paulus libro trigensimo septi mo
ad dictum cum filius familia sst
ichum daris po ponderit et cumpere ums TAR

7 Dig. 45, 1, 72 pr.

7' Dig. 45, 1, 72, 1. 2. 73 inscr.

15
• • • • • • • • • • •
o3 idem librouicensimaoedictum
stipulat Iones nondiuioduntur eare
20 rerum quaediui si One non recipi
unt ueluti uia et in eris ac USA
quaeductus ceterar ūque serui
tutium imidem puto et siqu Isaciendū
aliquid stipulatus sit ut ptafundū
25 tradiuelfossam fodiueli nsulam
fabricari euel operas uel quid būsimi
le horum enim diuisi ocor rumpit

estopussedpostkalendas M arti
ASQUIANE conuenirante kalen
dASMART iasreus promittendipo
TERAPLANESII nsulam fulciri quis
STIPULATUSIT non est spectandum
UTINSULARUATS icdeinde agi possit
NECINSULAM fieri tantum temporis
PRaetereat quanto insula fa
BRICARI possit sed dubiam coepit
MORA facienda insula efi ritunc
ACEUR dies que obligatio nicedit
PAULUS librouicensimo quarto

*6' plura hic inter describendum confusa esse ostendit cum litterarum numerus iusto
maior u. 15 tum verba non ad syllabas divisa u. 5. 14. 15.*

III.

UARIAE LECTIONES LIBRORUM INFRA SCRIPTORUM DETERIORUM

(AD DIG. LIB. V TIT. 3. 4. 5. 6).

F horum librorum lectionem supra allatam hic ibi repetiuimus, ubi cum scripturis hic enotatis conexa esset. libri *P* manum secundam hic demum plene attulimus.

V horum librorum cum primarum manuum tum posteriorum lectionem cum supra attulerimus selectam, hic dedimus integrum, nisi quod quasdam ex supra propositis hic denuo affere supervacuum vixim est.

T = Taurinensis F. II. 14 (olim 333 *B*) saec. XII. desinit non ubi digestum uetus solet finire, sed D. 25, 3, 5, 13 med. uerbis *dixerit patrem* finiente ibi quaternione, quem olim alii praeterea uidentur exceperisse. inscriptiones habet fere plenas.

Q = Parisinus 4465 saec. XIII. inscriptiones habet plerumque plenas.

C = olim Germani Colladonii, deinde Meermannii, postea Kelleri, iam apud me, omnes digestorum libros comprehendens, saec. XIII. inscriptiones habet interdum plenas.

D = Berolinensis Lat. fol. 14 saec. XIV. habet glossam ordinariam Accursianam.

E = Berolinensis Lat. fol. 15 saec. XIV. habet glossam eandem. hunc librum non adhibuimus nisi ut certius constaret de lectione Bononiensium posterioris aetatis ideoque solitarios eius errores suppressimus.

K = Digestum uetus editum per Antonium Koburger Nurenbergae 1482.

H = Digesta edita ab Haloandro Norembergae 1529. Lectiones in margine allatas notantur *H*.

Ex his libris dum haec scribo praesto mihi sunt ipsi *PLCDEKH*: collatos habui *V* a Blumio et *Ekuleo*, *U* a Kruegero, *T* ab eodem et Schradero, *Q* a Kauslero, quorum propter collatorum silentium interdum deficit auctoritas: ceterum in grauioribus ego curau, ut de singulis libris, quos ipse uersasse, constaret testimonio diserto. lectionem damus ita dispositam, ut facile distinguantur lectiones solitariae et librarii uniuscuiusque errores ab receptis per aliquam aetatem et quoddammodo ordinariis, porro ut pateat primum quid aetatis Irnerianae et quattuor doctorum iuris magistri in suis libris haberint: deinde quomodo partim libro Florentino interim denuo excusso, partim coniectura casuue per gradus lectio inde effecta sit ordinaria Bononiensis aetatis Accursianae et deinceps, quam puta tenere te ibi ubi consentiunt libri *DEK*, cum multis locis etiam hac aetate binas plures lectiones circumferrentur: denique Haloander quid retinuerit ex lectionibus Koburgerianis, quid adscierit cum ex libris ex genere nostri *Q* aliquis tum ex ipsa Florentina imperfecte quidem, sed tamen aliquatenus sibi cognita, quid uero praeterea ex ingenio emendarit. itaque qui hoc specimen examinari non destitutus criticæ artis sensu aliquo (nam hebetibus uel incepit acutis talis quis demonstret?), illum nullo negotio confido intellecturum esse id quod hodie plerique ignorant, qualis unoquoque saeculo a duodecimo ad decimum sextum digestorum lectio ordinaria fuerit, accedentibus identidem cum nouis emendationibus petitis ex libro Florentino tum propter librariorum negligentiam uel prudentiam malam sedulitatem interpolacionibus corruptelisque nouis. maxime autem hisce laterculis sordibus omnis generis refertis hoc demonstrare uoluimus propria bona nulla inesse in deterioribus et homini non prudenti solum, sed etiam sani iudicii omnino aquiescendum esse in libro Florentino et Bononiensibus antiquissimis quibusque, maxime Parisino.

p. 182.

12 de her. pet.] *FPU*, om. *V^e*,
de p. h. *V^eLTQCDEKH*

13 gaius] *ulp. C*

præter nomina iuris aucto-
rum inscriptiones omittunt

G (hic exceptis legibus tit. 3,

17. 20—24. 26—41, ubi:

aduent) *DEK*

sexto] uii *U*

ad om. *L^e*

14 e] *F*, ex *PVLUTCDEKH*

15 est] sit *CE*

16 suo nomine] nostro nomine
haeredes *H*

sive per se om. *H*

sive per alios] si p. a. *T^e*,

sive per se alios *V^e*, sive

per alium *H*

17 effecti] facti *D*

sumus] sumus heredes
 L^UQ^4CDEK
 18 prouinciale om. Q
 19 qui seio] quis V
 20 extitit] extiterit CK, exti-
 terat F
 nos] non D
 sicuti] sicut LCDE
 nostram] nostramia V
 esse int.] int. esse D, int.
 KH
 21 seii uel] se nel V
 intestato] int. heredes K
 quod] qui QD
 defuncto] defuncti D
 22 manumisimus] manumis-
 rimus D
 quodue] quod T, ue quod D
 manumiserit] manumisit EH
 fiunt] FPLH, sunt VTQC
 DEK
 23 ex senatus] senatus H
 consultis] FP⁴LU⁴KH,
 consultus P, consulto
 VU⁴TQCDE
 ex const.] const. CD
 24 paulus] gaius L
 primo] xx H
 petam] petas V
 qui om. C
 25 possidebat] possideat T
 coepit poss.] ceperit p. D,
 p. ceperit K, p. coepit H
 26 quarto decimo] xliii U, xu
 H, inc. L
 rescripsit] respondit D
 27 erit] erat CDEKH
 28 eius restitutione] eius esti-
 macione LQEKH, eius
 estimacionem T, restitu-
 tione eius D
 29 causa om. L
 data sit] sit L, sit data
 L⁴Q
 sed solita] sed si solita P⁴
 (ubi si rursus del.) V⁴L⁴C,
 sed si solida L, sed so-
 lita sola T?, sed sola H
 etiam] etiam si D
 30 in t. d. imp.] dum in t. d.
 imp. sit H⁴
 31 utilitates alias] al. ut. H
 ad om. D
 32 item] iterum D
 nisi pec. i. diem] i. diem nisi
 pec. C, n. p. intra certum
 diem Q, n. p. creditori i.
 d. EK
 33 soluatur] soluitur L
 distrahat] om. T⁴
 sed et] sed V⁴LCD
 fam. cib. nec.] familie L,
 cib. fam. (om. nec.) L⁴
 34 sed et] si et P, sed C,
 et H
 res t. perituras] res t. pe-

titas P, rem t. peritaram
 VLTQ
 trebio] rel. et H, trebeio T,
 trebacio CEH⁴K, iulio H⁴
 35 sergiano] FPLK, seriano V,
 seueriano T, selano C,
 seiano DH⁴, sciano E, ser-
 uiano H⁴
 rescripsit] respondit D
 asiaticus] satiaticus P,
 adriaticus CH⁴
 daret satis] satis daret CKH
 et sic] e V, et si L⁴U⁴QD⁴H,
 sic T, inc. P
 36 dicat] dicatur Q⁴
 hoc om. U⁴
 falsi causa] causa falsi
 PLDKH
 37 corum] FH, quo P, quo-
 rum P⁴VLUTQCDEK
 de] FH, om. PVL⁴U⁴Q, in
 L⁴U⁴TCDEK
 petitione] petitiones U, pe-
 titionis Q
 est om. V⁴
 in om. D⁴
 38 iudicij om. H

 p. 183.
 1 septuag. quinto] xxu TQ
 2 quaerendum] q. est D
 3 ei] et L⁴
 falsi] falsum TKH
 si] sed si P, nisi E, non
 C, om. T, inc. V⁴
 4 cognitio] est] cognitione
 P⁴TCE
 5 quarto dec.] xu H
 ex test. om. D⁴
 sibi om. Q
 6 ne] nec V⁴
 7 cognituro] cognito L⁴, cog-
 nitioni H
 faciat] FP⁴D, fiat P⁴VLU
 TQCDEKH
 traianus] trianus F, adria-
 nus TC, inc. V⁴
 rescripsit] respondit D
 diff. de lib. iud.] de lib. iud.
 diff. D, diff. libertatis iud.
 KH
 8 aut om. T
 inducatur] indicatur VL⁴E,
 iudicatur L⁴
 9 dem. aut.] aut. dem. Q,
 demum (om. autem) V
 10 ceterum] certum K
 contestetur] contestatur H
 exspectantur] contestantur
 P, exspectant T, ex-
 spectantur T⁴, exspectant H
 lib. iud. om. H
 pius om. V
 11 nam om. H
 quidam om. C
 licinnianus] luciniuanus V,

latinianus Q, lucinianus
 C, licianus E
 patiebatur] paniebatur V
 maturius] quid durius H
 12 pronuntiare] pronuncie-
 tur D
 ire] uenire CE
 13 se om. L⁴
 libertatem] et libertatem
 VL⁴TQCDEKH
 14 sibi def.] def. sibi T, def. Q
 esaset her.] her. V, esse her.
 U, her. esse Q, inc. P
 15 licinnianus] luciniuanus P⁴T,
 lucianus L⁴D, liciniuanum
 H
 audiendum] audiendus T
 nomine om. D
 et erat] esseque H
 16 eius om. D⁴
 esse dicit] dicat H
 iudicium] iudicio H
 17 nunc] F, non PVLUTQC
 DEKH
 iudicij] iudicio L⁴
 licinniano] luciniano TL⁴D
 18 non] FP⁴V⁴L⁴D⁴, om.
 P⁴V⁴L⁴UTQCDEKH
 summ. auct.] exist. summ. D
 19 concessit an] Q⁴, conces-
 sit in F, concessi ad con-
 cessit P⁴V, concessi ..
 L⁴, concessit si P⁴V⁴L⁴
 UTQCDEKH
 forte bona fide] bona fide
 forte TQ, bona fide CH
 imploreter] imploratur L⁴
 test.] inofficioso test. KH
 id] id ipse KH
 deprahenderit om. T⁴
 20 praestitendum] praest. est
 U⁴QE⁴, p. ei KH, pra-
 standum D
 modicum om. C
 fuerit] fiat Q
 contestatum] contestatus Q⁴
 iubat] iubet D
 21 quis pat.] pat. quis D
 lib. et her.] her. et lib. D
 22 sed] et DEH, si K
 se om. T⁴
 ex test. lib.] ex test. lib.
 esse PQK, esse test. lib. L⁴,
 esse ex test. lib. L⁴TCE
 uel om. H
 manumissum] manumiso
 L⁴
 23 causam om. T⁴
 testamento] t. inofficioso K,
 inofficioso t. H
 speretur] sp. unde testa-
 mento L⁴
 24 pius om. T⁴
 plane] FH, sane PVLUT
 QCDEKH
 dummodo] dum non T⁴

- praedicatur] praedicantur *C*
 iudici] iudicium *L^a*
 25 adminiculum] admiculum
P^a, adminiculum *T^a*, ad-
 minusculum *D^a*
 libertatis] libertati *UH*
 admittat] *fV^aTDEKH*, ad-
 mittet *FPL^aUC*, amittet
L^a, admitti *V^a*
 26 sexto dec.] *xx H*
 uid. non] non uend. *D*
 27 cum] eum *C*
 uires] iuris *C*, esse *T*
 testamenti] -tum *L^aT*
 28 quinto dec.] u *T*, om. *L*
 29 pr. h. uel p. p.] pr. h. aut
 p. p. *H*, p. p. uel p. h. *D*
 30 rem her.] her. *L^a*, her.
 rem *L^a*
 31 gaius] paulus *VL*
 sexto] u *VLQ*
 licet ... p. 184, 5 mendacium
 in litura *L^a*, def. *L^a*
 itaque om. *V^a*
 qui] is qui *V^a*, qui uel
L^aUTEKH
 ex a. u. ex p.] ex p. *V^a*,
 ex p. u. ex a. *V^a*
 32 heres est] est heres *D*
 quid. her.] h. q. *VQCDEK*,
 q. (om. her.) *T*
 uel] suam uel *C^a*
 pro om. *L^a*, suppl. *L^a*
 33 totum] totam *L^a*, quod to-
 tum *D*
 sit heres] h. est *P^aVL^aT*
Q^aCDEKH, h. ... *P^a*
 36 an et is] et is an *T*, et an
 is *E*, an is *CL^aH*
 p. 184.
 1 arrianus] *FUH*, adrianus
P^aVL^aTCDEK, def. *L^a*
 libro s. d. i. om. *L^a*, libro s.
 om. *P^a*
 teneri] eum ten. *Q*
 2 enim] etenim *PE*, enim *T^a*,
 et *L^a*, etenim et *V^aC*, inc. *V^a*
 bon. poss.] poss. bon. *CE*
 pro h. uid. poss. om. *T^a*
 uero om. *L^a*
 4 sex. sept.] *lx PVQH*, *xl U*,
 x *T*
 5 contendet] *F*, contendit
PL^aUTCDKH, contendat
VE, def. *L^a*
 mendacium] mendacem *K*
 6 quinto decimo] *FPLH*,
 sexags. *V*, *lx TQ*
 nec] hec *Q^a*
 causam] aliam causam *K*
 possit] hic possit *C*, potest *H*
 petitione] petitionem *V^a?L^a*
 titulus] titulus *Q*
 8 haeret] *FH*, adheret *PVLU*
QCDEK, et adheret *T*
- iniunctus] iniunctus *L^aCE^a*,
 adiunctus *K*
 haeret] *FH*, adheret *PVLU*
TQCDEK
 nam] nullam *C*
 si] et si *QKH*, si et *E*
 a furioso] adfuria *T^a*
 10 pro possessore] poss. *L^a*
 11 possidere eum] posside-
 reum *L^a*
 pet. her.] her. pet. *D*
 titulus] titulus *L^a*
 12 recipit] recepit *U^aE*, recipit
 et *C*
 ann. nupt.] nupt. ann. *L^a*
 quasi] in quasi *K*
 13 dot. sc.] sc. dot. *T*
 accepi] et *F^aP^aV^aDKH*,
 accipiet *F^aP^aV^aLC*, acci-
 piām *U*, accipiam et *E*
 14 possideo] possideo *VCQ*
 15 fecit] fecerit *DEKH*
 si om. *L^aQ*
 scit et] *FH*, sciet *P^a*, sciens
PVLUTQCDEK
 dolus] dolus commissus *D*
 petitione] petitionem *PLDK*
 dolo] dolo malo *K*
 possidere] possideri *L*
 a neratius (idem ner. *EK*)
l. inc. FPVLTD^aEK
 libro ... scribit om. *D^a*
 sexto] u *U*, uii *CD^aEK*
 scribit] scripsit *VLTCEKH*
 17 ab herede] uel ab haer.
 eius *H*
 peti h. posse] h. peti posse
Q, peti posse h. *KH*
 herede] hereditate *Q^a*
 pro poss.] poss. *V^a*
 18 possidisse] possidere *QD*
 ab idem (idem *ianulus D*)
l. inc. PVLQDE^aK
 esse] *FH*, iuris esse *V^a*, om.
PV^aLUTCDEK
 libro septimo (ui *VLTQCE*)
 ait om. *K*, libro om. *D*
 hac om. *K*
 19 quid] quod *L^aTQCDEK*
 quis h. e.] h. q. e. *T*, q.
 e. h. *Q*
 20 deberet] debet *QCH*
 ne] nec *L^a*
 uxaretur] uexetur *H*
 enim om. *H*
 22 gaius cassius] gaius *PC*,
 gaius *D*
 utillem act.] *FU*, act. utillem
PVLTCDEKH
 23 et] etiam *E*, om. *C*
 pretio om. *H*
 uendidit] uendiderit *C*, uen-
 deret *E*
 24 put. dic. pap.] pap. put. d. *C*
 25 expedit] competit expedit
Q^a, expedire *H*
- habente] habentem *PL^aQE*
 retenta] recepta *H^a*
 26 sit] est *EKH*
 idem ... rog. est (sit *UCE*)
 om. *H^a*
 27 quod] qui *D^a*
 condicionis implenda] co-
 nondicionis implenda *L^a*
 28 accepit] -perit *L*, accipit *K*
 possidetur] possidet *LT^aQK*
 contra c. dixit *V^a*, c. ait *K*,
 c. scriptit *E^a*
 id uerius est] uepius *H*
 29 hered. est] *FH*, est hered.
PVLUTCDEK
 30 cum] sum *D*
 erit] est *Q*
 et is] is et *C*
 si] sed si *H*
 emit] emerit *VCEKH*
 31 possessore] sesore *L^a*
 sic peti] peti sic *D*
 quidam] quidem *D^a*
 32 pr. est] est pr. *L*
 qui pretium bis *T^a*
 numerauit] -rabit *P^a*, -ra-
 uerit *LH*, enumerauit *Q*
 33 tenetur] teteneatur *L^a*, te-
 neatur *L^a*
 34 ut. act. adu. eum (eam *L^a)*
 adu. eum ut. act. *Q*, actio-
 nem om. *H*
 35 dedit (dederit *DE*) m. pro
 d. q. poss. h.] poss. h. ded.
 m. q. pro d. *T^a*, de. m. q.
 pro do. poss. h. *QD*, de.
 m. pro do. poss. q. h. *CE*
 36 utili] utile *T^a*
 sed (sed om. *L^a)* et (et om.
EH) ... 37 directa (direc-
 tam *C^a)* teneri] *FV^aL^aU^a*
 (ex *Pisana*) *CD^aEH*, om.
PV^aL^aU^aTD^a
 37 scribit] scripsit *P^aQC*
 fact. diu.] diu. fact. *D*
 38 etiam] et *C*, om. *H*
 rer. nom.] nom. rer. *D*
 def. p. e.] p. emptore (he-
 rede *T^a)* def. *TQ*
 39 possideat ... 40 pro herede
 om. *L^a*
 rerum om. *U^a*
 quas] quis *Q^a*
 40 pro her. uel om. *H*
 pro poss.] poss. *K*
- p. 185.
- 2 uero] uero nomine *K*
 quia] qui *L^a*
 uel] ubi *T^a*, nec *D*
 pro om. *L^a*
 3 qui] quia *C*
 4 habet] *FH*, habeat *PVLU*
TQCDEK
 tunc enim (uero *Q^a)* ... te-
 neri potest (posse *H*) om. *Q^a*

- non (usum C) solum autem
 (aut. sol. L^a) ab eo peti h.
 (ab eo h. peti L^aQC, h.
 ab eo peti P^aV^aT^aDKH)
 potest] FP^a (ex Pisana)
 V^aL^aU^aT^aQCDEKH, om.
 P^aV^aL^aU^aT^a
- 5 qui] qui suo nomine T^a
 hereditarium poss.] heredita-
 tum p. L, p. h. C
 et si] etiam si C, si D
 nihil] nichil possideat QC,
 nihil possidet K
- 6 et uidendum] FH, euuiden-
 dum P^a, euidendum P^a,
 cuipicendum L^a? uiden-
 dum VL^aUT^aCK, uiden-
 dum est T^aQE, et ideo D
 possidens] possideat H
 tamen se] tamen V^a, se ta-
 men TQ, se D^a, tamen se
 ultro E
 petitioni] petitionem D^a
 et om. LCE
 celsus l. quarto (iii. T, ii
 QH) dig. scr.] scribit cel-
 sus D
- 7 teneri dolo] teneri dolum D
 enim om. L^a
 offert pet.] offert et pet. T^a,
 pet. offerat H
- 8 generaliter marc.] FLUD,
 marc. P^a, marc. generali-
 ter P^aVTQCEKH
 omnem] omnis C, omni D
 offert] offert etiam L^a, offre-
 rat H
- 10 tenebitur] tenetur VTQDE
 sed] sed et D
 amiseram] amiserim Q
- 11 quarto] iii. Q
 tractat] FL^aH, scribi tractat
 L^a, scribit PVUTQDEKH,
 scrispsit C
 nel] num P^aV^aH^a, nisi E
 euanescat] euanescit FP^a
- 12 qui] quia C
 desuit] desinit D
- 13 erit] erit cum L^a
 sed] sed et Q, et C
- 14 qui] qui nos L^a
 item] itemque H
- 15 possessore nam et (et om.
 D^a) a (a om. T) iuris om.
 L^aE^a
 possessoribus] possessori-
 pos L^a, possessionibus V^a
- 16 ad edictum om. T
 sed] et H
 an om. L^a
- 17 is om. D^a
 hereditario] hereditatis V,
 om. T^a
- 18 ad. her. damn. ded.] FU, a. h.
 de. dampn. PVLCDEKH,
 her. ad. de. damnum Q
- 19 gaius] paulus V
 hereditariam] de haeredi-
 tate H
- 20 subripuerit] surripuit DH
- 21 quinto dec.] xui Q
 ad edictum om. L
 sit deb.] deb. P^a, deb. sit
 KH
- 22 hereditas] heredata est he-
 reditas L^a
- 23 esse] est L
 octaueni] octauiani V^a
 ut a. p. s. e. an d. uenerit
 (uenierit L^a) an d. uen. a.
 p. s. e. (om. ut) H
- 24 quod] quo L^a
 et] FV^aU^aDKH, om. PV^a
 LU-TCE
 erit om. V^a
 si] sin TC
 autem non] non ante D^a
 uenerit uerit L^a, conuenit E^a
 off. iud.] iud. off. VTQCDE
 debebat] debebit H
 cum ... extiterit in spatio
 vacuo om. T^a
- 26 et is] et V, his L^a, et si
 is D^a
 rer. her.] her. rer. Q
 possidet] possedit U^a, inc. L^a
 27 exigit] exigit D
 sexto] uii CEK
 digestorum om. C
 at] scribit CEK, om. T^a
 ab] et ab H
- 28 pet. her.] her. pet. T
 est om. D^a
 peti posse] F, posse peti
 PVLCDEKH
- 29 a deb. her.] her.
 her. deb. (om. s) D
 peti her.] her. peti C
- 30 negotia hereditaria] FUH,
 negotium hereditaria P^a,
 negotium hereditarium
 P^aVLTQCDEK
 et iul.] iul. U, et iuliano
 iuliano C
 uidetur] esse uid. L^a
 peti her.] her. peti QD
- 31 si] siue V^a
 her. neg. gess.] FU, n. h. g.
 PVLTCDDEKH, n. g. h. Q
 enim om. P^a, inc. D^a
- 32 a iulianus l. inc. U
 ui] uim L^a
- 33 ab eo her.] h. ab eo CE
 a om. L^a
 quia] qui L
 habet] habeat UTD
 quo] qua V
 uictus] uictum L^a
- 34 qui] qui ui K
 res her.] her. res KH
- 35 pro possess. possid.] pos-
 sid. pro possess. D
 quod] qui L^a
- idem] item CE
 quis] qui L^a
 non rem] rem non D^a
 36 recepit] receperit KH
 et om. L^a
- 37 scribit] scripsit VTCDEK
 pet. n. posse] n. posse pet. T
 libertus] libertus heredi-
 tam P^aKH
- 38 alienauit] alienauerit L
 caluisiana] caluisiniana D^a
 actione om. V
 enim] autem VLTD
 iste deb. est] deb. est iste
 LTQ
 non om. L^a
- 39 idem] item CEH
- 40 singulas] singulares D^a
 res] res condicionem L^a
 praestiterit] praestiterit V,
 praestitit Q
- 41 ab eo her.] her. ab eo CE
 quia] qui P^aL^aC
 habet] habeat T
 earum] FP, eorum rerum K:
 non constat de U
 quae] qui C
 ex ea causa] ex causa V,
 ex hac causa Q

p. 186.

- 1 soluta] FK, soluti P^a, so-
 luta P^aVLUUTCDEH
 et] etenim H
 ueluti] uelut PVLUTCD
 EKH
- sed et] sed C
 si om. L^aD^a
 distractit] distractit L^a
- 2 peti her. ab eo h. ab eo U^a,
 h. peti ab eo U^a, peti ab
 eo h. QD
- quia] qua L^a
 sed] sed et L
- 3 dumtaxat] tantummodo D
 eum praest.] praest. V, pr.
 eum K
- et res] etsi res U^a, res T
 etiam om. H
- 4 in rem act.] act. in rem T
- 5 gaius] paulus LD
- sexta om. L
 quod] quo T^a
- 6 esse om. H
 putaret] putasset C
 soluit si] soluerit et H
- 7 eam her.] her. eam E, her.
 eandem Q
 euincat] uincat P^a, euinc-
 et D
- uidetur] uideatur U^a
 possessoris] FV^aU^aCDE,
 possitore P^aV^aL^a, posses-
 sor P^aL^aU^aKH
 quod] qui L^a

- 8 prospexerit] prospexit *P*, prospere fecerit *T*^o
- 9 soluerit] solueret *D*
nulla controu.] contr. nulla *KH*
- mota] *FH*, -- nata *P*, nata *VLUQCDEK*, erat *T*^o
- interposuerit] interpositus *DE*
- 10 ei esse] *FVUTDKH*, esse ei *E*, ei *PLTQC*, et *Vcum* quia cum *H*
- 11 est om. *T*^o
- solutum] solutum *L*^o
- 12 et ideo] ideo ei *H*
consulti om. *D*^o
- subuenientum] submouendum *D*^o
- ei est] *FLK*, est ei *DE*, est *PVLUTQCH*
- 13 quidem om. *H*
ex retentione] retentionem *D*^o
- hereditarum] hereditarum *L*^o
satisfaciat] satisfiat *D*^o
- 14 ut] *FL*^o, om. *PV*^o*L*^o, et *P*^o, qui *VUTCD**EKH*, ut et *Q* eas] eos *L*^o
- 15 quinto dec.] xui *Q*
- 16 uenditione] tenentur uen-
ditione *T*^o
- argentarium] -riam *L*^o*E*
- 17 putat] putat omni modo *D*^o
quia] qui *D*
- 18 credidit] crediderit *T*, non
credidit *C*
octauenus] octauenus *D*
- nib. eum pr. act.] p. a. n. e. *T*
- 19 eo] *FDKH*, eum *PLUTQ* *CD*^o*E*
- mala f. poss.] p. m. f. *D*, male fidei possessor est *E*
- 20 labeonis] alabeonis *C*
uero om. *D*
- qui bona fide] bona dem-
qui *L*^o, qui bone fidei *E*
- octaueni] octaueni *D*
- 21 sententia sequenda] sen-
tenciam sequendam *L*^o
peteretur] pateretur *C*
- 22 iuris uelut] uelut iuris *U*^o*D*, iuris ueros *L*^o
uerum posteal] postea uero *L*^o*T*
- 23 quarto] iii *T*
recte scribit] scr. *C*, scr.
recte *D*
- 24 initio] in initio *LTQCDEK*
hereditatis] hereditas *L*^o
petitione] petitionem *DE*
- 25 hoc om. *D*^o
indictum] *FVCDEK*, iudicio *PLUQH*: non constat de *T*
uenire ante in *V*
sive corpora] corpora *T*^o
- 26 her. corp.] corp. her. *T*
27 et] *F*, etiam *PVLUTCDKH*, om. inter alia *E*
non sunt her.] her. *L*^o, non
sunt *T*^o, her. n. s. *T*^o
pertinet] pertineat *H*
- 28 quidem rei] daret quod *L*^o,
rei quidem *T*
datae] date defuncto uel
commodate *CE*
specialia petitio est] spe-
ciali petitione *C*
- 29 ut et] ut *LTK*, ut ut *H*,
ut etiam *E*
contineatur] contineantur *L*^o
uel depositae sunt] s. u. d.
LTK, depositae sunt *D*
- 30 peric. earum] earum rerum
peric. *D*
ad om. *U*^o
eas] eos *T*^o
- 32 emptore] tempore *L*^o
impleta] completa *D*
petitione] petitionem *P*^o*VL*
CDEK
id est] idem *L*^o*T*^o*C*, et idem
D, idemque *EH*
- 33 et om. *C*
hae om. *T*
- 34 petitionem] petitione *KH*
in quibus] cum quibus *D*^o
petitionem] repetitionem *T*
- 35 ueluti] uelut *L*
iurauerat] iuravit *C*
decesserit] decessit *EH*
- 36 sua culpa] culpa sua *TQ*
eas] eas res *Q*
amiserit] amisit *EH*
que om. *Q*
- 37 et om. *D*
licet hic] licet *C*
propter culpam] proculpa *H*
hic debet] debet hic *D*
has] eas *H*
- 38 restitutionem] restitutione
PLUTEKH, petitione *C*
eo nomine] eo n. eo *D*
- 39 et] *FUCH*, et in *PVLQDEK*
sed om. *T*
ire et agere] ire agere
VTQCD, agere *D*^o
propria] proprie *T*^o
actione] actionem *T*
- 40 conuenietur] *FLUCKH*,
conueniatur *PVTQDE*
- 41 ulpianus] idem *CE*
hereditatem] hereditate *D*
etiam om. *H*
- 42 her. causa] causa her. *Q*
comp. sunt] sunt comp. *CE*
pecoraque] pecora *H*
quae necessario her. sunt
comparata] *FP*^o*L*^o*U*, quae
necessaria h. sunt (sint *V*)
c. *PVL*^o*T*^o*D*, q. necessari
h. s. *L*^o, quae sunt h. ne-
- cessaria c. *Q*, quae h. ne-
cessaria sunt c. *C*, neces-
saria (que in. hic *E*, del.
E) h. s. c. *EVK*, neces-
sario h. s. c. (om. quae) *H*,
q. necessaria s. corpora *T*^o
- p. 187.
- 1 sint compar.] sunt compar.
LUQCE, compar. sunt *T*
- 2 uenient] uenient *T*
si] sin *C*
erit] erit an ueniant (ue-
niat *E*) *TEK*
haec] hoc *Q*
uenire] uenisse *D*
- 3 scilicet om. *P*^o*QE*
restituto] restituro *P*^o,
restituto *L*^o*T*^o, inc. *V*^o
- 4 ex] *FH*, om. *PVLUTQCD*
EK
petitionem] petitione *UTC*
KH
- 5 scr. iul. libro sexto (ui li. *K*)
dig.] et iulianus libro ui
dig. (ui d. om. *C*) scr. *CE*
hereditaria] hereditari *L*^o
hominem emerit] homimi-
nem em. *T*, honerit *C*,
em. hom. *D*
- 6 ita] ita et *Q*, om. *L*^o*T*^o
uen. in h. petitionem] in h.
u. p. *PVLQCEK*, u. in
h. petitione *H*
- 7 emi at si] *F*, emit si *P*^o*L*^o,
emi si *P*^o*V*^o*L*^o*UQCDE*,
emi si uero *V*^o, emi sed
si *KH*: non constat de *T*
sui] fui *T*
simili] similiique *L*
distraxerit] -xerat *L*, -xit *E*
- 8 si quidem sine causa] *FLUDKH*, sine causa si
quidem *PVLCE*, sine
causa (om. si quidem) *T*
fructus] fructum *P*^o*VTDE*,
fructum in *P*^o, sit fructum
L^o? furtum *C*
petitionem] petitione *TH*
- 9 exsoluendi] exsoluendo *T*^o,
alieni soluendi *D*
gratia] ratio *P*^o, causa gra-
tia *L*^o
- hereditarii] -ria *L*^o, om. *D*^o
fecit] fecerit *DEH*
- uenire] uenire potest *D*
- 10 fuerunt] *F*, fuerit *P*^o, fue-
rint *P*^o*VLUQCDEKH*
sed] sed etiam *C*, sed et *V*^o*E*
augmenta] argumenta *T*^o,
argumenta *T*^o
her. accesserunt] h. acces-
serint *PVLUTCKH*, ac-
cesserint h. *D*, h. acces-
sissent *E*
- 11 petitionem] petitione *H*

- nam her. et (et her. Q, et her. et E, et om. D^a) augmentum (argumentum T^a) recipit (respicit recipit C^a) et diminucionem (adminiccionem altero loco V) bis V^a
 12 sed] sed et T acced.) hereditati acced. K
 13 pers. poss.] poss. pers. CD
 14 aug. . . post aditam om. L^a aug. hereditatem her. aug.
PVQCDEKH, hereditates aug. T
 ante om. V^a
 aditam] anditam U^a?, ad. hereditatem L^aTQCDH
 siue] uel si C
 ad. her. om. DH
 accesserint] accesserunt VLC, accessunt E
 15 ancillarum] annullarum L^a
 16 petitionem uen.] petitione uen. V^aTH, uen. pet. CE
 ueniant] uenient D
 an contra] contra P^a, om. V^a
 17 est quaedam actio] q. a. e. D^a, q. a. (om. est) H
 quae om. H
 uero om. E
 18 in om. L^aV
 uenit] ueniat V^aE, ueniet H
 libro sexto dig. scr.] l. uii d. s. (s. om. E) CE, scribit l. ii (om. dig.) D
 simplici] in simplici QD
 19 idem] item UC
 recte om. D
 20 dedentem] dantem C
 liberari] liberati V^a
 quis habet] quis habeat U,
 habet quis D
 noxae dedendae fac.] n. defendende f. T^a, f. d. n. C, d. f. (om. nox.) D, f. dedendi noxe E, noxae dedendif. K
 21 indicati] iudicij Q, indicati non E^aH^a
 susceptum iud.] susceptum autem iud. P^aQD^aE, iud.
 uero susceptum T
 potest] posse D
 dedendo] dendo L
 22 haec] haec autem H
 23 de distr. reb. her.] FP^a, de (et de T^a) reb. her. (om. distr.) VT^aC, et de distr. reb. her. (r. d. h. U, r. h. d. T^a QDE) P^aLUT^aQDEKH
 de dolo] et de dolo UTQ CD^aEKH
 praeterito] praerito L^a
 et de] et L^a
 24 de quibus] quibus H
 forma s. consulto] FV^aL^aU KH, f. s. consulto interpretatione facere P^a, forma
- s. consulti P^aV^aL^aTQCE, senatus consulti (sulti in litura) forma D
 25 consulti om. D
 martias] marci U^aD
 quintus] quantus L^a
 26 publius] publicus L^a
 titius] titus H
 aufidius] FLH, eufidius PV^aUTQDEK, fidius V^a, effidius C
 oenus] ocius V, oeuinus T, menius Q, cenus D, ouerius K, et arrius H^a, oerius H^a, oenius L^aEH^a, tyberius H^a
 seuerianus] seruianus CD
 fecerunt] fecere K
 27 parthici] parathiti L, parthi UC, parthiti Q, percisi D, inc. P^a
 neruae] nerui C
 augustus] agutus L^a
 28 imperator om. DH
 maximusque] maximianus que L, maximeque D^a
 nonas] martias] n. martii PVLUTQCDK, nouam marci E, nonis martii H proximae] proximo D
 fuerunt] fuere K
 29 esset] est TQD, om. H
 quid] quod V^a, qui D
 placet] placuit P^a, placet LU, placet H, deceat D
 de qua re] de ea re de qua D, deque ea re H
 ita om. C
 censuerunt] censuerunt D
 30 fisco] a fisco U^a
 peterentur] competenterunt P^aT^a, competerunt L^a
 esse existimant] esset existimauerat T, existimant esse Q, existimant (om. esse) C, existimabant (om. esse) D, esse existimas- sent H
 31 distraxerint] F^aPLTQCE, distraxerunt F^aVUDKH
 32 ex] et ex T
 in] et in H
 seruandum] F, seru. est PVLUTQCEK, s. esse H, sententiandum erit D
 placere] pl. censuerunt EK
 a] cum a Q
 quibus] quibusdam L^aQ^a
 pet. fuisse] fuisse pet. D
 33 uenditarum om. P^aV
 34 ese] P^aL^aUCEKH, hec res D, ea FP^aV^aT^aQ, eam L^a, haec E^a, haec res E^a, inc. V^aT^a
 pet. her.] her. pet. D, in sp.
 uac. om. T^a
 deperissent] disperissent DE
- deminutae] deminutane V^aT^aQ, diminutiae L^a, uel diminute E
 fuissent] essent DE
 35 non] nonon T^a
 fructus (eos fructus D) non quos percepent sed (etiam ins. C, et ins. E) quos percipere debuerunt (potuerunt ins. E) eos praestatueros add. post pertinere u. 35 UCE, post posside- derent u. 37 D
 36 fecerint] fecerunt T
 37 causas hab.] hab. causas Q
- p. 188.
- 1 usque eo] FVH, usque ad eo PLUCDEK, eo usque T, eos usque adeo Q re om. D^a
 essent] fuissent essent L^a autem fisco h.] autem a f. h. L^aQDEK, h. a. f. T
 2 esse] est D
 quo (quod P^a) primum scie- rit (scierint P^aV^a?, scient V^a, siren L^a, sciret L^aU)
 quisque] cum primo sc. q. T, quo p. sc. quando D, ex quo pr. scinerit q. X, quo quisque sciret pr. H a se] ad se V^a, a D^a
 3 aut den.] et den. C
 eset ei] ei eset H
 uel] FUH, aut PVLTCQD EK
 edicto] F, edictis PVLUT QCDEKH
 euocatus] FEKH, aduocatus PVLUTQC, vocatus D
 eset] esse V^a
 censuerunt] censuere K
 4 nobis] a nobis D, om. H
 uerbis] uel V^a
 congruens] congrua K
 5 ait] ait enim D
 peterentur] paterentur L^a
 hoc . . . 6 peterentur om. V^a
 hoc] hoc ita Q
 euenerat] eueneat U^a
 ut p. c. f. pet.] ut f. p. c. pet. PL^aQCDEK, ut fisco p. c. fisco paterentur L^a, om. H
 6 sed et si] sed P^a, sed si P^aV^aLU, et si D
 fiat] fiant Q, fiat petitio D
 idem] item VC, idem est Q, idem etiam D
 7 uacans] uacanis L^a
 uindicentur] uendentur Q si] FUH, om. PVLTCQD
 quac. causa] c. c. CE
 bona] post peruererunt Q, om. T^aD^a

peruenient] peruenient <i>VL⁴C⁴EKH</i> , peruenient <i>D</i>	et om. <i>Q</i> possessoribus] possessore <i>D</i> atquin] aliquin <i>P⁴LCD⁴</i> , aliqui <i>H</i> , inc. <i>V⁴</i>	eum om. <i>P⁴</i> omnino] omnimodo <i>T</i> , om. <i>D</i>
8 hoc bis <i>T</i> , om. <i>D⁴</i> habebit om. <i>D⁴</i> peteretur] peterentur <i>V⁴LT</i> <i>QDK</i> , petetur <i>H</i>	23 de his est loc.] de his loc. est <i>TQEH</i> , loc. est in hiis <i>D</i> qui se] quis <i>L⁴</i> existimant] existimauit <i>C</i> , existimassent <i>H</i>	in] esse in <i>K</i> conuenientum] uenient. <i>L⁴</i> , conu. esse <i>Q⁴</i> , esse conu. <i>D</i>
9 locum om. <i>V⁴</i> qui ambigit] <i>FP⁴</i> , qui ambi- git <i>P⁴VL⁴UTQCDEKH</i> , quabigat <i>L⁴</i>	referemus] referamus <i>V⁴CK</i> , referimus <i>V⁴D</i>	pecuniae] pepecuniae <i>T⁴</i>
10 autem om. <i>D</i> hereditate] hereditatem <i>CE</i> utimur] hoc utimur <i>UEKH</i> et in] in <i>C</i> , de <i>D</i>	24 expedierat] expetierat <i>P⁴</i> , expediat <i>D</i> onerabant] honerabat <i>P⁴V⁴</i> , honerant <i>T</i>	accipiemus] accipimus <i>D</i> iam exactam] si iam ex- acta est <i>K</i>
11 alia] alia in <i>V</i> autem] autem fisco <i>H</i> id est ex] id ex <i>V⁴L⁴</i> , om. <i>H</i> quis scit] quisque primum sciret eam <i>H</i>	fructui] fructu <i>L⁴</i> erant] essent <i>KH</i> ut] utrum <i>D</i>	82 et] etiam <i>E</i> , om. <i>CD</i> exigi] exegit <i>C⁴</i> nec om. <i>D⁴</i>
12 a] ad <i>U⁴</i> peti] petitam <i>K</i> incipit] incipie <i>L⁴</i> ide est... 14 possessore om. <i>D⁴</i> aut] aut sciret aut <i>V⁴</i> , ei pe- titur <i>Q</i> , ei <i>TCEK</i> , om. <i>L</i>	25 m. f. possessorum] m. f. pos- sessores <i>E</i> , possessores m. f. <i>Q</i> utrum <i>FP⁴LCH</i> , utrumne <i>P⁴VUTQD</i> , utrumue <i>EK</i>	83 res om. <i>D⁴</i> uenient <i>FL</i> , uenient <i>PVU</i> <i>TQCDH</i>
13 esasset] esset etc. <i>H</i> , fuisset <i>Q</i> , esset et literis et editio uocatus esset <i>D⁴</i> ei denuntiauit] ei denuncia- uerit <i>C</i> , denuncianit ei <i>D⁴</i>	26 pretii] pretium <i>QD⁴</i> , et pre- tii <i>C</i> motam] moram <i>V⁴</i>	sed] at <i>H</i> fuerunt] fuerint <i>PVLUQ</i> <i>CEKH</i> , fuerant <i>T</i> , erant <i>D</i>
14 pecuniae red. (r. p. <i>L⁴T⁴</i>) et puto debere(debere om. <i>H</i>) <i>FV⁴L⁴U⁴</i> (ex <i>Pisana</i>) <i>TC⁴</i> <i>DEKH</i> , om. <i>PV⁴L⁴U⁴T⁴</i> sed] <i>FE</i> , om. <i>PVLUUTQC</i> <i>DKH</i>	27 sit] est <i>H</i> existimant] -mant <i>QDK</i> , existimassent <i>H</i>	quae om. <i>D</i> erant] fuerunt <i>D</i>
15 ponamus om. <i>V⁴</i> seit] scire <i>H</i> non om. <i>D⁴</i> sed] si <i>D⁴</i> eius] suo <i>T</i>	possessores se existimant uel alios successores iustos uel sibi restitutam heredita- tem <i>FV⁴K</i> , possessores iu- stos uel sibi restitutam he- reditatem <i>mediis</i> om. <i>P⁴V⁴</i> <i>L⁴U⁴</i> , possessore est iustus uel sibi restituta est (est om. <i>T</i>) hereditas <i>P⁴T</i> , pos- sessores iustos se esse (esse om. <i>H</i>) existimant uel sibi restitutam heredita- tem <i>U⁴H</i> , poss. se (se esse <i>L⁴E</i> , esse se <i>D</i>) existi- ment (-mant <i>CE</i> , -mant et <i>D</i>) uel alios successores iustos (<i>sic D⁴</i> , iustos om. <i>L⁴CD⁴</i> , uel i. s., ut omit- tatur alios, <i>Q</i> , u. al. pos- sessores i. <i>E</i>) uel sibi re- stitutam hereditatem (<i>sic</i> <i>Q⁴</i> , restituta est hereditas <i>CE</i> , restituta hereditas est <i>Q⁴</i> , restituta hereditas <i>D</i>) <i>L⁴QCDE</i>	34 periturae] pariturae <i>H</i> hae] eae <i>H</i> , om. <i>D</i> sunt] sint <i>H</i> uero pretio] <i>FUQ⁴DEK</i> , pre- tio u. <i>P⁴</i> , pretio <i>P⁴VL⁴Q</i> , pretia <i>P⁴L⁴C</i> , non pretia tamen sed <i>T⁴</i> , om. <i>H</i>
16 ipsi den. ex.] den. ex. ei <i>T</i> , den. ex. (om. ipsi) <i>C</i>	28 erunt] erit <i>PUC</i> , erint <i>T</i> a papinianus (paulus <i>D</i>) <i>l.</i> inc. <i>VLUCDEK</i>	fortassis] fortasse <i>L⁴</i> possit] poterit <i>U</i> , posset <i>E</i>
17 eum om. <i>D</i> certiorauerit] cerorauerit <i>L⁴</i> , certiorauit <i>KH</i> non si] non <i>T⁴</i> , si non <i>T⁴C</i> , non si eum <i>Q</i> est] sit <i>H</i>	29 autem l. tertio (iiii <i>LUT</i>) q. om. <i>DEK</i> , autem om. <i>U</i> hereditate] - tem <i>TQC</i>	35 her. fuisset] sit her. <i>D</i>
18 non om. <i>D⁴</i> fuit] sic <i>D⁴</i> , sit <i>D⁴</i> , fuerit <i>E</i> qui om. <i>P⁴D</i> denuntiauit] -uerit <i>QDE</i> haec] <i>FH</i> , hoc <i>PVLUUTQC</i> <i>CD⁴EK</i> , om. <i>D⁴</i>	30 negat] <i>FU⁴</i> (ex <i>Pisana</i>) <i>H</i> , om. <i>PVLU-TQCDK</i> , unde non add. ante in <i>P⁴QT</i> , ante con. <i>V⁴LUC</i> , ante esse <i>DK</i> , add. negat non ante conu. <i>E</i>	36 esasset] est <i>T</i> , esse <i>C</i> , fuisset <i>D</i> rerum om. <i>Q⁴</i> uenditarum ... 37 heredi- tatem om. <i>U⁴</i>
19 senatus] se. con. <i>D</i> qui se] quis <i>L⁴</i>	31 erunt] erit <i>PUC</i> , erint <i>T</i> a papinianus (paulus <i>D</i>) <i>l.</i> inc. <i>VLUCDEK</i>	37 eti] etsi eae <i>H</i> deperiissent] disperissent <i>D</i> deminutaeue] diminutae <i>T⁴QK</i>
20 ad se h.] h. ad se <i>D</i> distraxit] distract <i>D⁴</i>	29 autem l. tertio (iiii <i>LUT</i>) q. om. <i>DEK</i> , autem om. <i>U</i> hereditate] - tem <i>TQC</i>	38 uendiderit] uendiderit <i>E</i> , rem uendiderit <i>Q</i> et eu. re] si re eu. <i>D</i> ad eum om. <i>T⁴</i>
21 ueniunt] uenient <i>V⁴</i> petitionem] peti <i>T⁴</i> , peti- tione <i>T⁴</i> sed] sed et <i>T</i>	30 possit] posset <i>P⁴VTQDEK</i> uenire] peruenire <i>K</i> , per- uenisse <i>H</i>	3 p. 189.
22 epistula] epistulam <i>P⁴VD</i> <i>E</i> , in epistula <i>P⁴KH</i> celerem idem] selladem <i>D</i>		1 habet] habeat <i>T</i> debit] actionem bis <i>L⁴</i> praest. s. u. habet] habeat praest. s. u. <i>U⁴</i> sufficiet] sufficiat <i>TD</i> , suf- ficit <i>QKH</i> actiones] accionem <i>TQDE</i> <i>KH</i>
		2 uendiderit] uendiderit <i>E</i> , rem uendiderit <i>Q</i> et eu. re] si re eu. <i>D</i> ad eum om. <i>T⁴</i>
		3 possit] posset <i>P⁴VTQDEK</i> uenire] peruenire <i>K</i> , per- uenisse <i>H</i>

- fuit] fuerit *C*
 4 hereditariarum] heredita-
 rum *L⁴D⁴*
 5 tamen] in integrum *D*
 non] uero *C*, om. *E*
 et om. *H*
 6 scribit om. *D*
 quod] qui *U⁴?Q⁴D*
 eum] uictori eum *T*
 7 non debitum] indeb. *LQ*,
 nec deb. *D*, m̄c deb. *E*
 sed] *F*, sed et *PVL⁴UTCD*
 EKH, et *L⁴*
 sit redhib.] sit reddi debita
 P⁴, redib. *V⁴*, sit debita *L⁴*,
 i. sit ita *D*
 hic utique et her.] hic et
 her. u. *TQE*, hic u. her.
 DH, et hic u. her. *E*
 8 ueniet] uenit *Q*
 sed om. *H*
 et om. *L*
 ob uenditionem] uenditione
 V⁴, ex uenditione *V⁴*
 emptori] empori *L⁴*
 9 ei om. *V*
 cautione] cancionem *P⁴C*
 pretia debet] d. p. *T*, p.
 debet *Q*, debet p. *D*
 10 deperditae] perditae *VLUK*
 sunt] sint *D*
 res om. *V⁴*
 ita om. *D*
 restituat] restituet *H*
 si om. *L⁴*
 11 est om. *D*
 existent] extiterint *D*
 deperditae] perditae *V*
 12 nec dem.] uel dem. *T*
 sine dubio ipsas res] s. d.
 r. i. *D*, i. r. s. d. *T*
 13 tantum] tamen *Q*, om. *D*
 esset] est *H*
 14 at] ant *P⁴V⁴LUQ⁴*
 sunt et d.] uel d. sunt *E*,
 sunt aut d. *H*
 praestari] prestare *CD*
 petitor rem] petitorem *L⁴*,
 petitor *D⁴*, p. rem suam *K*,
 rem petitor *H*
 15 consecutus] consetus *L⁴*
 et] utique et *K*, om. *T⁴D⁴*
 perderet] deperderet *C⁴*
 16 gaius] paulus *T*
 sesto] iii *V*, xx *T*, uii *Q*
 prouinciale om. *T*
 quod] qui *D⁴*
 17 desit] desinit *T⁴*
 uero] autem *D*
 esset] est *TQCDEKH*
 de] ex *EK*
 exit] exigit *P⁴*, exit *V⁴*,
 exierit *L⁴*, inc. *L⁴*
 18 paulus] idem *T*
 si et] sed si et *L⁴*, si *T*,
 inc. *L⁴*
- rem] res *P⁴T*
 habeat b. f. p.] b. f. p. *Q⁴*,
 b. f. p. habeat *Q⁴*
 19 quod] quidem *L⁴*? quia *H*
 redemerit] *F⁴PVUCH*, re-
 demit *D*, rem emerit *F⁴*,
 rem redemerit *LTQEK*
 20 in praedone (praedonem *D*)
 dicimus om. *Q⁴*
 esse *D⁴*
 deb. act.] act. deb. *Q*
 hic] his *L⁴*, is *L⁴*, autem *H*
 21 rem tr.] tr. rem *D*
 licet om. *D⁴*
 desiderat] desiderat *C*
 inuerecum-
 de *K*
 22 sit] si *L⁴*
 quia] quod *KH*
 ex re her.] ex h. r. *TQEKH*,
 ex her. (om. re) *L*, her.
 (om. ex re) *D⁴*
 id om. *D⁴*
 23 habet ex pr.] habeat ex pr.
 T, ex pr. *D⁴*, ex pr. est *D⁴*
 restituere] restituere *L⁴*
 debeat] debet *EK*
 et] ut *D⁴*
 oratione] rationi *U⁴*
 24 patres] pares *L⁴*, partes *C*
 sit aequius] *F*, sit equus
 P⁴
 P⁴VLUTCDEKH, aequum
 sit *H*
 non f. l.] l. non f. *D*
 25 perceperit] perceptip *VQE*
 existimari] estimare *D*
 26 pr. eius] eius pr. *Q*
 factum] fuisse f. *D*
 27 et rem restituere] restituere
 rem *D*
 28 debebit] debet *D*
 b. f. poss.] poss. b. f. *T⁴QE*
 30 finge] fungi *T⁴*
 uel consumpsisse] uel sum-
 psisse *T⁴*, om. *C*
 quidem om. *V*
 31 solumne hoc contineret]
 FV⁴, solumne hoc conti-
 nere *PV⁴L⁴UTC*, solumne
 hoc contineat *L⁴EKH*, an
 contineret solum *D*
 quod] quod in *D*
 ratione fuerit] f. r. *U*, r. (om.
 fuerit) *Q⁴*, f. (om. rat.) *C*,
 r. fuit *H*
 et om. *D*
 32 puto] puta *T*
 sen. consulti] *FPV⁴L⁴U⁴T⁴*,
 sen. consulti sequendam
 V⁴U⁴T⁴CDKH, s. c. se-
 quendam esse *L⁴E*
 etsi] *FD⁴H*, si *PVLUTQC*
 EK, inc. *D⁴*
 sit om. *D⁴*
 33 competit] *UDE*, competit
- FL⁴*, competere *L⁴*, compu-
 tet *PVTQ⁴CKH*, compu-
 tetur *Q⁴*
 34 tardius pretio] tardius *D*,
 pretio tardius *H*
 peruenierit] prouenerit *D*,
 peruenit *H*
 in t. f. est] f. e. in t. *DE*
 35 uenire] uelocuploctione *L⁴*
 de pretio] dici possit *L⁴*
 locutus om. *C*
 36 uicensimo] xxx *U*
 ui dei. fuit] u. dei. est fuit
 L⁴, ui dei. fuerit *E*, dei.
 fuerit ui *D*, ui dei. sit *K*
 debet] *F*, debere *P⁴*, debe-
 ret *U*, debebit *H*, inc. *P⁴*
 37 quod] quando *H*
 sic] sicut *PTH*, si *L⁴*, sed *D*
 poena restitui] penam resti-
 tuere *CH*
 38 uenerit] ueniet *D*
 39 libro om. *L*
 quinto dec.] xxu *H*
 sed et si] sed et *U⁴*, set
 si *CE*
 uendidit] uendiderit *TC*
 40 idem] idemque *D*
 item] item *D*
- p. 190.
- 1 rem] res *T*
 distraxit (distraxerit *L⁴CD*)
 et (et qm. *Q*) ex pretio
 aliam rem] *F⁴P⁴L⁴U⁴T⁴* (hi
 quattuor citato libro Pisano)
 V⁴QCDKEKH, om. *F⁴P⁴V⁴*
 L⁴U⁴T⁴
 ueniet] uenit *Q*
 petitionem] petitione *PVL*
 UT⁴QC, petitio *T⁴*
 2 res quam] res (re *L⁴) quas
 PVLTC
 sed] sed et *KH*
 4 totum] *FP⁴H*, tantum *P⁴V*
 LUTCDEKH
 non om. *P⁴D⁴*
 uidebitur] uidetur *D*, uide-
 retur *H*
 5 contestatum] contestatum
 P⁴, contestatum *C*
 6 perinde c. q. p. om. *T⁴*
 praeteritus] praeter. com-
 missus *D*
 7 petitionem] -ne *PV⁴UT*
 deducetur] deducetur *D*,
 deducatur *H*
 exigit] esit *P⁴*, exigit
 P⁴V⁴L, egit *T⁴*
 8 temp.] a temp. *D*
 esset lib.] esse l. *T⁴*, l. est *H*
 hereditatem posse] heredi-
 tas poterit *H*
 si] eo si *L*
 ex. pot.] pot. ex. *D**

- 9 autem *om.* *P^aD*
praedonibus] praedatoribus
D^a
- 10 ad se] a se *D*
inuaserunt] -rint *P^aLU*, ui
-rint *Q*, inuassissent *D*
scilicet] seu *D*
- 11 caus. hab.] hab. caus. *D*
perceperunt] *FEH*, perce-
perint *PVLUQCDEK*
inquit] inquam *H*, *om.* *T*
sed *om.* *L^a*
- 12 senatus] sen. con. *D*
- 13 quidem] quidam *E*, *om.* *D*
- 14 hereditatem] ex hereditate
P^aTQD
praedonio more *FV^aC* (*ubi*
mos post puto u. 15 *denuo*
legitur praedonis honore
uersari), praedonia more
H, praedonia honore *P^a*,
praedonia honore *P^aLUT*
QDEK, *inc.* *V^a*
- 15 coepit nihil s. loqui uide-
tur (uidetur *om.* *Q^a*) puto]
FP^aU^a (*hi duo citato libro*
Pisano) *V^aL^aQ^aC*, *om.* *P^a*
V^aL^aU^aT^aQ^a, c. nichil de
eo locutus est puto *T^a*, de
eo senatus nichil loquitur
puto (cepit *hic abest*, sed
est post pertinere *u.* 14) *D*,
coepit quamvis nihil s. de
eo i. uid. puto *EKH*
tamen] tantum *L^aTD^a*
et *om.* *L*
- 16 etenim] autem *D*
quis] qui *C*, qui forte *D*
hereditate] -tem *TQCE*
sit] sic *D*, *om.* *U^a*
- 17 coepit] coperit *T*, cooperit *H*
scire] scira autem *KH*
uidetur] uidetur *TQCE*
qui] quid *L^aE*, qui id *L^a*
- 18 et *om.* *VT*
errauit] errauerit *C*
putauit] putauerit *H*
enim] etenim *Q*, forte *H*
cum inut. erat] quod erat
inut. *D*
- 19 uel *om.* *D^a*
om. al.] al. *D^aH*, al. *om.*
QD^a
potius *om.* *D^a*
et *om.* *D*
- 20 qui] qui cum *D*
in iure erret] *FD*, in iure
PLU, erret i. i. *Q*, i. i.
erauit *TH*, i. i. errat *C*,
i. i. errauerit *EK*
si] etiam si *H*
inquit post fec. *D*
- 21 fecerit] *FPVTQCEK*, fecit
LD, fecerint *UH*
adiectum] adiectum est
U^aCDEKH, *om.* *V^a*
- 22 contr. motam] contr. *L^a*,
m. c. *L^aTD*
enim] enim motus *C^a*
- 23 fiat in s. c.] in s. c. f. *D*
tamen *om.* *D^a*
possessores *om.* *D^a*
- 24 pares flunt] pares sunt *C*,
sunt pares *E*
hodie utimur] ut. hod. *QE*
- 25 possidet] possideri *H*
se is] *F*, eis *P^aL^a*, is
P^aVL^aUTCDEKH
- 26 dolij] doli mali *H*
tenebitur] *F*, tenetur *PVL*
UTQCDEKH
est enim] enim est *D*, est
etenim *H*
praeteritus] petitus *L*
condemnados] condemn-
nando *L^a*, condemnatus
D^a
- 27 quasi] ac si *T*
possiderent] possideret *D^a*,
possiderent et *V^aL^aTE*,
possideret et *K*
is] et is *H*
fecit] fecerit *D*
possideret] possiderent *L^a*
- 28 accipies] accipe *V^a*, hoc
accipe *V^a*, hoc accipies
(-piens *Q^aE^a*) *QDE*
desierit] desierit *D*
poss. noluerit] n. p. *TE*, no-
luit p. *D*, p. voluerit *C*
- 29 admittere] ad|admittere *T*
habebit] non habebit *Q^a*
- 30 alias] et alias *T*
possit] potest *V^aTQEK*,
poterit *H*, *inc.* *U^a*
ambulauerit] ambulauit *D^a*
- 31 omnes] omnes autem *D^a*
tenebuntur] *FH*, tenentur
PVLUTQCDEK
sed] *F*, *om.* *PVLUTQCD*
EKH
- 32 solus] solum *D*
- 33 is *om.* *KH*
post senatus consultum]
FP^aH, posse senatus (sa-
natum *L^a) consultum *P^aL^a*,
posse senatus consulto
*VL^aU^aTQ^aCDEK**
- 34 ambo] *F*, ambo *fPVLU*
TQCDKH, omnes *E*
teneri *om.* *D^a*
consulti] consulti *L^a*
etiam] et *C*
non possidet] dolo fecit
quominus possideret *D*
iusuirandum] iusuirando *T^a*
- 35 consuluit senatus] consult
senatus *E*, consuluit se.
con. *D*
totum] toto *D*
- 36 adficiantur] *fVL^aUTCDE*
KH, adficiantur *FPL^a*
in id] id *L^aD^a*
sunt] sint *H*
- 37 a. fecerint] s. fecerit *T*, fe-
cerint s. *K*, fecerunt s. *H*
si] siue *H*
quid] quis *L^a*, quod *Q*
dilapidauerunt perdi-
dunt] *F*, dilapidauerint
perdiderint *PVLUT*, di-
lapidauerint uel perdi-
drent *CDEK*, delapidae-
rent uel perdiderunt *Q*,
dilapidauerunt siue per-
diderunt *H*
dum] cum *K*

p. 191.

- 1 se *om.* *T^aQD*
donauerint] -rit *P^aLC*
facti] non *D*
- 2 aliquem naturaliter] ali-
quando *D^a*, aliquem *D^a*
obligauerunt] *FH*, obliga-
uerint *PVLUTQCEK*, ob-
ligauerant *D*
ἀντίδωρα] antidota *QK*, an-
tidona *E*, *inc.* *L^a*
- 3 factos *om.* *C*
quatenus *om.* *T^a*
aceperunt] acceperint *D*
uelut] et uelut *P^aCDKH*
genus q. h. eset] genus q.
h. esse *PVT^aCH*, esse q.
genus *D*
- 4 re sua] res suas *L^a*
lautius] *FH*, latius *PVLU*
TQCDKE
delatae sibi] s. d. *D*, d.
(*om.* sibi) *E*
- 5 libro *om.* *L*
quinto] quarto *H*
dig. put. n. eum] a'. probat
e. n. *D*
- 6 attigit] *F^aKH*, attingit
F^aPVLUTQCD, attingat
E
- 7 accepit] acceperit *D*
diues se deceperit] *F*, diu
esse deceperit *P^aL^a*, di-
ues esse ceperit *P^aVL^aU*
TQCD^aEKH, ceperit rel.
om. *D^a*
- 8 pign. r. hereditarias] r. he-
reditatis pign. *D*
dedit] dederit *TD*
uel *om.* *CD*
sic] si *D*
- 9 sit obl.] obl. est *D*
tenetur] teneatur *P^aVC*
- 10 consumperit] -sit *DE*

- 10 a marcellus l. inc. VQ
quarto] iii LTE
num non teneatur] num
non teatur *L*, n. t. *T*,
num t. *T'QH*, unde non
t. *C*, an non t. *E*, eum
non teneri *D*
erogauerit] erogauit *TH*,
non erogauerit *D'*
- 11 non om. *Q*
ad coher.] coader. *U*, ad
coher. eius *D*
nam et si is qui] *FUEK*,
nam si is qui *PVLCD*,
an sicut is qui cum *H*
- 12 fuit] fuisset *Q*, fuerit
CEKH
consumpsisset] consumsas
set *L*
tenetur] teneretur *T*, tene-
bitur *E*, teneatur *H*
quasi loc. non] quia non
loc. *D*
- 13 visionibus] *FT*, visionibus
V, divisionibus *fP'V'L*
UT'QCDEK, decisioni-
bus *H*, inc. *P*
prima] primo *H*
- 14 totum quod] to quod *P'T*,
quod *V*, quod totum *D*,
inc. *V*
superest] supersit *H*
consumpserit] consumpsit *Q*
- 15 utriusque] utique *E'K*
quod] qui *L*
est] sit *H*
aut] aut *L*
nonnihil] nihil *V*
de] sed de *V'H*
illo] eo *D*
dubitatum utrum] dubitatum
L
- 16 residuum integrum] r. uel
int. *P'L*, res. int. totum
K, illud totum *D*
non esse rest.] rest. non
esse *Q*
- 17 quod] qui *L*
quis ex h.] quis h. *L*, ex
h. quis *D*
erogauit] erogauerit *K*
- 18 totum om. *V*
penus] penus *L*
utrum] unde *L*
- 19 et] *FP'LH*, a *V*, e *P*,
ex *L'UT'QCDEK*, inc. *T*
in id] id *L*, in is *L'C*
- 20 ipse] ipse ei *D*
ut] et quidem *H*
quid] quis *V*
lautius] *FL'DH*, latius *PV*
UTQCEK (*non L*), locu-
plecias *L*
- 21 in hoc] in qua hoc *C*
non uideatur f. locupletior
in] n. u. f. locum *L*, n.
- uidetur f. l. in *Q*, n. u. l.
f. in *E*, l. f. n. u. in *D*
in statutis ... 22 locuple-
tior om. *P'T*
uero om. *L*
- 22 suis] eius *H*
uideatur] uidetur *LC*, ui-
deatur esse *Q*
enim om. *L*
tam om. *P'D*
lante] late *VUT'CEK*
aliquid ... erogasset] tamen
al. er. *V*, aliquid ... err.
al. tamen *L*, bis *T*, om. *V*
- 23 nam et] nam *C*, plane *H*
marcus] marcius *Q*, plus
marcus *D*
pythodori] pii theodori *PV*,
pii theodori *Q*, pitheodori *C*,
pitheodori *K*, campii the-
odori *D*
- 24 quod] qui *L'T*, inc. *P*
superfuisset] superfuisset
U, superfluisset *D*
alienata] aliena *D*
- 25 fideicommissi] *FP'V'L'U*
T, fideicommissi causa
P'V'L'U'T'QCDEK, cau-
sa fideicommissi *E*, fidei-
commissi gratia *H*
nec cum nec *H*
pythodori] pii theodori *PV*
T, pitheodori *C*, phitheo-
dori *K*, om. *Q*
reddisse et] *F*, reddisse *PLU*
T'Q'K, reddidisse *C*, re-
dissit *DH*, reddisse crede-
bat *E*, om. *Q*
- 26 pythodori] qui theodori *P*,
pii theodori *P'VT*, pii theo-
dori *Q*, pitheodori *C*, phi-
theodori *K*, pithodritet *L*
patrimonio] patrimonii *L*
et ex] et *L'H*, ex *K*
- 27 utrum ex her.] u. her. ex
hi *L*
decedent] decem dent *L*,
decederent *V'L'QCEK*,
decedant *D*, quoque de-
cedant *H*
rescr. d. m.] d. m. *P*, d.
m. r. *QE*
- 28 patrimonio] patr. decedant
Q'E
uerius] uerus *L*
est om. *D*
suo] solo *H*
- 29 et si non heres fuisset] si
heres f. *L*, si heres non f.
L, et si non f. h. *D*, et
si h. non f. *E*
si] et si *D*
rem distr.] res d. *KH*, d.
res *D*
nec] nec de *V*, nec ex *Q*
- 30 sit] est *H*
- singulas] singulares *D*
sunt] sunt *LDEK*
ab] ad *L'*
- 31 repellatur] expellatur *Q*
quod] quia *D*
- 32 uenit dedit] uenit dedit *DK*
non om. *Q*
uen. in petitionem her.] uen.
in petitione her. *CE*, in
p. her. uen. *D*
- 33 earum] *FU'Q'KH*, eorum
PVL'U'T'Q'CE, om. *D*
quamquam] *FH*, quam *L*,
qua *V*, quia *V'UT*, quo-
niam *P'L'QCDK*, quo-
niam quidem *E*, inc. *P'T*
- 34 posse re] possessores *U*,
res posse *E*, inc. *L*
uindicari] *F*, uindicare
PVLUTQCDEKH
nisi] licet *H'*
emptores] empto]tores *L*,
heredes emptores *D*
regr. ad b. f. p.] aduersus
possessores regr. *Q*
habent] habeant *V'LUQD*
EKH

p. 192.

- 1 quid] quod *V'T*
ita d. h.] d. h. its *D*
si om. *V*
- 2 possideret] possidet *L*
emptorum] emptoris *D*
certe] *FH*, om. *PVLUTQC*
DEK
- 3 pretio om. *L*
uenient] enierint *L*, uen-
didit *D*
et om. *Q*
pretium om. *C*
illud] sit illud *P'V*, illud
sit *K*
actor a. c.] a. c. a. *QE*,
a. a. c. *D*
- 4 poterit] poterat *V*
exceptione] - nem *FP*, - ne
in *L'T*, - nec *T*
nam] sed *H*
quod] qui *L*
exigit] exigit *L*, exegerit
DK
- 5 possessor petitori om. *T*
soluit] soluerit *DK*
- 6 a iulianus l. inc. *UT*
libro om. *L*
sine] sine etiam *H*
- 7 fuit] furerit *D*
ab his exegerat] ab is ex-
egerit *LK*, exegerit ab
his *D*
et om. *DKH*
eos om. *Q*
liberari] liberare *U*, inc. *P*
petitio] pecio *L*, petitione *D*
sit] est *H*

habet tamen pr. q. pers.]	27 an et] an D	post debebatur add. ideoque
h. t. petitiones al' praestationes q. p. E, tamen praestationes (praestatores Q) q. pers. habet VQDKH	nominum] nominem P ^a , nominis D agnoscere] FL ^a KH, cognoscere PVL ^a UTCDE atquin] adquire L ^a , alioquin C, acquin E, atqui H, om. L ^a	nec petere poterat extra sumptus in res hereditariae factos ex quibus melior sit res C
8 sunt] sunt suis D pretiorum] pretio eorum U ^a , precia prediorum Q	28 obseruabimus] seruabimus H	p. 193.
9 factum] factam D ^a etiam om. L ^a D, inc. L ^a iudicio om. QH	29 quid enim] quod L ^a , quid T ^a , om. P ^a T ^a	2 debitum om. D dissolutum] solutum U ^a C DK
10 peti possint] p. possent P ^a T ^a , p. possent U ^a QEKH, possunt peti D, inc. U ^a diu. n. possint] d. n. possunt QE, n. possunt d. D augent ... 11 partus om. V ^a hereditatum] heredi L ^a	30 est om. D possessore] -rem PLT haec] FH, et P ^a V ^a L ^a T ^a , hoc P ^a V ^a L ^a UT ^a QCDEK eum praestare] e. praestari L ^a , praestare eum DE	3 ipsum] ipsius U ^a ? uel soluisse] soluisse L ^a E soluere] soluisse D possessor] possor L ^a dubio procul] procul dubio L ^a U ^a QCDEKH debet] tenetur D
11 partus] partes P ^a L ^a T ^a	31 et eas] eas H percepit] perceperit TEK nomina] domina T ^a	4 debetur] debet L ^a , debatur Q, inc. P ^a sicut] sic L ^a
12 uicensimo] xu T ^a , xxu C sunt] sint D ex his om. L ^a	32 ex his] et si P ^a L ^a , et sis T ^a , inc. V ^a , ex iis H deberetur] debetur UQCDK	5 nec] et non D culpae huius] h. c. Q, c. eius H redd. rat.] rat. redd. DE enim om. K
13 hae quoque quasi] quoque hic quasi D ^a , eae quoque quasi H ^a , eae quoad H ^a debent] deberet C	33 quinto decimo] xi L, xiiii U quid] quis L ^a E, om. T ^a soluit] soluerit K	6 suam rem] r. s. VTDE postea] poste L ^a
14 partuum] paruum L ^a , parium K	34 liberauerit] liberauit P ^a D, liberabit C petitorem] debitorem C quod] quis U ^a quis] qui P ^a , quisque EH, om. T ^a	7 est] sit H
15 existimantur] -mentur U ^a reij ei K	35 liberalit] liberalit T ^a Q	8 et paup.] uel paup. D fieri] effici KH conuenit] conuenerit H cum] quando H habuerit] habuit EH
16 causa] causam L ^a pariant] pareant K tamen om. P ^a V ^a L ^a D ^a quippe] quia D ^a , quippe quia D ^a ea om. D omnia] omnia comparantur L ^a fuit] fiant P ^a VL, fuerint QDK	36 imputaturum] inputarum D se] si L ^a defensum iri] d. ire V ^a T ^a , defensurum iri Q, defensurum H, defendantum D	9 si] siue V ^a U ^a QEKH b. f. poss.] poss. b. f. C siue om. K
17 non est quin] est non est qui in L ^a si] si ea H aut] autem K possideat] possideant D ^a	37 defendantum] defendantum L ^a , ad. def. V ^a U ^a QCDEKH canere] caneri K, om. U ^a	10 quidem si] FP ^a L, si quidem P ^a VTQCDEKH: non constat de U ut om. V ^a
18 fecit] fecerit DKH possideret] -re V ^a deb. rest.] rest. deb. D	38 non om. V ^a uidetur] uidebitur QE factus] esse factus Q habeat] habet D	11 sexto] uii D, uiii E liberari] liberare C
19 uenient] uenient D licet om. L ^a sint] sunt PVUTQEK	39 potest] poterit H enim] etenim H	12 panlus] (iul') D
20 et om. H in om. TD ^a	40 uid. mihi] mihi uid. D iulianus] -num P ^a V ^a L ^a T ^a C etiam de b. f.] de b. f. etiam C, etiam de f. b. D ^a	13 quod] qui Q in hereditate liberti] FH, in hereditate LUCKH, in hereditatem PVTDE cum om. L ^a
21 consultum enim] cons. L ^a , enim cons. L ^a E	41 petitor si a] pet. a D ^a , si pet. a D ^a	14 esset] esse U ^a C
22 esse tam om. D ^a	42 exceptione uti] et exceptione uti QE, exceptionem (om. uti) D ^a sed si] FH, sed et si PV ^a L ^a U ^a T ^a QCDEK, sed et U ^a ipsi al. pr. debebatur] ipsa al. pr. debebatur L ^a , ipsi al. pr. debebatur P ^a VL ^a , i. al. d. pr. Q, i. pr. al. debebatur D, i. al. debebatur pr. E, al. ipsi pr. debebatur K	15 ulpianus] paulus T ^a quinto dec.] ui L, xui U nisi] si non C re heredis scr.] heredi scr. re D, heredis re scr. E, om. P ^a L ^a T ^a
23 quinto dec.] xuiii U	16 scribit] scriptis C hominem possessor distracterit si quidem non necessarium] homines p. d. s. q. non (non om. P ^a) necessarium P ^a L ^a , homines p. d. s. q. non necessarios P ^a , inc. V ^a	
24 seruorum] bonorum P ^a , res bonorum P ^a T ^a , inc. L ^a erunt c.] enim c. P ^a T ^a , erit c. C, c. sunt D pensiones] compensationes C		
25 et] uel D		
26 uicensimo] ix T actorem] peractorem H ^a		

- 17 enim ei] ei uel *V*, enim *H*
 si non] cur non *D*, *om. L'*
 18 si nec.] nec. *V'*
 si q. u. ips. pr.] ips. pr. si
 q. u. *VTQDE*, pr. uiuit si
 q. ips. *C*
 dec. fort.] f. d. *D*
 19 sed] si *C*
 non] nec *D*
 20 scribit] scr. iulianus *U'*
 uerius] uerus *C*, hoc ue-
 rum *D*
 21 familias militia] familias *P'*,
 militis *T'*
 peti posse h.] posse h. peti
D, posse peti h. *E*
 22 uel *om. D'*
 23 teneat] tenet *Q*
 hereditas] hereditarias *D'*
 potest] poterit *H*
 rest. rer.] restuendarum rer.
T, rer. rest. *D*
 habet] habeat *UQH*
 24 pretium] pretia *D*
 rer. her.] her. rer. *C*
 uenditarum] uenditorum *T'*
 habeat] *FUCH*, habet
PVLTDEK
 et *om. CH*
 25 posse ante her. *D*
 26 gaius] paulus *V*
 prouinc. *om. C*
 etiam] et *CH*
 27 quasi ... 28 habet *om. L'*
 28 quia] qui *P'L'*
 habet] habeat *L'QH*
 29 adquireretur] adquiretur
LE, acquiritur *TD*
 30 a dom. uel a p.) a p. uel
 a dom. *QH*
 31 petatur] petitur *P'VLQCD*,
inc. U'
 uel seruo mort. uel seruo
 manum.] uel seruo uel ser-
 uo mort. uel manum. *Q*
 32 uel pat. ded. potest] ded.
 potest uel pat. *D*, uel pat.
 ded. possit *H*
 iulianus] et iulianus *CE*
 33 esse ait] *FL'C*, ait esse *L'*,
 esse et *P'*, esse ait et
P'UTQDEKH
 quod *om. DEKH*
 quoque *om. D*
 perpetuo] perp. quoque *C*
 act. dand.] dand. act. *D*
 34 id quod *om. L'*
 - ipsi] ipse *U'*
 debetur] deberetur *H*
 agatur] *FP'L'TH*, cogatur
P', agitur *P'VL'UQCD*
EK
 petatur] petitur *VQCDEK*
 haec recte] hoc recte *DE*,
 et recte hec *K*
 si] sed *L'*
- habeat] babet *CTD*
 seru. uel fil. fam.] f. f. u. s. *D*
 36 quod] quia *Q*
 deb. fuit] deb. quod fuerit
L', deb. fuit d. *Q*
 hab. deb.] deb. hab. *D*
 37 mauricianus ait] martianus
 ait *UH*, maricianus ait *C*,
 ait martianus *D*, marti-
 nianus ait *E*
 etiam] et *D*
 perceptam] receptam *TQ*
 38 consumperit] -rat *K*
 sed] si *D*, sed si *H*
 eius *om. D*
 potest] debet *D'*
 sed et] sed *LCD*
 peti her. posse] posse peti
 her. *D*
 39 quia] quia non est *U'*
 40 posse peti her.] her. posse
 peti *D*, posse her. peti *E*
 qui cum p. f. esset *om. L'*
 41 adrogandum] ad arrogand.
L'U'T'QDEK, ad arrog. *C*
 se *om. T*
 praestauit] praebuit *H*
 possessor] male fidei pos-
 sessor *T'Q*
 42 petitione] -nem *V'DE*
 ueniet] uenit *Q*
 pomponius] pamp̄ *D*
 actorem] peractorem *H'*
 deb. eligere] eligere deb. *D*
 43 uelit *om. L'*
 eum cond.] cond. eum *DE*
 ut] ut tunc *Q*
 int. sibi esse] (esse *om. Q*)
 actionem l. aq. *om.*] sibi
 int. act. esse l. aq. *om. C*,
 sibi e. i. act. l. aq. *om. E*,
 act. l. aq. int. sibi omis-
 sam esse *D*
- p. 194.
- 1 a iudice] iudicis *D*
 electio] ex lectio *U'*
 habet] habeat *UQ*
 2 ad. her.] her. ad. *V*
 occidit sit s.] s. occ. sit *D*,
 occ. fuerit s. *E*
 si] et *D*
 effecta] affecta *L'*
 3 ueniet] uenit *QK*
 hereditatis] -tem *P'L'*
 petitionem] -ne *UH*
 dolo] dolo malo *D*
 desisset possid.] des. *T'*,
 p. d. *D*, desierit p. *H*
 4 interierit] interient *L'*
 esset interitura] essent in-
 tentura *L'*
 causa poss.] poss. causa *D*
 5 melior est causa] melior est
 causam *L'*, meliorem esse
 causam *PD*
- 6 praedo si] si praedo *DKH*
 desierit] desist *DE*
 ita] itaque *L'*
 atque] ac *D*
 esset] esse *P'L'E*
 7 interierit] interierint *VL'*
 non (anon *V*, *om. D'*) deb.
 mel esse cond.] mel. c. n.
 d. esse *T*, n. d. e. m. c. *E*
 8 possessor] si possessor *D'*
 et *om. C*
 uenierit] uenierint *V*, uene-
 rit *DK*
 debet esse actoris] a. de-
 bet esse *D*
 9 lucretur] lucratur *U'*, lucra-
 tur *QDEH*
 al. praedo] praedo al. *D*
 quo *om. L'*
 debeat] debeat et *T*
 10 est *om. D*
 11 deductis] ductis *L'*
 cog. conseruandorumque]
 cog. seruandorumque *Q*
 cog. conseruandorum *H*,
 seruorum seruandorum
 congendorumque *E*
 eorum *om. K*
 12 bonae fidei] bona fide *V*
 possessoribus] possessore
 ibi *D*
 ratio] accio *Q*
 13 etiam in pr. s. s. quoque]
 in pr. quoque s. s. *D*
 14 quinto decimo *om. C*
 edictum] sabinum *Q*
 sumptus quidem] sumptum
 q. *FH*, q. sumptus *D*
 fecit] fecerit *EH*
 15 fructum perceperit] perce-
 perit fr. *PVT*, percept
 fr. *LUEKH*
 rationem] rationes *C*
 horum quoque] eorum q.
Q'CE, q. eorum *D*
 17 paulus ... 24 sit *om. P'V'L'*
 paulus] ulp *D*
 uicesimo (xxx *U*) ad ed.
om. V'
 ceteris] certis *D*
 18 impensis] expensis *C*
 posse] possunt *H*
 quidem *om. D*
 quoque] quidem *D*
 19 debeat] debet *K*
 in *om. D*
 rem al.] al. *C*, al. rem *D*
 sed] sed et *U*
 huius] eius *C*, hiis *D*
 20 quoque persona] *FH*, qui-
 dem pers. *P'V'L'UTQK*,
 quidem personam *C*, qui-
 dem personis *D*, persona
 eas quidem personas *E*
 21 off. ind.] ind. off. *CD*
 continetur] continetur *CD*

- nam om. *H*
- 22 plane potest in eo differ.
esse] *F^a*, plane si potest
(post *L^a*) in eo d. e. *F^aL^a*,
plane sic p. in eo d. e.
P^aV^aL^aUQCCEKH, plane
in eo sic d. e. p. (p. d. e. *D*)
TD
- quidem om. *D*
omnimodo] omnino *H*
impensas] impensas has *L^a*
(em. *L^a*) *E*, has imp. *QD*
- 23 deducat] *DKH*, deducet
FP^aV^aL^aUTCE
res non extet] n. e. r. *C*
consequuntur] consequitur
P^aL^aUTCDEK
- 24 melior sit] sit mel. *D*, m.
facta sit *E*
- 25 gaius] paulus *QD*
sextu] xu *U*, xx *Q*
ad ed. om. *C*, ad ed. prou.
om. *Q*
necessariaeque] necessarie
C
- 26 uelut] uti *PL^aTC*, ut *VU*,
om. *D*
quae] que cum *T*
fiunt om. *C*
reficiendorum] *FP^aLCEK*
H, restituendorum *P^aVU*
TQD
aedificiorum gratia] gratia
edificiorum *T*
aut] autem *D^a*
nouelleta] *F^aV^aL^a*, nouellet
F^a, nouelle *P^aV^aL^a*, nouale
P^aUTQCDEKH, nouellas *H^a*, alias totum com-
ma deest *H^a*
aut cum] aut conseruando-
rum *D^a*, aut cum conser-
uandorum *D^a*
- 27 id om. *D*
complures] *FUH*, qua com-
plures *P^a*, quam plures
P^aVLTQCDEK
- 28 manifestus] manifestus *L^a*
tamen ne et ad] *FP^a*, ta-
men ne ad *P^aLUTCKH*,
cum ue ad *E*, cum et ue *D*
picturarum] picturas *T^aQ*
quoque om. *D*
- 29 uoluptariarum rerum] rer.
uoluptariarum *QD*, uo-
luptariorū rer. *U^a*
proficiat nobis] n. pr. *D*
- 30 si] et utique proficiet si *K*,
utique si *H*
simus] *FU^a*, sumus *PVLU*
QCDEKH
dicetur] dicitur *P^aTQDEK*
non] nam *L^a*
debuisset] debere *D*
- 31 alienam rem] rem alien. *Q*
potestas ei] ei potestas *C*
- fieret] fiat *H*
- 32 sine] si *L^a*
possint] possunt *F^aPUCD*
KK
- 33 paulus] gaius *D*
libro] liber *L*
quoque om. *H*
quod om. *D^a*
in oratione] de moracione
L^a
- 34 est om. *D^a*
- 35 quo] quod *D*
restituti] restitura *L^a*
esest] est *D*
quid] quod *D*
- 36 aut ium.] autem ium. *C*
deperierint] deperint *U^a*,
deperierunt *QD*
damnari] dampnare *V^a*
debebit] debere *D^a*
- 37 distractiisse ea] ea distr. *H*
esse om. *L^a*
- 38 petitionibus] iudicis peti-
tionibus *Q^a*, hereditatibus
D^a
proculo placet] et proculo
placuit *D*
praedonis persona] persona
praedonis persona *L^a*, per-
sona praedonis *L^a*
- 39 existimat] *FL^aKH*, existi-
mant *P^aL^a*, existimauit
P^aVUTQCDE
nec] non *C*
debet om. *D^a*
- p. 195.
- 1 huius om. *L^a*
indefensum ius suum] ius
suum ind. *D*
- 2 fructus suos] s. fr. *C*
facit] faciet *K*
eorum quoque fructus] fruc-
tus eorum *D*
- 3 in bonae] *F^a=P^aV^aL^aUTCD*
EKH, in eorum quoque
fructus bonae *F^aP^aV^aL^a*
autem om. *D*
possessore] possessores *LC*
restituti] *FP^aH*, resti-
tutionem *P^aVLTQCDEK*
quasi augmenta her.] quasi
augmentum her. *TK*, q.
augmenta *D*
- 4 factus] locutus *D^a*
nactus est] nactus sit *D*
- 5 uelut] uelut *D*
si om. *U^aCH*
- 6 quod om. *DE*
concessit om. *H*
contra quoque] que contra-
que quoque *L^a*
- 7 et om. *C*
- noxae] nequexe *L^a*
- 8 re hereditaria] hereditaria
FL^a, her. re *L^aD^a*, rem
hereditariam *Q*, heredita-
riam rem *D^a*
fit] fiet *L*
in] *FUDEKH*, om. *PVLTQ*,
uti *C*
- 9 gaius] paulus *CD*
sesto] viii *Q*
provinciale om. *Q*
- 10 res om. *T*
aliaram quoque rerum pos-
sessionem] quoque alias
res possessione *D^a*
- 11 eas] *FP^aL^aE*, eam *P^aL^aT*
QCKH, ea *D*
debebit] debet *D*
acceptum iud.] ceptum iud.
PVUTQC, iud. acc. *KH*
postea om. *D^a*
- 12 et] ut *D*
ad] ante *D*
- 13 eum] tum *D*
debebit] *H*, debebat *FC*,
debeat *PVL^aUTQ*, de-
beant *L^a*, debet *DEK*
ut] aut *C*
caneat] et caneat *L*
ex] e *D*
pauciores] pauciores *L^a*,
pauciores res *L^aE*
postea possidebit] poss.
stea *TE*, poss. res postea *Q*
- 14 initio] in initio *QDEK*
possidebat] possidebit *L^a*
id s. d. eius] s. d. eius id *K*,
s. e. d. (om. id) *D*
acciderit] accideret *D*
debet] debebit *T*
quod ad] quod si ad *P^aL^a*,
quoad *L^aU^aDKH*
- 15 eas res] eas res pertinet
Q, res eas *D*
computandos etiam] comp.
esse etiam *Q*, esse comp.
etiam *C*, esse comp. et
etiam *E*, etiam comp. *D*
- 16 pignori] pignoris *L^a*
iulianus ... 17 edictum om.
Q^a, iul. ait (rel. om.) suppl. *Q^a*
non om. *T^a*
- 18 se dicat] seducat *L^a*, dicat
se *D*
neget] negat *LT*
an] aut *C*
- 19 pertineat ad eum] ad eum
pertineat *D*
non tenetur her. pet.] non
teneatur her. pet. *L*, pet.
her. non tenetur *D*
- 20 secundo] xx *H*
plautum] edictum *QH*
leg. a te accipil l. a te celi
P^a, l. acc. a te *Q^a*, a te
acc. *D*

21 mibi] petitor hereditati
 mibi *L^a*
 22 quam] ait quam *D*
 non om. *CDE*
 aliter] alter *D^a*
 hereditatis] hereditati uel
L^a, hereditati *L^a*
 23 ut ei om. *H*
 caucatur] caueat *L*
 de om. *L^a*, de hered. om. *D*
 iudicatum] uindicatum *C*
 24 ei] eum *L^a*, in *V*, om. *P^a*
 sit iniquum] iniquum sit *H*
 eo] in eo *D*
 25 et om. *Q*
 26 et om. *DH*
 laelius] *FH*, elius *PVLUT*
QCDEK
 autem] augustus *Q*
 antoninus] antonius *L*, om. *C*
 27 pet. negandam esse] pet.
 negandum et *L^a*, pet. de-
 negandam esse *TQ*, pet.
 denegandum esse *C*, esse
 pet. den. *D*
 29 ex plautio] ad plantium *H*
 is] et is *D*
 percepit] perceperit *TE*,
 cepit *D*
 30 petit] petat *D*, peti *E^a*
 non om. *Q^a*
 31 eo] et *C*
 32 celsus] cassius *D*
 quarto] iii *QH*
 possideret] possidet *T*
 33 nisi si] et nisi si *V*, nisi
TQCDKH
 34 scire] scisse *H*
 quippe] *FH*, actores quippe
P^aL^a, actor quippe *P^aV*
L^aUTQCDEK, actor qui-
 dem *E*
 petitioni optulit] o. p. *D*
 35 doli claus.] claus. doli *C*
 scilicet] que *H*
 quanti] quantum *T*
 decipi] decipit *L^a*
 36 sexto] iii *Q*
 is] et is *P^aH*
 37 interposuerit] interposuit
CH, interposuerat *D*
 capienti rest.] rest. cap. *D^a*
 38 octauo] septimo *PVQ*, ui
TH
 in om. *PL^aUT^a*, inc. *V^a*
 prop. accusatione] p. accu-
 sationem *TQ*, accusacione
 p. *D*
 39 an om. *L^a*
 de non] non de *QE*
 facto nec signato] signato
 factoue . *D*
 40 facti test.] test. facti *D^aK*
 41 quod] quia *D*
 non om. *D^a*
 optimuerit] optimuit *D*

p. 196.

1 tertio] ui *L*, iiiii *T*
 aestimationibus] estimatio-
 ni *T*, inc. *L^a*
 hereditatis] haereditariis *H*
 uenit] uenerit *C*
 2 ut id] ut hic *P^aVL^aT*, ut
D, ita ut quod ut hic *C*
 quoque] quod *Q^a*
 ea] ex *H*
 3 sin] si *D*
 autem] uero *K*
 causa om. *V^a*
 quam om. *D^a*
 5 pap.] idem *QE*
 tertio] ui *QH*
 quaestuum om. *V*
 hereditatis om. *H*
 6 aut] aut cum eis *E*, aut
 cum his *K*, aut his *H*
 occupauerint] occupauerit
TC, occupauerunt *H*
 7 intercidant] intendant *C*
 petitor] petitur *L^a*
 citra] extra *T*
 8 metum] *FH*, impedimentum
PVLUTQCDEK
 exceptionis] hereditatis ex-
 ceptionis *Q^a*
 poterit] potest *D*
 quid] quod *C*
 neglegat] negligit *D*
 quid si] quid si *L^aT^a*, quod
K, qui *L^a*
 9 habere se sciati] se sc. h. *D*
 10 idem] gaius *Q*, paulus *E*
 sexto] iiiii *V^a*, iii *V^aQ*, ui
UH
 etiam] est *C*
 sine] si *Q^a*
 11 gratia bonae fidei] bonae
 fidei gratia *Q*
 12 fecerit] feci *C*
 uell] et *C*, om. *H*
 13 faciendi mon.] mon. fac. *D*
 testator] testatori *L^a*, om. *D^a*
 iusserit] iusserit fieri *D*
 14 auferetur] auferetur *L^a*, af-
 fertur *D^a*
 ratione om. *P^aDH*
 doli exc. aut] a. d. e. *H*
 retenturum] retracturum *Q*
 actione om. *Q*
 15 repetitum] petiturum *H*
 iure] iura *L*
 nulla] ulla non *D*
 16 teneantur] teneatur *PVUT*,
 tenentur *D*
 heredes] heres *PVUTQ*
 principali] in principali *L^a*
 17 compelluntur] compellitur
P^a
 18 secundo] iii *Q*, iiiii *H*
 sequentis gradus] seq. gr.
 sequentis *D*

19 mediij] medium *C*
 per cur. fur. locupl. factus
 uidetur (uideri *C*)] per pro-
 cur. f. l. f. u. *L^a*, procur. f.
 l. f. u. *C*, fur. p. c. f. loc. u.
 (uidebitur loc. *E*) *QE*
 20 substantiam] sententiam *D^a*
 necessarie] necessario *P^aH*
 utiliter] utiles *D*
 quid] qui *Q^a*
 necessarie] necessario *UT^a*
CKDH
 fuerit] fuit *C*
 et] ex *T^a*
 22 est] erat *H*
 potest] potuit *H*
 23 hered. pet.] pet. hered. *D*
 praestantur] praestatur *C*
 ratio est] rationem *L^a*, est
 ratio *D*
 24 act. hered.] hered. act. *Q*
 auxerunt] auxerint *PVL^aU*
TQ, autint *L^a*?
 25 hermogenianus] hermoge-
 nianus *L*, hermonia-
 nus *C*
 secundo] iii *Q*, iiiii *H*
 epitomarum] egipтомарум
T, ἐπιτομῶν *H*
 ex om. *L^a*
 26 inhonestos] inhonesto *C*
 habuerit] habuit *QCDE*
 hos etiam] eos etiam *LK*,
 etiam hos *UEH*
 interpretatio] interpretacio
V
 non honesto quaestui] non
 h. quaestu *P^aDE*, inho-
 nesto questui *C*, non ho-
 nesti quaestus *H*
 28 al. hereditarium] al. heredi-
 tarium *L^a*, h. a. *D*
 29 exsolendum] et soluend-
 dum *L^a*, soluendum *L^aD*,
 exsolendo *C*
 et om. *PV^aLU^aTD*, etiam *C*
 rem her.] her. rem *K*
 30 mora] res add. post mora
QD, ante mora *EKH*, ante
 erant *V^a*
 periturae deterioresue fut.
 erant] uel perit. uel det.
 fut. sint *D*, perit. deterio-
 resue fut. erant *E*
 31 digestorum] dig. scribit *T*
 ei] si *C*
 partes hereditarias] partem
 hereditarium *KH*
 a om. *L^a*
 32 persecutur] persecuantur
P^aV, prosecuantur *D*
 33 ei] et *H*
 trebelliano] treballiano *C*
 34 dederat] dederant *C*
 quin] qui in *Q*
 35 rustica] rusticana *C*

36 sint facta] sunt factae *L*,
sunt facta *PVCKH*, facta
sunt *TDE*
quia uineae] *FH*, quod ui-
neae *PVL'TCDEK*, qui-
neae *L'*, qui uineae *Q*,
quod uineta *U*
pomaria] poma *V'*, pome-
ria *K*
extra] contra *D*
37 culti sunt] cultura sunt *L'*,
culturata sunt *P*, culti .
sunt *V*, cult... fuit *T'*,
culti sunt *C*, culti sunt *KH*
aestimationem] extimacio-
ne *L*, existimacioni *C*
quanto] quanti *C*
sint factae] sunt f. *LCKH*,
f. sunt *PVTQD*, facto pos-
sessoris facte sunt *E*
39 *L.55 continuatur antecedenti*:
C
sexagesimo] xl *T*
euicta] euictima *L'*, eius *C*
bonae] bene *C*
40 exegiasset] exegerit *H*
restituat] restituat *C*
ex] in *V*
41 acceperit] accepit *VQDE*
KH, acceperat *C*
42 quarto] iii *H*
petita sit] pe.itas sit *T'*,
sit petita *D*
43 perceperit *F' H*, praeceperit *F'*,
acepit *PVL'UTQCDEK*
omnimodo] omnino *K*
restituendos] restituen *D*
etsi] ait etsi *H*
petitor] petito *Q'*, post fuit
(u. i.) *D*
percepturus] percepturos
L'T'
fuerat] fuerit *PLUTCE*,
fuit *D*, inc. *V'*

p. 197.

1 septimo] ui *H*
2 alterum bis *C*
est om. *K*
3 ei hered.] hered. ei *D*
oporteat] oportet *PLTQD*
atque] atque si *U*
4 si mox et] si mox et si *L'*,
si mox *L'Q*, et si mox
etiam *D*, simulac *H*
5 possideat] *FL'H*, possidet
PVL'UTQ'CDK, dolo pos-
siderat *Q'*
malo om. *T*
fecerit] *FLCH*, fecit *PVT*
QDEK, facit *U*
reueictus] *FP'L'*, euictus
VTC, uictus *P'L'U'QD*
EKH: non constat de *U'*
6 restituerit] restitueret *H*
an] ante *C*

et om. *D*
alium] alterum *C*
aliter] alter *D'*
7 fuerit] fuerat *D*
alium e. h. defendit] a. e.
h. defendant *KH*, e. h. de-
fenderit alium *D*
8 cautione] cautionem *T'*
mederi] medari *L'*
et om. *C*
executione] - nem *T*
9 tardior] tardiori *Q*
uenit] *FEH*, ueniat *PVL*
UTQCDEK
priorum uict.] uict. pr. *K*
10 emancipatus] *mancipatus U'*
11 adiit] addit *L'*
filium] filius *L'*
emanciparet] emancipari *C*,
emanciparunt *K*
12 fructusque ex ea possedit]
F, fructusque ex ea per-
cepit (perceperit *T*) *PVL'UTQC*
DEK, om. *L'H*
paratus sit pater] pater pa-
ratus sit *D*
13 fecit] facit *L'*
ex ea] *F*, et *PVL'UTQC*
DEK, om. *L'H*
paratus sit pater] pater pa-
ratus sit *D*
14 quae] qui *C*
an] aut *C*
petere her.] her. petere *L*
15 possit] potest *U*
exciperetur] exipietur *TQ*,
experciperetur *C*
16 consuli] consuli de *r* (ex
nota *R* quae sequitur) *C*
18 si (et si *V'*) ... pet. om. *V'*
19 quanto] xu *H*
quam] quoniam *C*
propositus praetor] praetor
propositus *H*
20 et ei] ei *Q*
qui] accionem qui *D*
21 qui (qui totam *D*, is qui *K*)
hered. (petit ins. *P'L'*) uel
her. pet.] *FP'L'Q'DEKH*,
om. *P'L'UTQC'DEKH*, inc. *V'*
is] *F* et *'licteria Pisana L'*,
ius *PVL'U'TQCDEKH*,
ius intentionis *U'*, om. *L'*
non ex eo] ex eo non *DE*
metitur *L'*, mit-
titur *T'*, uicitur *C*
22 sit om. *C*
23 uindicabit] uendicat *L*
licet tu u. r. possideas (poss.
om. *V*) licet u. r. possi-
deat *D*
partem] patrem *L'*

24 possideas om. *V'*
si duo om. *V'*
sint] sunt *DE*
25 primus] primum *L'*
26 uel om. *DH*
secundus] secundas *L'*
a primo] et primo *L'*
26 alter om. *L'*
27 partem possidet] possidet
partem *T*, partem possi-
deat *Q*
pro herede et si] *FP'L'*,
proinde et si *P'L'V'L'UT'*
QCDEK, proinde et si pro
haerede *H*, inc. *V'T'*
28 possideant] possident *L*
cum] unius *C*
part. dim.] dim. part. *TE*
sibi] uerbi *C*
adserat] *F'PL'UTCDEKH*,
adserat *F'Q*, adserit *L'*
29 petere] partem *L'*
partes] partem *P*
consequantur] consequatur
Q, consequentur *CE*
controversiam] - sias *D*
faciunt] faciant *Q*
30 experiri eos oportebit] eos
experiri oportere *D*
ego] ergo *C*
me dicam] dimidiam *L'*
31 coheres] eo heres *C*
cum non] non *V'*
coheres] coh. meus *D*
32 haberet] habet *QC*
sua parte utrum] sua par-
tium *L'*, p. s. u. *H*
a solo] solo *V'*
uero et a] uero a *EK*, a
uero *D*
deberem (debere *Q*) pet.
her.] deb. her. (om. petere)
L', d. h. p. *L'*, p. h. d. *D*,
p. debeam h. *E*, debeam
p. h. *KH*
33 et om. *D*
pegasus] pegasus *D*
existimasse] existimans se
Q
eumque] eum *Q*
34 restituturum] restitutum
PDE
possidet et] possideret *D*
debeat] debet *CH*
fieri] feeri *L'*
ratio] porcio *P'* (em. *P'*) *L'*,
inc. *P'U'*
35 petam] peterem *D*
est et] esse *C*, est *D'*, est ab
extraneo et *E*, est etiam *H*
coheredet] cohore *U'*
ille] illi *P'L'C*
36 exterum] *FV'L'H*, extra-
neum *PVL'UTQCDEK*
utilior est] utiliorem *C*,
utilior est *D*

- me ex p. d. heredem (hereditatem *L*) dic.] me ex p. d. dic. her. *H*, her. ex p. d. me dic. *D*
- 37 trientem] et trientem *P⁴Q CD⁴*
possiderem] possideam *D*
- 38 scribit] quidem ait *C*
utique] *P⁴L⁴UCDEKH*, utrique *FL⁴*, inc. *P⁴*
- p. 198.
- 1 ut a] ut *Q⁴*
habeo] habeo *C*, habeam *H*
- 2 sed] sed et *TKH*
ipse tenebor] ipse ego t. *Q⁴*, i. tenebo *D⁴*, t. i. *E*
quem] quam *CDE*
possidebam] possidebat *L⁴*
- 3 officio iud.] iud. o. *DKH*
compensatio] pensacio *L⁴*
- 4 peto] puto *L⁴*
- 5 et om. *U⁴*
- 6 defunct fratrum] f. d. *D*
quam om. *C⁴*
fratris filius] fil. fratr. *D*
- 7 quia ... inc. est om. *T⁴*
defuncti filii] *FL⁴*, defunctorum filii *PVL⁴UT⁴QC EKH*, filii defunctorum *D*
igitur est] *FE*, igitur *L⁴*, est igitur *PVUTQCDKH*
- 8 non audenter] *FP⁴C⁴EH*, non audenter *P⁴*, non audenter *L⁴*, non audacter *U⁴QC⁴D*, non audacter *V⁴*, non inaudacter *K*, non nideatur *T⁴*, del. *T⁴*, inc. *V⁴U⁴*
itaque] igitur *D*, tamen *H*
- 9 quis] qui *L⁴*
debere ei om. *D⁴*, ei om. *H*
incertae partis] p. i. *D*
uindicationem] uindicationes *V*
concedi] ei concedi *L⁴*
- 10 eadem om. *D⁴*
hereditas] hereditatis *L⁴?*
- 11 quidam adierint] q. adierunt *D*, quidem adierint *C*, om. *L⁴*
- quidam] quidem *C*
deliberent] deliberant *D*
eos] placuit eos *H*
adierint] adierunt *D*
- 12 non om. *C⁴*
- 13 eis proderit] pr. *Q*, pr. eis *H*
ceteri ... ceteris om. *C*, si ceteri om. *D*
adierint] audierint *L⁴T⁴*, adierunt *D*
poterunt] poterunt et *P*, poterit *U*, poterint *TC*, potuerunt *D*
- tunc partes eorum (earum *L⁴*) p. t. e. *D*, et nunc p. eor. *E*, p. e. t. *K*
- 14 pertinent] pertinent *V⁴ TH*, non pertinent *D⁴*
- 15 sept. dec.] uix *T*
- 16 ita om. *D*
tempus] tempore *CE*
iuria] iniuria *C⁴*
- 17 qui] si *P⁴V⁴*, quo . *T⁴*, inc. *P⁴V⁴*
sunt adgnationis] s. cognationis *T*, a. s. *H*
id quod] *FL⁴H*, is qui *PVL⁴UTQC⁴DEK*, inc. *C⁴*
- 18 non om. *L⁴*
eodem] ex eodem *D*, ex eorumdem *E*
- 19 ceteri om. *T*
quo] quoque *L⁴C*
portio] partio *V⁴*
ideo] et *H*
- 20 non] nec *D*
poterant] poterunt *P⁴E*, potuerunt *TD*
scire quot] sciretur *L⁴*
possunt] possint *T*, debuerunt *C*, possent *EKH*
ideo nam] *FP⁴L*, ideo *P⁴UTQCDEKH*, ideoque *V*
de huiusmodi] de huismodi *L⁴*, de huius de huius *D*
tam] *FDEH*, om. *PVLUT QC⁴K*
- 21 creduntur] conduntur *U*, traduntur *C⁴DK*. uidentur *E*, tradierunt *H*
adnumerentur] adnumerantur *V⁴*
est et] etiam *D*, est *KH*
pariter puellas] puellas pariter *D*
- 22 natas esse] esse natas *Q*
aliquin] alio *L⁴*, aliqui *L⁴K*, alii quoque *Q*, alii quidem *C⁴E*, alii aliqui *D⁴*, alii aliquin *D⁴*
tradidere] tradere *L⁴D*, tradite *T⁴*
auctores] actores *V⁴E*
quaternos] paternos *L⁴*
- 23 enim] enixa *Q*
peloponensi] *FV⁴*, peloponensis *P⁴*, peloponensi *L⁴*, pelopen *L⁴*, pelopensem *P⁴T*, pelopen sicut *V⁴*, peloponensem *U*, peloponensis *Q⁴*, peloponensis *Q⁴*, peloponensem *C⁴*, peloponensem *E*, peloponensem et *D*, peloponem et *K*, peloponesiam et *H*, inc. *C⁴*
multas] multasque *C⁴*
utero] utere *T*
tregeminos] *F*, tregeminos
- PVLUTQCDEKH*, tergeminos *H*
- 24 cinctos] ditos *Q⁴*, al. cinctos al. cunctos *Q⁴*, cunctos *DEKH*, inc. *C*
horarios] oraciones *L⁴*, uindicius *T*, horarios decoratos *D*, oratores *E*
sed et] sed eciam *VU*, om. *T laelius*] *FP⁴H*, iaelius *L⁴*, elius *P⁴VL⁴UTQCDEKH*
- 25 mulierem liberam] lib. mul. *PLTDEKH*
alexandria] alexandria *L*
perducta] ducta *C*, producta *D*
est] esset *H*
- 26 quinque liberis] liberis u *D*
enixa] enixa *L*
inquit post] quattuor *D*, om. *K*
dicebatur] dicebitur *C*
quintum] quinum *T*
- 27 diem quadrag.] q. d. *H*
quid est] *F*, quidem *PVLUT QC⁴K*, quid *Q DH*, quidem *CEK*
prudentissime] *FL⁴*, prudentissimae *P⁴*, prudentissimi *P⁴L⁴CDK*
auctores] actores *C*
- 28 quod] quit *L*
non om. *D⁴*
rarum admodum] raro adm. *TCEKH*, adm. raro *D*
potest] posset *H*
intuerentur] intuentur *D*
id est] idem *L⁴*
quia] quod *D*
- 29 poterat] poterant *PV⁴*, posset *D*
tregemini] tregemini *PLU TQCDEKH*, tregemina *V*, tergemini *H*
superstiti filio] f. s. *D*
adsignauerint] assignauerunt *L⁴CDK*
τὸ τέλος ... 30 νομοθέται] *FH*, de *PVLU* uide supra, tota pena l. h. ait the oparstus. c. i. a paha in uocionem novi *T*, toga pana hec dicunt aut theo hr's partus tiapabam yocinoq *Q*, tuta patria enim dicunt ut ait theophrastus to pita g' g' (id est Graeca) *E*, quod enim semel dicit theophrastus per transuent legislatores g' g' (id est Graeca) *D*, grecum. et hoc dicunt ut ait theophrastus *K*, om. *C*
- 30 ideoque] et ideoque *L⁴T⁴*, idemque *E*
- 31 paritura] paratura *T⁴*
heres erit] erit heres *D*

32 natu] nam *V*^a
 33 ei pro rata] ei prolata *VL*^a,
 pro rata ei *D*
 decrescere] acrescere *L*^a
 34 factus] fatus *L*, facta *C*^a
 est] sit *DE*

p. 199.

1 sept. decimo] xui *V*, xiiii *U*
 est om. *D*
 2 existimetur] eximetur *Q*
 filium her. esse ex. aase] f.
 e. h. ex a. *E*, filium suum
 ex ase h. e. *D*
 3 ignorat] ignorant *V*^a
 her. esse] e. h. *PLUTQD*
 est] et *C*, om. *PVD*
 in om. *L*^a
 portione] proporcione *C*
 4 postumi] postumus *H*
 ita institutio] inst. ita *DE*
 est] sit *D*
 quotcumque] quicumque *C*,
 quocumque *D*^a
 5 erunt] erint *U*^a
 uiribus] uirii uel iurii *C*,
 iuris *C*^a
 heredes] heredem *Q*^a, he-
 res *D*^a
 6 suam om. *D*
 7 utilius] utilis *D*^a, melius *E*
 est] est uisum *K*
 portionem om. *D*
 cetera] ceteri *L*^a
 9 sorori] si sorori *L*^a
 10 in b. m. esse] in b. esse
 Q^a, esse in b. m. *K*
 pertinet] pertinuerint *V*^a*E*,
 pertinent *D*
 11 quarta] *F*, quartam *PVLU*
 TCDKH, iiii *E*
 quam om. *V*^a
 antehac] ante hanc *P*^a*V*^a
 LU^a, ante *D*, hanc (om.
 ante) *E*
 quintam conf.] quinta conf.
 VL^a*UD*^a*E**KH*, conf. quin-
 ta *Q*
 12 fiunt] fuerit *C*, fuerint *E*
 patroni iure] paterni pare
 L^a
 port. euicerit] port. uicerit
 L^a*C*, euiserit port. *Q*
 14 iulianus] ulpianus *VCD*
 octauo] uiiii *T*, ui *H*
 15 ut] scilicet ut *C*, om. *V*^a
 descendamus] descendas *V*^a,
 descendamus *V*^a (om. *V*^a)
 16 ad om. *Q*
 pertineat] *FH*, pertinet *PV*
 LUTCDEK
 partem] partes *V*
 17 restitu] mihi] m. r. *DE*
 18 *L*. *S* continuatur antecedenti
 (om. idem ... dig.) *D*
 digestorum om. *F*^a*T*

19 partem quidem (quod *L*^a)
 her. def.] def. p. hered. *Q*
 q. part. def. *D*^a, part. q.
 def. *D*^a
 parte] *FV*^a, partem *fPV*
 LUTQCDEKH
 20 dim. ad se pert.] ad se
 pert. dim. *D*
 de] deque *H*
 21 parte] uero parte *D*
 22 libro] liber *L*
 epitomarum] egipitomarum
 T, epitomon *H*
 inst. essent] essent inst. *D*
 23 eius] ius *C*, om. *D*^a
 fecit] fecerat *H*
 24 eius om. *PTQD*
 abstulerat] abstulerit *L*
 apparuerit] *F*, apparuit
 PVLUTQCDEKH,appa-
 ruerat *H*
 antea] ante *LH*
 25 dimidia ... parte om. *L*^a
 26 petenda] que si petenda *C*
 est bis *C*
 qui] quod *L*^a
 27 quia] *FL*^a*H*, qua *L*^a, quo-
 niam *P*^a*V*^a*UTQDEKH*, qui
 C, inc. *P*^a*V*^a
 ea om. *D*
 fuisse om. *L*^a
 procuratorem] procurarato-
 rem *L*^a
 ex] ex ea *D*
 28 petere ... minus om. *C*
 oportere] oportaret *T*
 hereditatis om. *D*
 coheredibus] coherede *L*^a*U*
 QDEH
 29 fore] fore *V*
 sive] sibi *L*^a
 omnis ea] omissa *L*^a, omnis
 pe ea *U*^a, omnis *D*
 pecunia] pecunia eius *D*
 omnem] omne *P*^a*LT*
 30 per indicem ab eodem] per
 indicem ab edem *T*^a, per
 indicem ab eo *Q*, ab eo
 per indicem *D*
 recuperarent] recuperare-
 tur *T*, inc. *P*^a
 is] s *T*^a
 partem dimidiā] parte di-
 midia *L*^a
 reddidisset] reddisset *PQD*,
 reddisset *V*^a*L*
 31 parte] hereditatis parte *D*
 et om. *H*
 coheredes] *FP*^a*L*^a, coher-
 dem *P*^a*L*^a*UTQCD*^a*EKH*,
 heredem *D*^a
 32 papinius] ulpianus *K*
 quaestorum om. *T*
 instituti] institutis *L*^a
 filius] filii *C*
 33 ut om. *KH*

34 administrauerit] admini-
 straerunt *F*, administra-
 uit *CD*^a, inc. *D*^a
 pecunias] pecuniam *DE*
 35 neque ... neque] nec ... nec
 P, neque ... nec *T*
 pro possa] poss. *C*
 possidet] possideret *V*^a
 ut] ut si *C*
 36 curauit] curauerit *PCTE*
 portio def. pertinet] d. pert.
 portio *D*
 37 enim om. *PVTQCD*^a
 etiam] et *U*^a

p. 200.

1 hered. gess. cum] g. h. c.
 D, h. concessit *B*
 id] illud *H*
 2 fuerit] fuit *D*
 etsi] si *T*, si .. *D*
 3 cuius nomine] suo nom. *H*^a,
 cui quod eius nomine *H*^a
 perceptum est ei cuius no-
 mine perceptum est per-
 ceptum alieno nomine]
 perceptum est ei cuius no-
 mine *F*, om. *P*^a*V*^a*L*^a, de-
 bitum exactum est hoc (id
 L, hic *UTC*) tamen quod
 (quod om. *D*^a) alieno (quod
 de alic. *C*) nomine (nom.
 om. *C*) perceptum est
 P^a*V*^a*L*^a*UTQCD*^a*EKH*, de-
 bitum perceptum est *H*^a
 restitui aequum est] equum
 est restitui *D*
 4 fuerunt] fuerint *PQC*, fue-
 rit *U*, fuerat *D*^a, fuerant
 D^a*EKH*, inc. *L*^a
 desierat] desierit *VL*, desi-
 derat *C*
 5 fuerunt] fuerat *P*^a*VD*^a, fue-
 rit *LU*, fuerant *P*^a*TQCD*^a
 EKH
 6 extitit] extiterit *H*
 mouet] *F*, moueat *PVLUT*
 QCDEKH
 controu.] controu. dicens
 agnouisse hereditatem uel
 cominatum fuisse *Q*
 quod] qui *Q*
 extitit] extiterit *D*
 mortem] morte *Q*
 7 ille] et ille *D*
 tractatus] contractus *C*
 incurrat] incurrit *U*^a
 sibi causam] caus. sibi *KH*
 uideatur] *FKH*, uidetur
 PVLUTQCDE
 8 negotia her.] negotium *D*^a
 gessit] gesserit *D*
 coepit] ceperit *DK*
 faciens] sciens *T*^a
 9 conuenitur] conueniat
 PL^a*QE*, conuenient *V*^a

12 quinto dec.] u T, xx Q
 13 propositas rationem] pro-
 posita actionem C
 etiam] et C
 heredes] heres K
 14 est eorum] enim D⁴, enim
 est eorum D⁴
 16 tantundem] tantum D
 bonorum om. DE
 17 possessor] possessio C
 superioribus] superiorius P^oV,
 om. Q
 ciuilibus act.] a. c. D
 19 fideicommissaria] fideicom-
 missoria VCKH
 20 sexto dec.] xu H
 22 senatus consulto] se cum C
 fideicommissaria] fideicom-
 missoria CEKH
 23 uicens.] uix T

recipit] recepit LUD
 hered. pet.] p. h. D, et h.
 p. V⁴
 24 ciuilis] ciuilibus C
 25 sexto dec.] xiii U, xii T,
 lxvi H
 mibi quis] q. m. Q
 26 fuerit] sit D
 an ei cui heres extiti (ex-
 isti V⁴) sed et si] P⁴V⁴L⁴
 UT, an ei heres cui ex-
 titi sed et si F⁴, an ei cui
 heres extitis et si F⁴, an
 ei et si P^oV^oL⁴, an ei cui
 heres extiterim sed et si
 T⁴QE, an ei cui heres sim
 sed si C, an ei cui heres
 extitsem (extissem D)
 et si DK, an cui heres
 extiti si H

sim eius] si meius PV, sim
 huius L⁴, e. s. D
 fideicommissaria] fideicom-
 missoria CKH
 27 uel] et C
 hanc om. L⁴
 actionem] exactionem C
 poterim] potero L⁴U⁴QCD
 EKH, inc. U⁴
 28 hanc actionem om. P^oV^oQ,
 hanc om. L⁴, habens post
 competere D, post sciendu-
 m est V⁴EKH
 restituit] restitui L⁴
 competere] compere L⁴
 haec autem (autem bis D)]
 om. L⁴, eum et P^o, eas
 autem QKH
 29 et om. OD
 heredem] heredes L

III.

UERSIO UULGATA MODESTINIANORUM

(DIG. LIB. XXVI ET XXVII).

Codices digestorum quotquot extant post Iustinianam actatem exarati Graeca passim inserta a compilatoribus alii, et ii quidem antiquiores et amendmentiores, aut habent Graecce, sed corrupta a librariis Graeci sermonis imperitis, aut omittunt, alii proponunt Latine uerae: qui libri ubicunque ad hos locos interpretis, nomen adscribunt, quod faciunt saepe¹, semper interpretem laudant Burgundionem Pisanum mortuum in patria senem a. 1194, sane probabilius. nam Burgundio, quem constat saepius Constantinopoli moratum esse, celebratur in ipso epitaphio tanquam optimus interpres Grecorum fonte referitus extantque adhuc in bibliothecis compiliata opera Chrysostomi Galeni aliorumque Graecorum auctorum ab eo Latine facta (u. Savigny *Gesch. des röm. Rechts* 4, 394 sq.): denique cum uitam exegerit Pisius, uix fieri potuit, quin animaduerteret celebratissimi digestorum archetypi Graeca in suae actatis digestorum exemplaribus plane desiderari. at nescio quo modo placuit Savignio, cum haec optime et intellexisset et exposuisset, excipere a communi origine Modestiniana libri uicesimai septimi (l. c. 3, 482): antiquiora haec esse, cum et Accursius (in glossa ad 27, 1, 1 pr.) ea tribuat ipsi Modestino et reperiiri videatur ad unum locum glossa 'fortasse' Irneriana. haec quam infirma sint per se appetet. et Irnerianam quidem glossam quam citat Savignius adscriptam, ut ait, ad 1. 3 § 5 h. t. cum ego frustra quaesiuissem, docuit me Kruegerus intellegi ordinariae Accursianae insertam ad l. 2 § 5 eod. uerbo *alio*, cui subscripta cernitur in editionibus nota *lr.* at eiusmodi notam scholiis uere Irnerianis numquam subici ipse Savignius demonstrauit (4, 14 sq.): praeterea pro nota illa sane glossae ordinariae parum conueniente codices duo Infortiati cum apparatu Accursii (Lipsiensis sen. II A. 2 et Berolinensis Lat. fol. 16) habent solitam *Ac.*, cum tertius (Lips. uniu. 879) subscriptionem habeat nullam. itaque ex hoc certe scholio rem non confici nemo negabit. Accursius († c. 1260) antem l. c. ad uerba Herennius Modestinus Ignatio Dextro² quod adnotat: 'nota, quod nostri doctores intelligunt, quod ex legibus Latinis antiquis Herennius fecit librum transferendo in Grecum, et quia bene compilauit, reassumptus est in Latinum, ut hic: et facit pro eis quod est infra in Grecorum uoce. sed certe bene potest dici econtra, quod ex Greco in Latinum transtulit Herennius et dices in Grecorum' id est 'ex Grecorum uoce', hoc declarat prudentes ante Accursium recte tradidisse haec ex Graecis Modestini 'reassumpta' esse in Latinum nomine eius qui Latine uerterit non relato, Accursio ipsi magis placuisse haec Latine facts esse ab ipso Modestino: unde quod colligas nisi ineptiusse hoo quoque loco Accursum equidem certe non perspicio. nihil minus Savignii haec opinatio pro argumentis idoneis defensa magni nominis auctoritate tanto consensu recepta est, ut qui postea de eadem re scripserunt pro probatione habuerint Savigniam laudansse. primum Albertus Kriegel in *commentatione academica* (antiqua uersio Latina fragmentorum e Modestini libro de excusationibus in digestorum lib. XXVI et XXVII obuiorum in integrum restituta. Lipsiae 1830. 4. pp. 85) uersionem illam in digestorum exemplaribus recentioribus fere oblitteratam reauscitauit ad codices tres Lipsienses editionesque aliquot saeculi XV, simul non solum amplecti se de actate eius sententiam Savignianam professus, sed eo usque progressus, ut uersionem eam factam iudicaret actate

¹ Ulde supra D. 16, 2, 26, 1. 17, 60, 4, ubi talia adscripimus ex margine libri digesti veteria Patavinii: plura eius generis composuit Savigny l. c. 4, 405.

Justiniana et antiquorem ipsis Basilicis, quorum auctores aliquot locis non Graeca Modestini, sed hanc ipsam uersionem expresserint. lepida haec uisio Stephanum Dorotheumque uersasse Constantinopoli Digestorum exemplaria, in quibus pro Graecis substituta essent barbara illa ab Accursio recepta, quam commodis argumentis defendatur, explanabo paucis exemplis. interpreti Augustinus exprobratus, quod 26, 5, 21, 4 ἐπαρχιακὸν ἀνθρώπον uertisset 'praefectorum hominem' pro prouinciali et τὸν ἐν Ρώμῃ ἄρχοντα 'Romanum principem' pro magistratu Romano: contra si Kriegelium audis, errat non interpres, sed Augustinus, cum prouincialis sit non ἐπαρχιακός, sed ἐπαρχιώτης, princeps autem intellegatur agentium in rebus. iam cum haec sint uerba Modestini: εἰνὶ ἐπαρχιακὸν ἀνθρώπον πρεσβύτοντα δὲ ἐν Ρώμῃ ἄρχων δῶ δὲ πίτροπον, ἀφεθήσεται, quis credit ullum hominem reperiri potuisse tam sensu destitutum Romanique iuris ignarum, ut praefectorum uel potius praefectianum hominem faciat in legatione morari Romae et principem agentium in rebus communiscatur cum iure tutoris dandi, denique conturbatam hanc ex simplicissima quae uero est loci sententiam inter documenta ponat praestantiae interpretis illius et Romanarum institutionum notitiae eius accurateae quaeque plane prodat aequalem Justiniani? similiter cum hoc sibi probandum sumposset Kriegelius Basilicorum auctores secutos esse non Graeca Modestini, sed haec Latina, argumentum affert locum 27, 1, 8, 1: ubi οἱ πάλαι στρατιῶται οἱ ἐπίτιμος πληρόσαντες τὸν τὸν στρατιακὸν χρόνον cum interpres uerterit 'milites qui honeste compleuerunt militiae tempus' non expresso veteranorum uocabulo, Anonymus autem eadem sic contraxerit οἱ ἐπίτιμος πληρόσας τὸν στρατιαν, sagacissimus homo inde collegit Basilica uersionem Latinam secura esse, 'cum pariter uocem "veterani" omittant, quam alias uerbo ἀνοστρατευεῖcīs bene uertunt'. eiusdem ponderis argumenta esse, quotquot afferuntur, uel si fieri potest etiam leuiora intellegent, qui libellum euoluerint, reliqui mihi credent. sed ut ait ille deterrium quodque euangelium facilissime credi, accidit, ut tam ineptam demonstrationem non solum philologorum princeps Godofredus Hermannus, aliud agens opinor, quadammodo admitteret (unde natae sunt adnotaciones eius ad Modestini Graeca edita apud Savignium *Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft* 8, 368 sq. Kriegelianis commentis accommodatae), sed etiam Byzantii iuris peritissimus Zachariaeus alieno errore implicatus male deciperetur. nam digestorum interpretem eum, a quo Basilicorum compilatores textum plurimum sumperunt, scilicet Anonymum quem dieuit Byzantii num recte statuerit (in anecdotis p. 206) non differre ab noto nouellarum Graecarum Latino interprete Iuliano, non huic loci est quaerere: hoc contendimus nullo modo eam opinionem eo posse proferri, ut eidem Iuliano etiam uersio antiqua Modestinianorum tribuatur et similitudo uerstionis Latinae, quam habemus in recensione Accursiana, et epitomae Graecae Basilicis insertae inde repetatur, quod idem fuerit qui et uerterit Latine et Graece breuiarit. nulla enim est talis similitudo et quidquid de Iuliano Anonymou status, hoo certum est ad eos nullo modo referri posse uersionem eius hominis, qui, ut unum sumam ex plurimis similibus, ex (C)αμβόλας nomine (D. 27, 1, 18, 2) effecerit et *Bola*. — Missis his recentiorum erroribus et errantium claritate et erratorum incredibilitate pariter insignibus res ipsa facilis est et plena. Modestiniana Latina uersa cum absint a libris digestorum quicunque saeculum XIII superant nec reperi soleant nisi aut margini antiquorum codicum postea allita aut, ubi in ordinem uerborum a prima manu recepta sunt, una fere cum scholiis uel Accursium proxime praecedentibus uel Accursianis: cum nulla habeant, quae interpretem usum esse prodant exemplari Graecorum a Florentino diuerso: cum eadem ratione eodemque tempore in libris digestorum Bononiensibus et haec apparent et reliqua ex Graecis Latine facta: cum et sermonis in iis infanta et rerum ignorantia ab Justiniano saeculo abhorreat et barbaram aetatem referat, certo constat et haec et reliqua Graeca digestis inserta saeculo XII Pisio a Burgundio Latine uersa esse ex ipso libro eo tempore Pisano, quo nos quoque utimur. nam quod adhuc adnotaciones nullae prolatae sunt ad libros XXVI et XXVII citantes interpretem nominatum, id inde explicatur, quod per totum fere Infortiatum interpretis nomen scholia reficiunt. haec exponere uisum est, cum quod qui Latina haec ad auctorem Justinianae aetatis referunt, si digestorum historiam criticam plane conturbant et pesaudant, tum quod rationes reddendas fuerunt, cur in recognoscendis digestis ipsis ab Latinis his perpetuo

fere abstinuerim. placuit autem, ut qui uellet ipse de hac quæstione iudicaret, adiecere eum Modestiniana Latine facta ex libris XXVI et XXVII, quæla exhibentur in tribus libris sui generis optimis Bambergensi D. I. 12 (nobis I), qui tamen in libro XXVI uersiones omittit, Lipaiensi bibliothecæ Paulinae n. 874 (nobis L), Colladoniano olim, iam meo (nobis C), quorum primus habet glossas Rogerii maxime, secundus Hugolini, tertius nullam. excussi ipse omnes, minora tamen pro re non adnotau. praemisi his in libro XXVII ea, quæ antiquiores libri Bononienses ex tituli primi l. 1—15 retinuerunt, ut sic appareret recensio breuiata ab eius scholæ iuris doctoribus uetuationibus usurpata. desumpsi hanc maxime ex Uaticano libro 1407 (W), quocum liber Bambergensis D. I. 10 (nobis E) ita consentit, ut manus secunda dum Burgundionis uersionem adscribit (quam et ipsam aliquoties adhibuimus in libro XXVI) antiquam lectionem magna ex parte obscurarit. contra libri Berolinensis Lat. fol. 268 (nobis D) in hisce quoque peculiaris ratio est: nempe defuerunt in eo olim haec omnia, ut liber XXVII inciperet ant a l. 16 aut certe a l. 15 § 17.

I. MODESTINIANA EX LIBRO XXVI LATINE UERSA

ad codices Lips. 874 (L) et Colladonianum (C).

XXVI, 3.

1 MODESTINUS. Ut (et C) neque de confirmari queuntibus (*sic L^a et Hugolini explicans*: qui possuat confirmari, conf. querentibus L^b; confirmandis ueteribus C) relinquamus tato-
ribus, panca et de his scrutemur. Sunt quidam dati recte secundum (sec. om. C) testa-
menta tutores, id est et a quibus oportet et secundum quem modum (et quomodo C)
oportet et ubi oportet (et ubi op. EL^b, et quando op. L^a, om. C). pater enim filii aut (et C)
nepotibus, quos habet in potestate, recte dat tutorem, sed in testamento. si (sin C) antem
fuerit persona talis, que non potest dare, uelut mater aut patronus aut extraneus quis, aut
persona (persona om. L), cui non potest dare, uelut pater filio (dat ins. L) non existenti
(non manenti C) in potestate aut fine (aut filie om. L), aut si dixerit: deprecor curam
habere reram, aut in codicillis (quidem ins. L) non confirmatis (confirmatum C) dederit
(dedit L) tutorem uel curatorem, tunc quod deficit repleri a (a L, ex E, om. C) consulari
2 potestate constitutiones concederunt et secundum mentem confirmari tutores. Et si
quidem pater fuerit qui dedit (dederit C), amplius nichil (nichil C) ut ad plurimum
(ut multum L) inquirit qui preest, set simpliciter eum confirmat: si autem alius quis, tunc
3 inquirit personam, si est apta. Amplius scire oportet, quoniam curator secundum testa-
menta neque a patre recte datur, set datum assuetum est confirmari ab eo qui preest.

XXVI, 5.

21 IDEM libro. Scire oportet magistratus, quoniam curatrices minoribus mulieres non
1 creabunt (eos ins. C). Si mater sub hac electione (edictione C, al. optione L^b) scripserit
(scripait L) filios heredes, si absoluti a (a om. C) patris potestate fuerint, absolutis his et per
(propter L) hoc hereditantibus (*sic gl. Hugolini*: ipsis subandi, id est hereditantibus here-
ditatem, hereditatibus L, heredibus C) ipse (per se L) pater curator creari non poterit,
etsi uoluerit, ut non alia uia hoc quod noluerit (noluit C) testatrix fiat: et hoc ita a diuo
2 Seuero lege (lege om. C) promulgatum est. Set et si quis a parentibus prohibitus fuerit
tutor esse, hunc neque creari oportet et, si creatus (sit et ins. C) non recusauerit, prohiberi
3 eum esse tutorem manente epithimio (opythimo C). Eos qui in legatione sunt non creant
(creentur C) tutores uel curatores magistratus, quia secundum quod tempus (sec. temp. quo L)
4 in legatione sunt (est C), periculum ad eos non (non om. L^a) pertinet. Si prefectorium (pro-
fecturum C) hominem in legatione existenter Romanus princeps dederit tutorem, dimittetur.
5 Cum reliquis oportet magistratum et mores creandorum innestigare: neque enim facultates
neque subficiens its dignitas est ad fidem ut bona ejactio uel voluntas uel boni mores
6 (uel benigni mores ins. C). Semper autem maxime hoc obseruent (seruent L) magistratus
non creare (recitare C) eos, qui uolunt inicere (*sic E*, inicere uel ingerere L, inicem ge-
rere C) se ipsis, ut creherentur (citentur C), et qui pecuniam dant: hos enim et pene ob-
noxios esse promulgatum est (est om. L).
22 IDEM (idem om. C). Et qui non sunt consiliarii, consiliariorum (*sic E*, uel consiliario-
rum L, uel senatorum consiliariorum C) filii creantur tutores, sicut et (et om. C) consiliarii
huius qui non sunt ex consiliariis (sunt consiliarii uel senatores C).

XXVI, 6.

2 IDEM libro (libro om. L). Si minores non habent eos qui ex legibus sunt defensores,
si quidem tutoribus indigent propter etatem, possunt petere eis tutores **constituti cognati**.

et qui secundum affinitatem sunt familiares (sec. familiaritatem sunt affines C) parentum masculorum et feminarum: possunt et amici parentum (et fem. p. et am. par. om. L^a, et 1 fem. suppl. L^b) et educatores ipsorum puerorum hoc petere. Alii quidem ex electione (id est ex uoluntate gl. Hugol.) uel uoluntate petunt tutores. Sunt autem quidam, quibus necesse est petere tutores, puta mater et liberti: ex his enim quidam dampnum paciuntur, hii autem et puniuntur, si non petierint eos qui ex legibus sunt defensores. mater enim expellitur a legitima filii hereditate, quasi existens indigna accipere hereditatem legitimam negligens ei constitui tutorem. et non solum si non petierit (petierint C), set et quemcunque (sic edd., quecumque C, quantumcumque L) petierit, puritatis (pietatis C) gratia petierit (pet. om. C) eum (scilicet talem ins. C) qui dimitti poterat, deinde dimisso eo uel abiepto eo alium non petierit rursum, uel ex studio malos petierit. liberti autem ex his causis (casibus C) apud presidem accusati puniuntur, ut emendentur, si apparuerit uel propter negligentiam 2 uel propter maliciam non petisse. Que autem dicta sunt de matre, ostenduntur in epistola diuini Seueri, cuius uerba subiecta sunt.

IDEM. Diuini Severi Ulpio Rufino (proculo L^a). Omne ratione adhibere subueniendi pupillis, cum ad curam publicam pertineat, liquere omniaibus uolo: et ideo mater que non (ideo que mater uel que non C) petierit tutorem idoneos filii suis uel prioribus excusatis reiectis non confestim aliorum (etiam ins. C) nomina dederit (ediderit L), ius non habet uendicandorum sibi bonorum intestatorum filiorum. (et apud paulum l. xii its 3 relatum est ins. C, u. t.) Si quidem aliquis uel (uel om. C) fenerator uel legatarina uel necessariam aliam habeat aduersus pupillum persecutionem, ipse quidem non potet (repetet L) tutorem pupillo, set eos qui petere possunt rogabit petere uel, si hii neglexerint, tunc accedens ad presidem hoc ipsum dicet, ut constituto tutele legitimo ea aduersus pupillum 4 moueat persecutio. Hec quidem de tutoribus. curatores autem sibi ipsis (ipsi C) petent minores: si quidem affuerint, per se ipsis, si autem abfuerit (abfuerint L) aliquis eorum, 5 petet (petit C) per (per om. C) procuratorem. Si autem aliis petere curatorem potest minori, quesitus est. et (et om. L) Ulpianus egregius ita scribit (scripsit C), quod alium decet ei non (non al. ei decet C) petere, set ipsum sibi ipsi. Et apud Paulum libro nono responsorum ita relatum est (et apud paulum iulium relatum est C, u. s.: post est ins. Paulus legem incipiens L) curatorem (tutore C) ignorantia ne mandante pupilla non recte ei a tutele petitum uideri periculumque (et periculum C) eorum, que curator non (non om. C) iure datum gessit, non sine ratione eum qui petit cogendum agnosceret. et alia parte eiusdem libri ita respondit, si matris iuditium princeps secutus curatores (curatorem L) eius filie dedit (dederit L), periculum administrationis eorum eam (eum L) respicere debere. (Paulus ins. 6 legem incipiens L, deinde sequitur usque ad finem legis ins. C¹) Qui qualiterunque dimisi sunt per excusationem (executionem L) a tutela, necesse non habent (habeant C) pupillis petere tutorem, ut ait Seueri et Antonini constitutio.

II. DIG. XXVII, 1, 1—15

ad cod. Uat. 1407.

Explicit liber XXVI. Incipit XXVII de excusationibus et temporibus earum.

1 MODESTINUS libro I excusationum. Interpretatio Greca.

3 ULPIANUS libro singulari de officio pretoris tutelaris. Tria honora tutelarum dant excusationem. tria autem honora sic sunt accipienda, ut non numerus pupillorum plures tutelas faciat, sed patrimoniorum separatio et ideo qui in (sic) fratribus tutor datus est, qui indiuisum patrimonium haberent, uel quibusdam tutor quibusdam curator, unam tutelam suscepisse creditur.

4 MODESTINUS l. II excusationum. Interpretatio Greca.

5 ULPIANUS libro singulari de officio pretoris tutelaris. Tria honora in domo una esse sufficit. proinde si pater alicuius uel filius uel frater qui est in eiusdem potestate tria honora sustineat, que ad periculum patris sui spectent, quia uoluntate eius administrant, omnibus excusatio a tutela competit. sed si non patris uoluntate administrant, non prodesse (saepe om.) rescriptum est.

6, 5 MODESTINUS l. II excusationum. Philosophi oratores grammatici qui publice iuuenibus prosum excusantur a tutelis, nam et Ulpianus libro quarto de officio proconsulis ita scribit. 6 sed et reprobari medicum posse a re publica, quamuis semel probatus sit, imperator noster 19 cum patre Lelio Basso scribit (sic). Mediocritas et rusticitas interdum excusationem preberet (sic) secundum epistolam (sic) diuorum Adriani (et om.) Antonini. eius qui se ne-

¹ Scilicet in cod. Uat. 1407, qui omisit Gracca, post debere scriptum est: deinde sequitur grecum usque ad finem legis.

7 gat (*sic*) litteras scire excusatio accipi non debet, si modo non sit expers negotiorum.
 8 Ulpianus scribit. Paupertas sane dat excusationem, si quis imparem se honeri coniuncto
 9 (*sic*) possit probare. (idque ... continetur *om.*) Set ignominia missi ad urbias (*sic*) plane
 0 tutelis excusabuntur, quia ingredi eius (*sic*) urbem non licet. plane si quis in cohortibus
 1 urbanis permilitavit, licet ante uiginti annos mititur, tamen perpetuam habet a tutelis ex-
 2 cusionem. Aduersa quoque ualitudine excusat, sed ea que impedimento est, quo minus
 3 quis suis rebus superesse possit, ut imperator noster (cum patre *om.*) scripsit (*sic*). Non
 4 tantum ne incipiat (*sic*), sed et cepta (*sic*) excusari debet (*sic*). Idem Ulpianus scribit. sed in
 5 hoc rescripto adiectum est solere uel in tempus uel in perpetuum excusari, prout ualitudo
 6 qua adficitur. furor autem non in totum excusat, sed efficit, ut curator interdum (*sic*)
 7 detur eius (*sic*). Item Ulpianus scribit. Si quis inter tres tutelas emancipati filii sui tu-
 8 telam administret, an ei hec in umerum procedit, scio dubitatum. inuenio tamen rescrip-
 9 tum emancipate filie tutelam numerari inter honera oportere.

5, 17 IMPERATOR ADRIANUS Bitroci Papillioni (*sic*) legato Lugdunensis. Si Clodius Marcus
 6 (*sic*) quamvis filius familias (sit *om.*) idoneus tutor esse inobeditur (*sic*), pater autem eius
 7 idecirco canere non uult, ut filium suum tutela eximat, et in hoc artificio perseueranter,
 8 existimo te huic fraudi recte occurrurum, ut et filius et ipse ad tutelam Clementis gene-
 9 randam (*sic*) compellantur.

Consentit cum Uaticano 1407 Bambergensis D. I. 10 (*nobis E*), nisi quod l. 15 § 17 ibi
 deest, ut post verba onera oportere statim sequatur l. 17: Idem l. Gaius testamento. praeterea media a l. 6 § 19 mediocritas usque ad l. 15 § 16 med. tutelas eman postea erasa sunt,
 ut pro iis substitueretur uersio Burgundionis. in codice autem Berolinensi Lat. fol. 268 inter
 folium 10 quod finit 26, 10, 12 verb. praescrivere curator et folium 14, quod a 27, 1, 16 ita
 incipit, ut prioris paginae nouem uersus primi destini postea erasi, haec omnia olim desidera-
 bantur, nisi quod in litura illa praeter extrema uerba legis 26, 10, 12 et libri XXVI sub-
 subscriptionem inscriptionemque sequentis potest item locum habuisse l. 15 particula extrema Latina.
 postea insertis foliis tribus 11, 12, 13 scriptis manu sacc. XIV hiatus expletus est admissa iam
 Graecorum loco uersio Burgundionis.

III. MODESTINIANA EX DIG. XXVII, 1 LATINE UERSA

ad codices Bambergensem D. I. 12 (*I*) Lipsiensem 874 (*L*)
 Colladonianum (*C*).

De excusationibus et temporibus earum (et temp. earum *om. I*, de excus.
 tutorum et curatorum *C*) R

1 HERENNIVS (Hermog. *C*) MODESTINVS Ignatio Dextro. Conscrivens librum ut michi
 1 uidetur utilissimum, quem excusationem tutelle et cure vocavi, hunc tibi misi. Fatiam
 autem, ut possibile erit (erit *om. I*), de his doctrinam manifestam (manif. *om. L*) enar-
 rans legalia in Grecorum uoce, eti cognoscam inepta ad transferendum (transferenda *C*)
 2 ea case. Apponam autem dicendorum narrationi ipsa legum uerba, si tamen et (et *om. L*)
 3 eorum erit necessitas. Dicendum igitur primum, quos non oportet creari. Libertinis pu-
 4 pillis ingenuos non dabunt presides tutores vel curatores, nisi omnimoda (omnimodo *I C*)
 penuria secundum locum illum libertorum est: libertinis enim (lib. pupillis *C*) libertos (liber-
 5 tinos *I*) solos oportet dari, qui ex eodem (eo *L*) loco sunt, diui Marci oratio iubet. si
 autem dabitur, diuina Seuerns impuberum curam habens obligatum eum esse tutelle, nisi
 6 insto (iustas *I*) rationes reddiderit, rescripit. Non potest curator esse sponsus sponse,
 ut senatus dicit, creatus autem (aut *I*) absoluatur.

2 IDEM libro. Excusantur a tutela et cura et (et *om. I*) qui septuaginta annos compleuerunt: excessisse autem (autem *om. I*) oportet septuaginta annos (sept. annos *om. I*) in
 tempore illo, in quo creantur aut in quo hereditati aduenit quis (aut in quo her. adu. quis
om. L) aut in quo conditio que testamento inscripta est completa est (compl. est *om. L*), non
 1 infra tempora excusationis. Etas autem probatur aut ex natuitatis scriptura aut ex aliis
 2 demonstrationibus (probationibus *L*) legitimis. Remittit (autem *ins. I*) a tutela uel (a *ins. C*)
 3 cura et (et *om. I*) filiorum multitudo. Legitimos autem liberos esse oportet omnes, eti non
 4 sint in potestate. Oportet autem liberos esse, quando tutores patres dantur: qui enim ante
 5 decesserunt, (his *ins. L*) non connumerantur (numer. *I*) neque rursus nocent qui postea mo-
 6 riuntur (neque ... moriuntur *om. L*) et hec inquit constitutio diui Seueri. Hoc autem uidetur
 7 quidem dictum esse de tute dato secundum testamentum, conuenit autem hoc et in omni
 8 alio (loco add. *C*). Qui autem in nentre est, eti (etiamsi *C*) in multis partibus legis (legis
om. I) comparatur pro fam nati, tamen neque in praesenti quæstione neque in reliquis
 9 ciuilibus muneribus prodest patri: et hoc dictum est in constitutione diui Seueri. Non
 solum autem (autem *om. I*) filii (filii *om. L*) remissionem tutelle tribuant et filie, set et ne-
 potes ex filiis masculis nati masculi et feminine auxiliantur autem tunc, quando patre corru-

- mortuo illius locum complent aūo (suplet annus *L*): quatenque autem (autem *om. C*) nepotes fuerant ex uno filio, pro uno filio numerantur. hec (hoc *L*) autem et (et *om. IC*, aut *C*) ex constitutionibus, que de liberis locuntur, possibile est colligere: nunquam enim facile est invenire, quod de filiis loquitur (locatur *L*) constitutio, set de liberis: appellatio 8 autem hec et (et *om. L*) ad nepotes extenditur. Numerum autem liberorum determinatum constitutionibus esse oportet uniuicue tunc, cum creatur (creatur *LC*): nam (et *ins. C*) si post creationem generantur, non auxiliantur, ut constitutio inquit Seueri et Antonini.
- 9 Amplius autem et qui tres habet tutelas aut tres curas aut commixtas tres curas et (tres *ins. L*) tutelas et (et *om. C*) adhuc manentes, hoc est nondum excedentibus etatem (etatis *C*) minoribus, hi excusantur ad tutelam uel curam uocati (uocari *C*). sed tamen et si curator quis fuerit non puberis (impuberi *L*) set furiosi, in numerum curarum et hec (hic *L*) computabitur cura, quod sic se habere docet constitutio Seueri et Antosini. dicit eadem et nobilis Ulpianus de tribus tutelis.
- 3 (*I. 3 et suo loco et ante l. 1 habet I*) ULPIANUS libro. Tria honora tutelarum dant excusationem. tria autem honora sic sunt (sunt *om. I'*) accipienda, ut non numerus pupillorum plures tutelas fatiat, sed patrimoniorum separatio: et ideo qui tribus (etiam *ins. I'*) fratribus tutor (tutor *om. I'*) datus est (datur *I'*), qui indiuisum patrimonium haberent (habeant *C*), uel quibusdam tutor, quibusdam curator (uel quib. curator uel quib. tutor *L*), unam tutelam suscepisse creditur.
- 4 MODESTINUS (idem *I*) libro. Diximus tres habentes (habentem *I'*) tutelas ad quartam non uocari: quesitum est igitur, si quis duas habens (habens *om. C*) tutelas deinde ad tutelam tertiam uocatus appellauerit, et adhuc pendente iudicio appellatioris ad quartam tutelam promouebitur, utrum a quarta se excusans memoriam fatiet et tertie, aut omnino dimittet (dimittit *L*, dimittat *L*) illam? et (et *om. L*) a diu Seuero et Antonino constitutum inuenio non oportere ad quartam promoueri a tertia appellantem, sed (etsi *IC*) pendente tertie creationis (curationis *I*) excusations illius finem expectare terminam futurum quarte creationis (curationi *I*) recta ratione: si enim ondiae (hordinem expectato *L*) quartam sanciet quia ut potestate tertiam (utpote stante tertia *I cum gl. Hug.*, ut post eam [steam] in *l.* tercia *C*), iniusta tertie (tertie *om. I'*) appellatione apparente, IIII oneribus granabitur extra 1 leges. Si pater in tribus fuerit muneribus aut tutelle aut cure, filius eius non uexabitur: et ita hoc constitutum est a diu Seuero et Antonino. hoc, autem et (et *om. C*) e contrario est (est *om. C*), quod oportet filii tutelas (filios tutelarum *L*) remissionem patri dare et rursus utrisque (utrisque *IC*, inc. *C*) communes, id est unam filii et duas patris, aut e converso. tunc autem hec ita habentur (se habent *LC*), cum onus uni domui, non separatis (separatim *IL*) attingit: scribit autem et (et *om. L*) Ulpianus nobilissimus (nobilissimus *om. L*) eadem.
- 5 ULPIANUS libro. Tria onera in domo una sufficit esse, proinde si pater aliquius uel filius uel frater, qui est (quidem *L*) in eiusdem potestate, tria honora sustineat, que ad periculum patris sui (sui *om. I*) spectent (spectantur *C*), quia voluntate eius administrant (administrat *IL*), omnibus excusatio a tutela competit. sed si non (sine *L*) patris voluntate administrant (administret *L*), non prodesse sepe rescriptum est.
- 6 MODESTINUS (idem *C*) libro. Si duas habenti tutelas alie due simuli superinducte fuerint, quo (que *C*) ordine tertia auxiliabitur ei (ei *om. I*) ad remissionem quarte, etsi imperator fuerit (fuit *L*) qui quartam inianxerit aut tertiam? etnam antequam cognoscat imperatoris mandata, promotus erit ad aliam. si autem ordo non apparcerit, set in una die due creationes proponerentur (proponentur *C*) in diuersis creatis, non qui creatus est, set 1 qui creauit eliget, quam oportet eum (eum *om. I'*) suscipere. Gramatici sophiste retores, medici, qui poyoyse (producte *C*, perioducte *C*), id est (id est *om. L*, id est circumcultores uel *C*) circuitores, uocantur, quemadmodum a reliquis munieribus, ita et (et 2 *om. L*) a tutela et cura requiem habent. Est autem et numerus rhetorum in unaquaque ciuitate, qui uacationem munierum habent et (et *om. I'*) hereses (heredea *IC*, heres *L*, def. *C*) quedam propositae lege (leges *LC*): quod manifestum est ex (ex *om. C*) epistola diui Antonini (diui Pii Antonini *L*, Antonii Pii *C*), que scripta quidem communis (sic *C*, omni *I*, comuti *L*, inc. *C*) Asie, uniuerso autem (autem *om. L*) orbi conuenientia est, cuius est capitulum subiectum hoc. Minores quidem ciuitates posseunt V medicos immunes habere et tres sophistas et grammaticos totidem: maiores autem ciuitates VII qui curent, IIII qui doceant utramque doctrinam: maximae autem ciuitates X (X. *om. L*) medicos et rhetores V et grammaticos totidem. super hunc autem numerum neque maxima ciuitas immunitatem prestat. deceat autem maximo quidem numero uti metropoles gentium, secundo autem, que habeant (habent *C*) uel forum causarum uel (uel for. caus. uel *om. C*) loca iuditiorum, tertio 8 autem reliquas. Excedere hunc numerum quidem non licet, neque sententia senatus neque alia aliqua adinicatione: minuere autem (non *ins. L*) licet, quoniam pro ciuilibus munib 4 ribus apparat hoc tale factum. Et utique non alter de immunitate hac fructum habent (habebant *C*), nisi dogmate senatus inscripti fuerint (fuerit *L*, sunt *I*) numero concessio et circa operationem se (se *om. IC*) negligenter non habeant. Et philosophos liberari (liberare *C*)

a tutelis Paulus scribit (scripait *C*) ita: (Mod. *ins. legem inc. I*) Filosophi oratores gramatici, qui publice iuuenibus prosunt, excusantur a tutelis, nam (nam *om. L*) et Ulpianus libro IIII de officio proconsulis (libro ... proc. *om. L*) ita scribit (nam et ita scribit Ulp. I, *uoce Ulp.* *legem incipiens, C*: Ulp. post scribit repetit *legem incipiens L*). Sed et reprobari medicum posse (posse *om. I*) a re publica, quamvis semel probatus sit, imperator noster cum patre (suo *ins. IL*) Lelio (helio *I*, leolio *C*) Basso rescripsit. De filosophis autem eadem constitutio Pii ita dicit: Philosophorum autem non constitutus numerus est, quia rari sunt qui philosophantur. existimo autem, quoniam (quoniam *om. I*) qui diuitiis superhabundant, voluntarie tribuent (tribuat *I*, tribuit *I²L*) pecuniarum (pecuniam in *L*) utilitates (utilitatem *L*) patriis (patrie *L*): si autem proprie loquatur (loquamur *I*, locatur *C*: *scr. loquantur*) de substantia, inde iam manifesti fient (essent *L*) non philosophantes. Est autem (et *ins. C*) imperatoris Commodi constitutionibus inscriptum capitulum ex epistola Antonini Pii, in quo (qua *L*) manifestatur et (et *om. L*) philosophos habere immunitatem tutelarum, sunt autem uerba hec: Similiter autem de his omnibus diuus pater mens ingrediens mox (in *ins. C*) principatum constitutione (constitutiones *LC²?*) honores et immunitates certificavit scribens philosophos retores grammaticos medicos immunes esse a gymnasiis (et *ins. L*) sacerdotiis stature neque (stantes et neque *L*, stature et neque *C*) frumenti (et uini *ins. L*) et olei emptionis (et ius *ins. L*) prepositionis (prepositiones *I²C⁴*) et (et *om. L*) neque iudicare neque legatos esse neque in militia numerari nolentes neque ad alium eos famulatum cogi. Amplius et illud scire oportet, quoniam (et *ins. C*) hii, qui in patria propria (propria *om. I*) docent aut medicantur, immunitatem hanc habent (habeant *C*): si enim existsens Comaneus (commanens *I*, *inc. C²*) in Neocesaria (necessaria *L*, *inc. C²*) docet aut medicatur (docent aut medicantur *IC*), apud Comanenses (commanis *I²*, comanes *C*) immunitatem non habet: et hoc ita promulgatum est a diuo Seuero et (et *om. C*) Antonino. Ualde tamen disciplinatos et super numerum in aliena patria moram facientes esse immunes Paulus scribit (respondit *L*) dicens diuum Antoninum ita iussisse. In Roma (romam *IC*) philosophantem cum salario uel sine salario remissionem habere promulgatum est a diuo Seuero et Antonino, ita (ita *om. L*) ac si in patria propria doceret (docerent *I²LC⁴*, docentur *C²*). quibus promulgationibus potest quis illum adducere (uel ad introducere *I²*, introducere *I²C²*) sermonem, quoniam communis opinata et existente patria regia urbe decenter utique tamquam in (in *om. L*) propria patria utilem se ipsum (iudicem *ins. I²*) tribuens uel exhibens (exiberes *I²*) immunitate fruetur. Legum uero doctores in aliquo praesidatu docentes remissionem non habebunt: in Roma autem docentes (a tutela et cura *ins. LC*) remittuntur (remittentur *L*).

ULPIANUS libro singulari de officio pretoris tutelaris (sing. ... tutelaris *om. C*, libro ... tutelaris *om. L*). Athlete habent a (de *C*) tutela excusationem, sed qui sacris certaminibus coronati sunt. Gentium presidatus, puta Asie Bitinie Capadotie, tribuit immunitatem a tutela, hoc est, quoad in presidatu sunt. Tutela non est rei publice munus nec quod ad (quoad *ILC²*) impensam pertinet, sed (sed et *I*) ciuile: nec prouintiale uidetur tutelam administrare. Remittuntur a tutela et cura magistratus ciuitatum. Dat (dant *I*) remissionem tutele et (et *om. I²*) capitalis inimicicia creato facta (capitales inimicicie cr. facte *I*) aduersus patrem pupillorum, nisi secundum testamentum apparuerit datus tutor, nisi postquam (priusquam *L*) scriptum est testamentum capitale certamen eis adiuicem constitut, uel nisi (quod *ins. I²*) antiquior quidem est testamento inimicitia, propter hoc autem uidetur datus esse (esse *om. L*) tutor, ut supponatur debito et negotiis: et hoc ex epistola Seueri imperatoris ostenditur. Amplius (autem *ins. IC*) absoluuntur a tutela, cum questionem pupilli quis de statu (suo *ins. L*) mouet, cum uidetur autem hoc non calumpnia (calumpniam *C*) fatiens, set ex bona fide. et hoc diuus Marcus et Seuerus promulgauerunt. De rusticis autem et humilibus et illiteratis scribit Paulus ita: Mediocritas et rusticitas interdum excusationem prebent secundum epistolam (sec. ex epistola *I*) diuorum Adriani (diu. et seueri *L*) et Antonini. eius, qui se negat litteras scire, excusatio accipi non debet, si modo expers non sit negotiorum.

ULPIANUS libro (l. u *I*). Panpertas sane dat excusationem, si quis se imparem honeri iniuncto possit probare: idque diuorum fratrum rescripto continetur.

MODESTINUS libro. Set (set et *L*) milites, qui honeste compleuerint (compleuerunt *C*) militie tempus, remissionem habent tutelarum aduersus omnes (hodie *ins. LC*) priuatos. aduersus filios autem (autem *om. C*) eorum, qui eodem ordine comunicauerunt et eorum qui olim milites fuerunt, infra annum quidem dimissionis (missionis *L*) remissionem habent, post annum autem non adhuc (non habent *L*): coequalitas enim honoris militie fortior uidetur olim militum (militis *I*) priuilegio, nisi fortassis alias (alias *om. L*) habuerint (habuerit *I*) iustas tutele excusationes, puta numerum annorum uel aliquid tale, quale et priuatis (priuatus *IC*) aduersus omnes excusare (se *ins. I*) consuevit (assuevit *C*). hec autem de filiis, non de nepotibus eorum, qui olim milites fuerunt: nepotes enim eorum, qui olim (olim *om. I*) milites fuerunt (nepotes ... fuerunt *om. C*), in eodem loco cum *re-* liquis priuatis esse creduntur (credentur *C*). Qui nimur ignominiose dimissi sunt, similes

hiis qui nequaquam militauerunt estimantur et propter hoc neque ipsi habent priuilegium
 neque filii (filii *I^oL*, sibi *I^o*) eorum qui olim fuerunt (fuere *I*) milites tutores dati obli-
 2 gabuntur (obligantur *L*). Quandoque autem non compleant quidam militie tempus et
 tamen (tamen *om. I^o*) habent remissionem tutelarum secundum (set *LC*) eadem cum hiis
 qui compleuerunt: qui enim uicessimum annum militie excessit, similis esse creditur ei
 3 qui compleuit tempus militie. Qui autem (enim *C*) infra hos annos dimissus est, non
 habet continua tutelarum immunitatem, set ad tempus, quemadmodum et (et *om. L*) reli-
 quorum ciuilium munerum remissionem habet: qui enim infra V annos a militia solutus
 est, nullam sibi vindicabit (vindicavit *I*) immunitatem, qui autem post V (annos *ins. I^oL*),
 unius anni (anni *om. I*) habet (habuit *I*) immunitatem, qui autem post octo, biennii, qui
 autem post XII, triennii, qui autem (autem *om. I*) post XVI (xu *L*), quadriennii, qui autem
 4 post XX, sicut supra diximus (prediximus *C*), continue (continuo *L*) absolutetur. Qui autem
 inter nocturnos custodes qui sunt Rome militauerit (militauit *L*), anni solius habet remis-
 5 sionem. Hii autem, scilicet (scilicet *om. L*) si honeste absoluti fuerint, sicut dictum est,
 uel propter egritudinem causariam uocatam missionem (remissionem *I^oL*) acceperint (acce-
 perunt *C*): est enim et (etenim *C*) hec honesta: qui enim ignominiosa potitur (poterit *I^o*)
 6 missione (missione *I^oLC*), non habet uacationem (uoc. *C*). Ueteranus autem esse (esse
om. I^o) creditur non solum (solum *om. L*) legionarius, sed omnis, qui (sed et omnis qui
 omnis eius qui *C*) qualitercumque (qualicunque *L*) militauit (militauerit *C*) et honeste est
 (est *om. C*) et (etiam *I*) ipse absolutus, filiorum tutor creabitur: etenim legionarius eius,
 7 qui inter nocturnos militauit custodes, filiorum tutor fit (sit *C*). Nam autem et (et *om. L*)
 militi impuberi curator dabitur, qui olim miles fuerit, scilicet si (dabitus set si *om. rel. L*)
 8 pater huius (eius *C*) mortuus fuerit: siue et (et *om. L*) hii emancipati fuerint, similiter. Et
 9 hiis uniuersis constitutiones testantur (uniuersus his constantur *L*). Sribit autem et Ulpianus ita (scribit ... ita *om. I^oL*): Sed (sed et *I^oL*) ignominia missi ab urbicis plane
 tutelis excusabuntur, quia ingredi eis (eius *L*) urbem non licet. plane si quis in cohortibus
 urbanis permilitauit (militauit *I^o*), licet ante XX annos mittitur, tamen perpetuum habet
 10 a tutelis excusationem. Quesitum est autem, utrum unam et semel tutelam accipiunt (re-
 cipiunt *C*) qui olim fuerunt milites, uel uno tempore non amplius quam semel, quiescente
 autem prima tutela rursus (priuilegium *ins. L*) recipient: aliter in priuatis que (qui *L*)
 quieuerunt non (enim *ins. L*) auxiliantur hiis, qui habuerunt, neque inter tres annumerantur
 (enumerantur *L*): ita et (et ita *LC*) in hiis qui olim fuerunt (fuerint *LC*) milites non prodest
 creatum esse. hoc autem et in curis est promulgatum, ut ostendit diua constitutio Seueri
 et Antonini (diua const. diui seu. et ant. *C*, diui const. seu. et ant. *I*, diui seu. et ant.
 11 const. *L*). Et nichil differt, qualiter indigent filii commilitonis (commilitones *I*) tutores uel
 12 curatore, utrum emancipati uel (uel a *L*) patre mortuo. Primi pilari ex constitutionibus
 imperialibus excusationem habent reliquarum tutelarum: primi pilari autem (aut *I*) tutores
 filiorum erunt (prim. autem tut. fil. erunt *om. L*). primi pilari autem hii estimantur, qui
 exercent primi pilum. si autem non exercens mortuus fuerit, huius filiorum (fuerit filiorum
 filius *L*) primi pilarius non (non primi pilarius *I*, primi pilarius non *L*) tutor erit.
 9 ULPIANUS libro. Si tribunus in cohortibus pretoriis (urbanis *L*) permilitauerit (permili-
 tauit *C*), etiam collegarum filiorum tutela excusabitur beneficio diui (diui *om. L*) Seueri et
 (et *om. IL*) imperatoris nostri.
 10 MODESTINUS libro. Non solum autem qui ad caligatas (q. [quod?] caligat. *I^o*, qui gal-
 gatas *I^o*) militias (attritas *ins. I^o*) et reliquas primi pilari militauerunt (militarent *L*, milita-
 1 absentes fuerunt, anni habent uacationem (uocat. *IC*) post reuersionem. Annus denique
 hic (hic *om. I^o*) non solum hiis qui compleuerunt consuetum militie tempus in reliquis
 publicis necessitatibus datur, set et hiis qui qualitercumque quieuerunt a publica necessi-
 tate et (et *om. C*) reuersi sunt, et si minus tempus eo quod constitutum est consumau-
 2 runt. Quas denique prius habebant tutelas, propter hoc autem deposuerunt, quoniam (qui
ins. L) publici negotii gratia (causa *I*) abibant, has cum reuersi fuerint confessim recipient
 nichil eis (ei *C*) auxiliante anno: annus enim ad futuras nouas (futuras tutelas *I^o*) datur,
 3 non ad eas que resumi debent (debet *om. I^o*). Annus autem copulatorum (copulatarum *C*)
 dierum scrutabitur (seruabitur *L*), ex quo quis (qui *C*) reuersus est rectam viam dirigens
 4 uel dirigere debens, non eam que est ex circuitibus. Et qui in (in *om. I^o*) testamento dati
 sunt tutores, renuent (renuent *L*, renuerit *C*) secundum leges aministrationem earum que
 in alia prouincia sunt (sint *C*) possessionum: quas ostendit subiecta diui Seueri constitutio.
 Diuus Seuerus et Antoninus Augusti (aug. *om. I*) Ualerio. Testamento tutor datu[n]s ante
 diem prefinitum adire (presidem *ins. L*) debuisti et postulare, ut ab aministratione rerum
 5 que in alia prouincia erant liberareris. Qui primi pilum expleuit (exercuit *C*) si, cum tu-
 telam suscepisset et unius (uiuus *L*) filium (filius *L*), non rursus (reuersus *C*) in militares
 6 necessitates assumptus erit, deponet sollicitudinem tutele. Similiter et in locum illius tutoria,
 quem postea sibi collegam quis (quis *om. I^o*) abduxerit (abduxit *C*, adduxerit *IL*), dabitar
 curator, ut ait constitutio diui Seueri: quam recte adaptans omnibus (*omnibus om. C*) si-

- 7 milibus capitulis curatorem dari licet (scr. dicit) in locum eorum qui temporis nacationem
 recipiunt. Si libertus pubes (impubes *L*) dabitur a patrono tutor (tutor *om. L*) filii suis
 uel alias (aliis *L*) quicunque minor XXV annis (annorum tutor *L*), donec quidem pubes
 (impubes *L*) fuerit, non molestabitur: interim autem alter (alter *om. L*) in locum eius crea-
 bitur curator. similis est (et *I*) huic et legitimus tutor, si pubes (impuberem *L*) esse
 8 contigerit: etenim in locum eius curator dabatur interim. Si quis ita egrotus (erogatus *I*)
 fuerit, ut oporteat eum non omnino dimitti a tutela, in locum eius curator dabitur: sa-
 natus (senatus *C*) autem hic rursus recipiet (accipiet *L*) tutelam. si autem et (et *om. I*)
 quis in insaniam incidenterit (ceciderit *I*), similis est huic. ita et (et ita *L*) Ulpianus scribit:
 Aduersa quoque ualitudo excusat, sed ea, que impedimento est, quominus quis suis rebus
 superesse possit, ut imperator noster cum patre rescripsit:
- 11 PAULUS libro singulari de excusatione tutorum (l. uili singularis excusationis tutoribus *I*,
I. *C*, *om. L*). et non tantum, ne incipiunt (incipiat *L*), sed et (et *om. I*) a cepta (accepta
IC) excusari debent (debit *L*).
- 12 MODESTINUS libro. Idem Ulpianus (iul. *L*) scribit (scripsit *C*): sed (sed et *I*) in hoc
 rescripto adiectum est (et *ins. IC*) solere uel ad tempus uel in perpetuum excusari, prout
 ualitudo (est *ins. C*), qua afficitur. furor autem non in totum excusat, sed efficit, ut cu-
 1 rator interim (interdum curator ei *I*, cur. interim ei *C*) detur. Sunt et alii, qui etsi iam
 sint tutores uel curatores (uel cur. *om. I*), continue (continuo *L*) de reliquo absoluuntur
 (absoluuntur *L*) a sollicitudine, puta qui domicilium alias transtulerint ex rescripto impe-
 ratoris scientis quidem tutorum esse eum, transmigrare autem (ei *ins. I*) expresim ei con-
 cedentis, et horum alterutrum litteris (litteris *om. I*) significantis.
- 13 IDEM libro. Scire oportet, quoniam neque dati (dari *L*) tutores neque testamentarii
 prouocare necesse habent, ut ostendit constitutio diui Seueri et Antonini. hoc autem ob-
 servare (seruare *I*) oportet et in datis curatoribus: in paucis enim ualde distant curatores
 a tutoribus. aduersus denique sententias auferentes eis (eius *I*, *om. C*) excusationes (excusa-
 1 tionis *L*) licentiam habebunt appellandi. Multa uero obseruare (obseruari *L*) oportet, ut
 concedantur (concedant *L*) tutores uel curatores causas remissionis tribuere. oportet enim
 eos legaliter (eos in constituto *L*, eos in constituto tempore *C*) ad iudicem accedere: sunt
 autem constituta tempora hec. qui enim in ipsa ciuitate est, ubi creatur, uel (et *I*) infra
 (iuxta *L*) centesimum miliarium a ciuitate, infra *L* dies excusabitur, aut postea (postea
 autem *L*) non concedetur (concedatur *I*, conceditur *LC*), set detinebitur ad sollicitudinem
 (a sollicitudine *IC*): et si horum quid non fecerit, erit in eadem causa, in qua (non *ins. I*)
 esset, si apparuisset proprio periculo ipsum negligere, nec ulla est ei uia derelicta (relicta *L*)
 ad excusationem. qui autem supra (super *L*) centum miliaria a ciuitate distat, XX miliaria
 habebit numerata ei (ei *om. C*) per unam quamque (unum quemque *I*) diem, a qua (ex
 quo igitur *C*) cognovit: oportet autem ei manifestari a presidibus uel in fatiem uel
 ad domum: et (uel *I*) extra hos (omnes *C*) alios XXX (l *C*) dies habet (habeat *L*) ad ex-
 cusationem. hoc autem conuenit et hiis qui in (in *om. L*) testamento dati sunt, siue tutores
 fuerint siue curatores, quos curatores (curatores *om. L*) confirmari consuetudo est a magistra-
 2 tibus (magistratu *C*). Aliud autem illud (illud *om. L*) inuenimus ex Marci promulgatione
 (uel *ins. I*, et *ins. C*) inquisitione dignum: ei (et ei *C*) enim, qui in ipsa ciuitate est, in
 qua creatus est, uel intra C miliaria, *L* dierum dedit (eis *ins. C*) legislator spatum: ei
 uero, qui ultra C miliaria habitat, per unam quamque diem oportere numerari XX miliaria
 iussit et (et *om. L*) extra hos alios XXX dies adiecit (alii xxx d. adicientur *I*) ad excusationem.
 unde contingit (contigit *C*), si fuerit quis a CLX miliaris habitationes (habita-
 tionem *L*) faciens, huic esse spatium octo et XXX dierum, octo quidem CLX (quidem et
 sexaginta *L*) miliariorum tamquam per unam quamque diem XX miliaris numeratis, XXX
 uero eos qui (eo quod *L*) ad excusationem. erit igitur in deteriori ordine, qui longius ha-
 bitat, eo qui intra C miliaria est (est *om. C*, post ciuitate colloc. *L*) uel in ipsa ciuitate, si
 (sed *IL*) utique hiis quidem semper *L* (lx *L*) dies spatii sunt (sunt *om. C*), illis uero pau-
 tiore: set etsi maxime uerba legis hunc habeant intellectum, tamen mens legislatoris aliud
 uult. ita enim Cerbidius et Bolas (bola *C*) et Paulus et Domitius Ulpianus (et domitus
 ulpianus *om. L*) uertices legis prudentium scribunt dicentes ita oportere (oportet *I*) hec ob-
 seruare, ut nunquam aliqui minus detur *L* dierum spatium (spatio *I*): tunc autem longius
 gius, cum annumeratio (annumeratone *C*) eorum qui (quia *I*) in uia sunt dierum adiecta
 (adiectis *I*) XXX diebus, quos ad excusationem lex dat, excedit (excedat *C*) *L* dies: ut
 puta si aliquem dixerimus a quadringentis XL miliaris habitate: hic enim uie quidem
 3 habebit dies XXII, ad excusationem autem (autem *om. L*) alios XXX (xxii *L*). Obseruabunt
 autem hoc temporis spatium omnes, qui qualitercumque excusantur a tutela uel cura uel
 4 parte eius (huius *I* *C*, def. *C*). Consequens autem est credere, quod si aliqua specie ex-
 cusationis fuerit quis usus, non alter audietur (auditur *L*), nisi obseruauerit constitutum
 5 tempus, si non (nisi *I*) forte aliquis alterius ciuitatis ciuius (ciuius *om. C*) est. Ita uero ne-
 cessere est custodiare constitutum tempus, quod, (et *ins. C*) si excusatus fuerit dimissus, non
 liberari eum dini (diuus *IC*) Seuerus et Antoninus ostendunt in constitutione iubente non

detineri eum qui in locum (in loco *C*) eius (illius *L*) creatus est, tamquam non licet dari
 6 in locum existentis tutoris. Sufficit autem (autem *om. C*) intra constitutum tempus excusa-
 sari (excusare *IC*) solum: si enim (autem *I*) postea nolens (nolens *LC*) desierit, non ei
 nocebit. ideoque si representauerit quis se solum, non permanserit autem postea, ut se
 excuset, post constitutum tempus exceptione repelletur. et dicit hoc (ut dicit *C*) constitutio
 7 imperatorum (diuorum *L*) Seueri et Antonini. Si enim quis propter egritudinem uel (aut *L*)
 propter aliam necessitatem (necessitudinem *L*), puta maris uel iemis uel incursus (in-
 cursu *IL*) latronum aut aliam aliquam similem, in constituto tempore non poterit uenire,
 (ei *ins. IC*) est ignoscendum: cuius fidem sufficit firmare (confirmare *I*) et ex ipsa naturali
 iustitia, nerumtamen et constitutio est imperatorum (imperatoris *I*) Seueri et Antonini hec
 8 dicens. Scire autem oportet, quoniam non sufficit accedere ad iudicem, set oportet eum
 et de specie remissionis testari (tractare *I*): et si multa habet que ad remissionem sunt
 iusta, omnia nominare, si autem non, similis est ei, qui nequaquam accessit, qui (aut *pro*
 9 qui *L*) accessit quidem, iustum quid autem remissionis non nominauit. Quinquaginta uero
 (uero *om. C*) dies continuu (continue *C*) numerantur incipientes a tempore cognitionis, in
 10 quo quis cognouit se ipsum datum esse. Oportet autem una testari ante tribunal uel (uel
om. L) aliter in submemorationibus. potest autem et libellos dare, ut idem ipsi aiunt im-
 11 peratores. Hec de hiis qui obseruare constitutum tempus debent: de hiis autem, qui non
 12 subiecti sunt constitutis temporibus, agere (*scr. age*) scrutemur. Qui non iuste dati sunt
 tutores, hoc est a quibus non oportet, aut hii quos (aut quis *L*, *inc. C*, *def. I*), aut quo non oportet modo,
 aut quibus non oportet (aut quibus non oportet *om. C*, *def. I*), aut quo non oportet modo,
 si neque confirmantur (confirmantur *C*) neque amministrauerint, sunt immunes. neque
 opponet (oportet *L*) quis eis, quoniam constituta tempora excusationum non obseruauerint:
 neque enim (enim *om. I*) habent excusationis necessitatem, ut ostenditur (in *ins. L*) sub-
 iectis constitutionibus, quas exempli gratia subiecti (*scr. subiei*): adaptantur autem utique
 omnibus (omnibus itaque *C*). Diuus Seuernus et Antonius Augusti Narciso. Ab suo ma-
 terno tutor datus necesse non habuisti excusari, cum ipso iure non teneris (tenebris *L*):
 si igitur (ergo *L*) amministrationi te non miscuisti, potes esse securus. similiter autem
 et si eum qui non suppositus est iurisdictioni creabunt magistratus tutorem uel curatorem,
 neque hic necessitatem habet obseruare constituta tempora, ut puts eum, qui neque cuius
 neque incola est.

14 IDEM libro. Libertum in ratione de excusatione (executione *L*) tutorum et curatorum
 (et cur. *om. C*) scire oportet, quoniam non solum patris pupilli, set et matris intelligere
 1 decet. Set et (si *ins. I*) cum quesierimus de liberis patroni, scire oportet, quoniam appella-
 tionem hanc non in primo gradu sistemus, hoc est filium et filiam, set et nepotes ex
 2 utroque latere (utr. gradu latere *L*) et eos qui sunt deinceps. Set etsi ius anulorum aureorum
 impetraverit, adhuc custodit libertorum ordinem in hec, que (ordinem nichilque *I*, ordinem
 3 in hoc quod *C*) rescripti diuus Magnus Antoninus (diuus marcus et ant. *C*). Qui propria
 pecunia (communia *L*) emptus et (et *om. C*) manumissus est, nequaquam connumeratur
 4 reliquis (ceteris *C*) libertis. Si plures liberti fuerint, unus omnium liberis tutor dabitur et
 a tribus tutelis non absoluetur.

15 IDEM libro. Spadonem (quoque *ins. L*) creabunt tutorem: nullam enim habet excus-
 1 tionem, ut constitutio ostendit imperatorum (imperatoris *I*) Seueri et Antonini. Qui patri
 promisit tutorem esse liberorum, excusari ab hac tutela non potest, etsi aliter habet
 2 (haberet *L*) excusationis ius. Scire oportet, quoniam dignitas (dignitas *om. C*) nulli tribuet
 (tribuit *L*) excusationem. unde si quis senator fuerit, hic tutor erit et eorum, qui inferioris
 3 ordinis sunt senatorum: quod rescripti diuus Marcus et Commodus (commodius *C*). Si autem
 tutor uel curator (uel curator *om. C*) quis sit non senator uel aliter in dignitate
 positi, deinde (que *ins. C*) postea fiet senator, continue (continuo *L*) absoluetur a sollicitu-
 4 dine. si autem liberi, quorum tutelam uel (aut *L*) curam amministrabat (administrabunt *C*),
 erant senatoris (senatores *L*), non absoluetur a cura. Similiter autem (autem *om. L*) qui
 5 inferioris ordinis est, non excusabitur (excusatur *C*) a tutela uel cura maiorum (maiorum
 uel minorum *I*, maioris *L*, minorum uel maiorum *C*). Neque librarios neque calculatores,
 quos ratiocinatores (ratiocinarios *C*, rationarios *L*) dicimus, habere immunitatem dicunt diue
 6 constitutiones (constitutionis *I*). Iam autem et Iudei non Iudeorum tutores erunt, sicut et
 reliqua amministrabunt: constitutiones enim (in *ins. C*) solis illis sine molestia eos esse
 7 iubent, per que (quem *C*) cultus inquinari uidetur. Ratiocinatio ciuitatis neque in numerum
 8 unius tutelle procedit. Liberti uxorum senatorum etsi disponant res eorum, non absolu-
 uuntur (absoluuntur *I*) a tutelis: hoc enim (et *ins. I*) masculorum senatorum libertis solum
 9 concessum est. Si ciuitatis princeps, id est magistratus, incidente (magister recidente *C*)
 ei (ea *I*, *L*) creatione (eorum bonorum *ins. C*) obnoxius fuerit periculo tutelle, hanc non con-
 numerabit aliis tutelis, quemadmodum neque fideiussorem (fideiussores *IC*) tutelle: set neque
 10 qui secundum (ob *I*) honorem tutores scripti (conscripti *L*) sunt. Qui uectigalia conduit
 11 a ciuitatibus (municipibus *L*), non excusatur (excusantur *C*) a cura. Qui multa iura habet
 dicere, quorum unumquodque per se ipsum non est validum, si poterit excusari, quesitum

est. puta LXX quidem annorum non est neque tres habet tutelas (set *ins. L*) neque V filios aut aliud aliquod ius excusationis habet, nimirum duas tutelas et duos filios, et LX est annorum (lxx ann. est *I*, lx i ann. *L*, sexaginta est ann. est *C*) aut alia talia quedam (quidem *C*) dicit (dixit *L*) per se ipsa quidem (quidem *om. L*) perfectum auxilium non prebentis (prebenda *L*), ea nero que adinicem est communione (est comm. *om. L*, est *om. C*)

12 sint (sunt *C*) iusta apparentia: set nisum est hunc (hec *C*) non excusari. Qui accepit (accipit *I*) uel habet immunitatem ciuilium uel publicorum munerum, hic a tutela (uel
13 cura *ins. L*) non excusabitur. Qui absolutus est a tutela uel cura, non omnino submemorationibus (submem. depositionibus *I*, depositionibus *L*, dispositionibus *C*) ad remissionem alterius creationis utetur (uteretur *I*), si non extiterint (extiterant *L*) ei iura remissionis.

14 Qui dixerit se ipsum ignotum esse patri uel matri pupilli, non propter hoc excusabitur.

15 Est autem (autem *om. I'C*), quando et (et is *L*, quandoque *C*) qui tres tutelas habet uel curas, non habet ius remissionis, puts si quis affectauerit suscipere (recipere *C*). iam autem et qui modici factus est tutor patrimonii, affectasse uidetur.

16 ULPIANUS libro singulis (sing. *om. I*) de excusationibus (accusationibus *C*) ita scribit (libro ... scribit *om. L*): Si quis tres inter tutelas emancipi filii sui (sui *om. IC*) tutelam amministret (amministrat *C*), an ei hec in numerum procedit (procedat *L*), scio dubitatum: inuenio tamen rescriptum emancipate filie tutelam numerari inter honera oportere (inuenio ...
17 oportere *om. L*). Si quis creabitur tutor existens in patris potestate, deinde pater noluerit (noluerit *I*) pro eo cauere, iusserunt leges et ipsum patrem creari tutorem, ut nullo modo impediatur tutele cautio, ut ostendit diuini Adriani constitutio. Imperator Adrianus Britasio Polonio (polliano *I*) legato Lugdonensi. Si Clodius Macer (lugdonen sic lodoius marcus *L*, ligdonensi si dodius marces *C*), quamuis filius familias sit, idoneus tutor esse uidebitur, pater autem eius idcirco cauere non uult, ut filium suum tutela eximat (existimat *C*), et in hoc artificio perseuerauerit (perseueravit *I*), existimo te huic fraudi recte occursurum, ut et (et *om. L*) filius et ipse ad tutelam liberorum (libertorum *C*) Clementis (dementis *L*) gerendam compellantur (compellatur *I*: *omissis constitutionis uerbis post constitutio I habet haec: admodum solent angeri si quid patrimonio accesserit*).

Addo ex codice L scholia duo Hugolini ad 27, 1, 6, 8:

a gymnasii] id est a sacerdotibus exercitiis: gemos [γΥΜΝΑΣΙΟΝ?] enim Grece Latine labor.
sine exercitium [suo exercitum *codex*] secundum Pyllium). H(ugolinus).

al. stantes et neque frumenti et uini et olei emptionis et ius prepositionis et neque iudicare et cetera [sic fere *L*: diuersam igitur lectionem habuit in suo libro Hugolinus].
al. prepositois [sic]. et dices stantes id est existentes et inmunes prepositionis emptionis, id est habent excusationem, ne preponantur emptioni furmenti et uini et olei.
et hanc puto ueterem litteram: multi habent hic litteram corruptam: sed tamen hic est sensus. H(ugolinus).

V.

UARIAE LECTIOINES LIBRORUM INFRA SCRIPTORUM DETERIORUM

(AD DIG. LIB. XXVIII TIT. 2).

- F* = Florentini libri lectionem supra plene allatam hic ubi opus esse uidebatur repetiuimus.
W = Uat. 1407 saec. XII.
D = Berol. Lat. fol. 268 saec. XIII.
Q = Paris. 4454 saec. XIII.
E = Bamb. D. I. 10 saec. XIII.
I = Bamb. D. I. 12 saec. XIII.
C = Colladonianus (supra p. 17^a) saec. XIII.
L = Lipsiensis bibliothecae Paulinae n. 874 scr. a. 1226, habens apparatus Hugolini († c. 1239) cum subscriptione hac: 'anno domini MCCXXVI indic. XIII die VI intrante Octubris in Araignano in ecclesia sancte Marie ad honorem domini Iacobi Florentini. Wizardinus scripsit hoc opus'. scripturæ specimen dedit Kriegelius in commentatione supra p. 35^a citata.
S = Lipsiensis bibliothecae senatus Rep. II A. 2, saec. XIII, habens hodie glossam Accursianam scr. saec. XIV et magna ex parte superscriptam alii erasæ. in ipso principio adsunt inscriptions aliquot plenæ. scripturæ specimen dedit idem Kriegelius l. c.
R = Infortiatum ed. Uenet. 1477 ex officina Iacobi Gallici ex Rubeorum familia.
M = Infortiatum ed. Mediolani 1482 per eximios doctores enucleatus castigatum emendatumque in ciuitate (?) Mediolani per Iohannem Antonium de Honate impensis nobilium virorum Petri An. de Castelliono et Ambrosii de Caymis.
H = Digesta edita ab Haloandro Norembergæ 1529 (cf. supra p. 17^a).

} Diximus de his libris in praefatione.

Ex his libris scribenti mihi ad manus sunt ipsi *DEICLSRMH*: collatos habui *W* a Mayero satis diligenter, *Q* a Kauslero, quorum, maxime huius libri propter collatorum silentium non satis fidum interdum deficit auctoritas. ceterum quae supra praefatus sum ad similem apparatum in titulum de hereditatis petitione ex ueteris Digesti libris compilatum, ea perueniunt etiam ad alterum hoc specimen, quo declarare uolui librorum Infortiati vulgarium per saecula mutationem. nam antiquissimi quique libri, maxime *WDQEIC* cum ita sequantur commune vulgarium archetypum, ut nullus id simpliciter reddat, sed plus minus adscierint singuli modo ex conjecturis florentis tum scholæ Bononiensi doctorum, modo ex Florentino libro identidem a pluribus uiris doctis (ut ab Hopinebono Cremonensi: u. p. 817, 40) inspecto, tam Hugoliniana recensio (*L*) quam Accursiana (*S*) propria quaedam, sed et ipsa eiusdem fere generis afferunt. editiones deinde saeculi XV nituntur Accursianis, sed habent et ipsa sua quaedam alias ex Florentino libro petita, alias ex conjectura uel interpolatione, quam interpolationem qui contulerit cum glossa ordinaria, inde plerunque originem ducere intelleget. Mediolanensis autem (*M*) quamquam expressa est aut ex ipsa Rubeana (*R*) aut ex simillima, tamen illius editor quaedam mutauit modo conjectura ductus, modo librorum auctoritate. Haloander denique cum ex Florentino libro quamquam imperfecte sibi noto multos locos ad antiquam formam reuocauerit, alios item multos more suo grammaticam magis quam iuris artem curans temere corrupit, in plerisque autem editionum antiquarum errore denuo propagavit. nam praeter Florentinum quos libros adhibuit ad secundum digestorum uolumen emendandum, iis parum profecit, cum etiam inscriptions inde a l. XXV fere apud eum deficiant. ceterum laterculi hi quamquam historiae litterariae fortasse non inutiles futuri, cum quomodo iuris auctores a saeculo duodecimo ad decimum sextum digesta recognorint et emendarint optime declarent, ad ipsam crisin uix perueniunt: nam per totum hunc titulum, quo ego difficiliorem et corruptiorem nullum in digestis uniuersis noui quique tamquam concilamatus fuit vel Bononiensium tempore ('hic Gallus rodit iuuenem et quemlibet odit' adscriptum est ad l. 29 in codice *D*), nullam lectio nem reperies, quae ad archetypum ducat a Florentino diuersum: denique conjecturæ quae insunt numero permulta aut sunt ex numero earum, quas quiuis excogitet non hebetis plane ingenii recognitor, aut falsae.

p. 819.

inscriptiones plenas habent FWQE, solum auctoris non-men addita interdum nota l', raro numero, habent DI CLSRMH

9 et om. *DI*

10 uel (et *D*) exheredandis] *FDEIS*, uel exheredan-dis uel praeteritis *ind. Flor. WQE LRMH*, et praeteritis uel exheredan-dis *C*

11 ulpius... sabinum *om. Q*, ulp. I. iiiii *I*

sit] si *L*

exheredari] exheredare *CMH*

12 et prae. (pronomen *MH*) et cogn.] et cogn. et prae-nomen *L*

14 sexto] u *E*

fil. et ita uid.] fil. ita uid. *Q*, ita uid. *C*, fil. et ita uid. et *L*

15 si nec *F*, et si nec *WDI CLSRMH*, et sic nec *QE* unius] unus *C*

nam] nam et *Q*

16 sunt] sint *WEICH* respondetur] responderetur *D*

nullum exheredatum] exh. null. *SRM*

esse] est *M*

17 primo ad sabinum *om. Q* et *om. S*

pepercerit] percepert *F²*, ceperit *Q*

18 natum] notum *W*

dixit] *FDE*, dixerit *QICL SRMH*

conuicio] conditione *W*

19 gladiator] uel gladiator *C* magis] et magis *R*

ut] ut ipse *Q*

et si] sed et si *H*

adulterio] *F*, adulterio *WD KICLSRMH*

20 filium] si filiam *W*

qua] *FDIRMH*, cuius *WQE* (marg. qua P[isis]) *LS*, eius *C²*, eiusque *C⁴*

filius] filius autem *RM*

inter med. quoque] quoque inter med. *CS*

21 gradu summotus] graduum motus *W*, gradu remo-tus *C*

22 eum testator] testator eum *I* fecit] fecerit *WQEIRM*

23 heres mihi erit] mihi erit *F*, mihi heres erit *WDELS RMH*, mihi erit heres *I*, erit michi heres *C*

filius] si filius *Q*, filius meus *I*

ut] ut et *I*

24 scribit] *FQ²IH*, scripsit *WDQ⁴ECLSRM*

25 eum om. *E²*

summotum] *FDL*, summo-ueri *WEICSRMH*

quod] qui *W*

26 gradibus om. *E²*

summotus] submouendus *QC*

inter duos autem] *F²*, sed et (etiam *ERMH*, et om. *QC*) inter duos *F²WDQ EICLSRMH*

27 qui] quod *I*

miscuit] immiscuit *RMH*

28 valere om. *I²*, post putat ins. *I²*

mauricianus] *FL*, mauritius *WDE⁴*, marcus *C*, maritis *E²*, marcius *ISRMH*

recte putat] putat recte *D*

heres] heredes *W*

29 non erit] erit non *D²Q*

ex semisse *om. H*

tertius ex a. s. h. e. om. *L*

alias] alias *H*

filius exheres esto] et filium exheredo *RM*, et filius exheres esto *H*

30 heres non erit] non adierit *WD⁴E*, non .erit *D²*, heres non adierit *I²*, hereditatem non adierit *C*, inc. *I²*

quartus] quartum *Q*

heres] exheres *W*

utroque gradu] utroque ca-su *D*

summotus] submouendus *C*

31 est] sit *Q*

quidem gradu] gradu qui-dem *EC*

32 exheredaret] exheredari *W*, exheredare *D²*

sab. et cass. et iul.] sab. cass. et iul. *S*, sab. casibus (cassius et *E²*) iulianus *E*, et cass. et iul. et sab. *Q*

33 capere] scilicet posse capere *C*

35 posse om. *L*

36 scribere] instituere *D*

et maritus] maritus *E*

repudiare uxorem potest (poterit *Q*) repudia est uxorem potest *W*, uxorem repudiare potest *D*, repudiare potest uxorem *C*

37 non] al. nondum marg. *I*

duxerit] duxerit *DQCSR*

effici] potest effici *D*, effici potest *IRMH*

et om. *LS²*

38 scribit] *F²CLRMH*, scribat *F²WDEIS*

is] id *Q*

solus] solus quoque *RM*

scriptus uidetur] uidetur scriptus *E*

uxorem] uxore *LS*

ei natus] natus ei *Q*

ei natus... quoque bis *E²*

is om. *H*

tunc] nunc *D*

in utero est (est om. *R*) ue-rum is] in utero (uto altero loco) rem is uterus (uerum *E²*) *E*

qui] quam *Q*

ex] a *R*

40 uxore] uxore sua *S²*

nascatur] nascitur *QM*

p. 820.

1 ideoque] ideo *D*

2 testamentum] *FH*, eius test. *WDQEICLM*, test. eius *S*

is om. *W*

posteriore] posteriore uel *E*

3 est] est uel priore *C*

4 tertio] ui *E*

sed] et *W*

est quaesitum] qu. est *ES*

facile non] non facile *E²*, non *E⁴*

5 postumum] post unum *E*, unum *W*

facere possit] possit facere *DCRMH*

scribit] scribunt *RMH*

cassius et iauolenus] cass. et labeo *D*, cass. et sabi-nus *E*, sabinus et cassius et iabolenus *I*

6 et uxorem] uxorem *WDE⁴*

et] ac *L*

posse post. her. scr.] post. her. scr. posse *E*

7 nec aetas om. *I²*, post sterilitas ins. *I²*

sterilitas] sterelistas *E²*, sterelitas *E⁴*

ei] eius *RM*

rei om. *C*

impedimento] — tum *I*

est] inest *C*

sed] sed et *QLS*

8 iulianus] iulius *W*

opinionem] sententiam *I*

postumum heredem] here-dem postumum *WDELS*

9 plane] *FDH*, maxime *WE¹ CLSRM*, plane maxime *I²*

10 heredem instituere] insti-tuere heredem *I*

11 primo] ii *E*

filius] filius eius *ICH*

12 decedat] decedit *W*

- ualebit] ualebit *EIS*
eo] hoc *LS*
- 13 pomponius] pap. *Q*, paul. *E*,
ulp. *I*
libro primo] libro u *W*, li-
bro iii *I*, om. *Q*
si] si a *RMH*
- 14 a secundo autem substituto
non exheredauero om. *W*
pendet] id pendet *RH*
- 15 sit] si *F*, det. *E* addens in
margine 'p(isana)'
filius filius et filius *I*
decesserit] decessit *R*
sententiam iuliani senten-
tiam *H*
- secundus] si secundus *Q*
- 16 institutus] instituitur *W*
quod] *F*, sed et *F* *WDQ*
EILSRMH, sed *C*
- 17 acciderit] accideret *S*
patre] patre eo *S*
- 18 est natus filius] natus est
filius *EILSRM*, filius na-
tus est *H*
loco eius est] est loco eius
Q, loco eius (om. est) *E*
- 19 paulus libro primo] idem
l. iii *I*
postumos] postumus *E*
aut] uel *S*
- 20 forte om. *E*
potest] posset *C*
instituit] instituerit *QEIS*
rumpitur] rumpit *H*
- 21 quod] quia *C*
magis in homine generandi
et] in homine magis ge-
ner. et (et om. *C*) *C*, m.
in homine generandum et *WM*, m. in hominem ge-
nerandi et *S*, m. in homi-
nem generandum et *QE*,
m. in homine et gene-
randi *H*
- 22 abducatur] *FD* *CS*, abdi-
catur *WQEILS* *RMH*, inc.
D
sed si] *FICRH*, sed et si
WQE LSM, et si *D*
- 23 postumum] postumum *W*
ipso iure non ualeat (ua-
leat *S*) n. u. i. i. *L*
quod] quia *Q*
turpis] temporis *W*
- 24 instituo] instuero *E*
- 25 et] etai *S*
filius om. *L*
- 26 tamen] tantum *W*
aiunt] scribant *CRM*
diuersumque] diuersum
eque *W*
- 27 est] esse *I*
rumpit] rupit *C*
- 28 his casibus nepos testa-
mentum] nepos test. his
- casibus *I*, nepos his ca-
sibus test. *I*
quod] *FLH*, quod si *DEI*
SRM, qui si *C*
filius pependerit] *F*, filius
pependerit *QIH*, pepen-
derit filius *C*,
filius repudiauerit *WDE*
(in margine al. pepende-
rit: p.) *LSRM*, dependerit
filius uel repudiauerit *C*
non] nec *H*
abscisum] abscisum est
RM, abscisum testamen-
tum *H*
- 29 sed et] sed *C*
- 30 intestato] *FD* *L*, intestatus
D *Q* *EILSRMH*, in testa-
mento *Q*
- moritur] moriatur *D*
destituitur] destituerit *E*,
destruerit *S*
- 31 sed] sed et *Q*
nefas sit] sit nefas *C*
postumum] postumum ex
ea *W*, post modum *Q*
heredem inst. 33 potero
postumum om. *W*
- 32 sed] sed et *EL*
si om. *QC*
- 33 potero] possum *DE*
heredem inst.] inst. here-
dem *ICRM*
possum eam] *F*, possum
postea *D*, postea eam *E*,
possum postea eam *WE*
ICLS, possum eam postea
QRMH
- 34 ducere uxorem] uxorem du-
cere *CH*, ducere in uxo-
rem *RM*
- 35 libro primo] l. iii *I*
- 36 ita heres] heres ita *C*
uiuo me] me uiuo *QLS*
mortuo] mortuo me *I*
fuerit] sit *CRM*
- 37 pure] pure si *D**
casus] casu *I*
omissus om. *O*
qui] quo *QI* *CH*
- 38 sit] est *H*
natus om. *E**
quia] qui *E**
hic filius om. *H*
nec] ne *H*, om. *I**
sub om. *Q*
- 39 intelligitur] intelligi *W*
qui] quidem *C**
in hunc casum] in hoc casu
WEI
- adprehensus] comprehen-
sus *M*
- 40 paulus] iul. *L*
ad sabinum] adsunt *E*
- 41 eo rem] *F* *LH*, eorum
F *WDQE* (*marg.* al. eo
- rem) *I* *CSRM*, eorum
rem *I**
perducere] producere *Q*,
perdurare *S*
ut om. *E**
- 42 existimantur] existimatur
E, existimabantur *H*
unde] exinde *S*, inc. *S**
appellatur] appellatus *L*
- 43 nota hac adiecta] adiecta
nota hac *S*
- 44 sit] est *S*
non hereditatem (heredi-
tem *I*) percipere uidentur]
FIRMH, percipere hered.
non uid. *WDKCS*, non
perc. uid. hered. *L*

p. 821.

- 1 bonorum administrationem]
adm. bon. *D*, administrationem
(om. bonorum) *QE*,
administrationem (om. bono-
rum) *W*
consequuntur] consequi *H*
non sint heredes] *FULH*,
non sint illi heredes *WD*
QEIS, illi non sint here-
des *RM*
- 2 domini] *F*, tamen domini
WDQEICLH, dominamen-
tum *RM*
sunt] sint item *D*, sint
D *EI*
quod] qui *W*
licet] licet *H*
eo exheredare] exh. eos *D*
quod] *F*, quos *F* *WDEQ*
ICLSRMH
- et om. *DE* *S*
- licebat] placebat *F*, non li-
cebat *E* *IS*, licebatur *L*
- 3 nono] uiii *E*
- 4 accipe] accipere *WDC*
executo] ex toto *E**
editus] edictus *W*
et om. *I**
rumpit] rumpitur *D*
testamentum] *FI* *H*, eius
testamen. *WDEI* *ICLSRM*
- 5 si nascatur] nascatur *Q**
cum spiritu tamen] tamen
(om. cum sp.) *Q*, spuum
(sic) *E*, cum spiritu *C*
- 6 an adhuc] an hoc *L*
rumpat] rumpatur *IC**
tamen] *F*, hoc tamen
F *WDEICLH*, hoc tan-
tam *Q*, hic tamen *RM*,
hoc etiam *H*
- 7 iulianus] idem *WI*
uicesimo nono digestorum]
xxxui ad edictum *E*
filius mihi] mihi fil. *IRMH*
- 8 mihi nata] nata mihi *L*

8 fuerit] fuit *E*
 ex reliqua parte uxor mea
 heres esto *om. M*
 filia mihi] mihi filia *IH*
 9 uxor] uxor mea *EI¹C*
 heres esto] esto heres *I*
 10 in *om. E*
 11 uxor] uxor uero *E*
 filia] filias *E*
 habeat] habet *E*
 secundum *om. E*
 altero] in altero *RM*
 12 tanto] tantum *Q*
 uxor... amplius quam *om. I*
 tanto] tantum *C*
 amplius] *F*, amplius habe-
 bit *WDELSRMH*, habe-
 bit amplius *QC*, def. *I*
 13 suptili] *FH*, subtilis *WDQ*
 EICLSRM
 iuris regulae] regulae iu-
 ris *D*
 conueniebat] conueniebant
Q, conueniat *RMH*
 fieri test.] test. fieri *ICRM*
 cum] *WDQE* (*in margine*
 al. quia: P[isis]) CLSRMH,
 quia I, quam *F*
 ex] *FDI*, et *WQECRMH*,
 om. LS
 14 testator *om. L*
 uoluerit] uoluit *DI*
 huiusmodi] huiuscemodi *E*
 15 etiam] et *RM*
 iuentio] in .. iubentio *Q*
 est iuris] iuris est *D*
 16 qua] qui *C*
 adimi] filio adimi *I*, seruo
 adimi *C'RMH*, adimi ser-
 uo *LS*, inc. *C*
 quam liber] quam libet *E*
 esse] est *I*
 17 iussus] quamvis dominus]
F, iussus est quamvis do-
 minus *W*, iussus est (sit *C*)
 sed quamvis dominus *QE*
EICLSRM, iussus est domi-
 nus sed quamvis *D*, ius-
 sus sit itaque et quam-
 vis *H*
 testamento *om. I*
 et libertatem et heredita-
 tem] et her. (*om. et lib.*)
D, et her. et lib. *EI*
 18 testamentum] testamento *Q*
 filii *om. I*
 19 exheres esto] esto exh. *E*
 20 huiusmodi] huiuscemodi *E*
 21 possessionem] postea *E*
 22 quarto] iii *I*
 exheredatus] exh. est *I*, ex-
 her. sit *LR*
 23 sit *om. L*
 quo ad] quod *F*, quo *Q*
 heredes] heres *Q*
 24 ut] ut et *W*

25 institutis] instituti *W*
 eo heredes] coheres *Q*?,
 coherede *Q*, eo postumo
 heredes *CS'RM*
 omiserint] omiserit *Q*, omi-
 serunt *I*
 26 posse] posse post *C*
 a primo] primo *M*
 exheredatus a] exheredatus
 sit a *EC*
 27 uiuentibus primis] primis
 uiuentibus *WI*
 28 tertio] in tertio *C*
 scripti sint] scripti sunt
CRMH, sunt scripti *I*
 29 quo et] quos in *C*, inc. *C*
 ipso] ipsum *W*
 existimari] estimari *D*, exi-
 stimare *E*
 putauit] putauerit *Q*
 30 in *om. QC*
 locum] loco *C*, *om. WEI'S*
 31 exheredatus] heredatus *S*
 fuerit] fuit *C*
 alter] aliter *I*
 32 institutis] instituti *I*
 34 esse ait] erat *Q*, est *RM*,
 esse *H*
 gradu *om. S*
 35 si *om. C*
 titio maevius] *FD¹I'M*, ti-
 tio et maevius *QLS¹*, et
 titio meuius (*in margine*
P[isis] ticius) *E*, ticius
 et meuius *W¹CS²RH*, inc.
D
 36 maevium] meuius *WQCLS*
 posse] potest *L*, inc. *S*
 secundo] *F*, ex secundo
WDQEICLSRMH
 37 natum] natus *W*
 38 esto] est *F solus*
 hanc exhered.] exhered.
 hanc *Q*
 momenti esse] esse mo-
 menti *C*
 natus] esse natus *D*, na-
 tum *M*
 39 cum] quando quidem *H*
 elogium] elogio *L*
 pater cum] *FH*, paternum
WDQE (*in margine P[isis]*)
 pater cum] *I'OS*, paternum
 cum *I*, pater eum
LRM
 exheredaret] *F*, exheredare
WDEILSRMH, si (si del.
C) exheredate *C*
 proposuisset et adieciisset
 propter eam causam ex-
 heredare *om. W*
 40 et adieciisset] et adieciisset
 eum *E'CRM*, adiecerit *H*
 propter eam causam exhe-
 redare] propter quam eum
 causam exhaeredaret *H*

probaturque] *FI¹*, probe-
 turque *H*, qui probatur
E, quia (probare *ins. C²*)
 probatur *WDE'CLSRM*,
 probatur *Q*, inc. *I*
 cansam] ea causa *Q*
 42 illius *om. E*
 43 ei] eius *E* (*in margine P[isis]*
 ei) *CSRM*

p. 822.

1 africanus] ulp. *I*
 omissio] omissione *C*
 2 postumo filioque] quoque
 filio postumo *C*
 nepos] nemo nepos *C*
 sit si] est *W*, si *D*
 moriatur] moritur *WDCS*,
 moriatur si *E*
 non *om. QC*
 3 patri] pater *W*, patre *RM*
 suo sum] alio sium *I*
 filio substitutus] filius sub-
 stitutus *WQE* (*in margine*
P[isis] filio) *I* (*superscr.*
 uel o), substitutus filio
 (filius *D*?) *D*
 4 et solus ipse institutus sit
 om. W
 et solus ipse] et ipse solus
DCL, solus ipse *E*, sed
 solus ipse *E*
 institutus] constitutus *E*,
 substitutus *L*
 sit *om. E*
 moriatur] moritur *WEPS*
 5 neminem] nominem *L*
 filius] solus *L*
 intestato] in testamento
QE
 patri] patris *E'L*
 heres] heredem *Q*
 existet] existat *FI*, exstare
Q, existit *S*
 6 ipsius potestate] potestate
 ipsius *S*
 filius] si filius *W*
 heres institutus] institutus
 heres *W*
 7 ei *om. L*
 pareret] parent *W*
 8 florentinus] ulp. *I*
 decimo institutionum] inst.
 x *W*, iii *I*
 hoc *om. E*
 exheredantur filius] exh. si
 filius *W*
 exheres] heres *M*
 10 quinquagesimo septimo ad
 edictum] sept. ad edictum
 (*om. quinq.*) *W*, x inst. *E*,
 ii *I*
 notae] nota *I*
 11 exheredant filios] fil. exhe-
 redant (exheredantur *E*)
WE

nec] sed nec <i>I</i> , non <i>C</i>	adrogauit] — gauerit <i>EMR</i>	44 enixa] me uixa <i>W</i>
ut <i>om. M</i>	antea] ante <i>IH</i>	maeuia] meue <i>L</i>
eis obsint] eius obsint	scriptam] factam <i>C</i>	an] aut <i>C*</i>
WE ^c	28 sic] si <i>Q^c</i>	ualeat] maneat <i>L</i>
eis <i>om. RM</i>	ueri] uim <i>W</i>	scriberetur] scribetur <i>WI</i>
consultant] consulam <i>W</i>	patri] patri <i>L</i>	45 paulus] sed paulus <i>C*</i>
13 uitellium] u. m. (<i>id est</i>	adoptiu <i>s</i> filius) adoptioni-	
quintum mucium) <i>E</i>	bua filius <i>WE^c</i> , fil. adop-	
filiam <i>om. Q</i>	tiu <i>s</i> <i>LS</i>	
14 filioque] filio <i>QC</i>	29 numquam] nusquam <i>D</i>	p. 823.
habebat] habebit <i>Q</i>	naturae ueritas] ueritas na-	1 pronepotem] propotem <i>E^c</i>
decem] c <i>W</i> , uel c <i>marg. I</i>	turiae <i>C^c</i>	directa] si rectam <i>D^c</i> , di-
adiecit et] <i>FE^cCRM</i> , et	adumbretur] obumbretur	recta direpta <i>C</i>
adiecit <i>I^c</i> , adiecit <i>WDE^c</i>	<i>RM</i>	ut <i>om. WE^cF</i>
<i>I^cLS</i> , et adieci <i>s</i> <i>H</i>	30 uideretur] uidetur <i>DQ^c</i>	2 eadem] ea <i>I^c</i>
in cetera] <i>FH</i> , in (in <i>om. E^c</i>)	nec] ne <i>E^c</i>	qua] quo <i>DQS</i>
tercia <i>WDE</i> (in <i>marg. al.</i>	puto] uidetur <i>S</i>	neptis testatoris antequam
cetera uel certa) <i>ICLSRM</i> ,	quod] qui <i>E^c</i> , <i>om. D</i>	testamentum scriberetur
interiuncta] <i>Q</i>	attinet] attineat <i>Q</i>	enixa eset] <i>FH</i> , neptem
15 quaereretur] quaeretur <i>W</i>	31 heres] heredes <i>E^c</i>	(neptis <i>E^c</i>) test. antequ. t.
<i>D^cI</i> , quaeritur <i>IRM</i>	32 pater] patitur <i>I^c</i>	scr. enixam esse (eset <i>D^c</i>)
uideretur] uidetur <i>WE</i>	nepotis] nepotis adoptiu <i>s</i>	<i>WDQEICLSRM</i>
respondit] respondebat <i>H</i> ,	<i>LS^cRM</i>	3 tamen] tantum <i>QI</i>
<i>om. E</i>	34 heres] coheres <i>L</i> , <i>om. Q</i>	institutionem] institutione
16 uideri] uidetur <i>F^c</i> , uide-	35 rumpit] <i>FQ^cE^cH</i> , rumpitur	<i>WE</i>
rit <i>Q^c</i>	<i>DQ^cE^cICLSRM</i>	factam] factum <i>E</i>
et <i>om. S^c</i>	36 duodecimo] xi <i>E</i> , iii <i>I</i>	recte (reto <i>E</i>) responderi]
ideo] et ideo <i>I^c</i>	37 sunto] <i>FLRMH</i> , sint <i>WDE</i>	<i>F^cD^cE^cI^c</i> , recte respondi
exheres] coheres <i>L</i>	(in <i>marg. P[isis]</i>] sunto)	(<i>om.</i> <i>recte</i>) <i>H</i> , <i>om. E^c</i>
17 exheredaretur] — datur <i>Q</i>	38 recte exheredatum] exher.	5 paulus] idem <i>H</i>
esse institutionis] institu-	recte <i>L</i> , exher. (<i>om. recte</i>)	tertio] iiiii <i>Q</i>
tionis esse <i>I</i>	<i>WDQE</i>	si militet ut] <i>FL</i> (in <i>marg.</i>
18 autem <i>om. C</i>	an] ante <i>Q</i>	al. similiter ut), similiter
essent adiuuandas] esse adiuuandas <i>H</i>	uideatur] uideretur <i>H</i>	ut (in <i>margine</i> si militet
19 <i>I. 20. 21 transponit C</i>	39 quem] qui <i>E^c</i>	<i>P[isis]</i>) <i>E^c</i> , miles similiter
secundo] iiiii <i>I</i>	putau <i>t</i>] putasset <i>H</i>	ut <i>E^cICSRMH</i> , si (<i>om. mi-</i>
filius heres] filius <i>I</i> , heres	nominati] nominati <i>Q</i>	<i>lit</i> ut) <i>D</i>
filius <i>C</i>	<i>om. L</i>	6 aut heres] ut heres <i>Q</i>
20 adrogandum] <i>FH</i> , ad ar-	exheredatos] exheredaritos	exheredari] exhaereditari <i>H</i>
rogandum <i>WDEICLRM</i>	<i>L^c</i>	iam] etiamsi <i>WE^c</i> , etiam
dedit] <i>FDL</i> , dederit <i>WQE</i>	40 proponitur] proponeretur <i>H</i>	<i>DQE^c</i> , si <i>C^c</i> , <i>om. C^c</i>
<i>ICSRMH</i>	oportere] oportet <i>RM</i>	augusti] augustum <i>C^c</i>
21 nominati] nominatum <i>Q</i>	41 sua <i>om. C</i>	7 militem exheredet] filium
22 heredem] herede <i>E</i>	ordinaret] ordinauerit <i>WQ</i>	exher. <i>L</i> , militem exher.
23 terentius] herentius <i>Q</i> , ne-	ordinau <i>t</i>] <i>D^c</i>	militem <i>C^c</i> , militem exhe-
ratius <i>ES</i> , paulus <i>I</i>	cinitate] cinitatem <i>R</i>	redaret <i>H</i>
libro septimo decimo)] xiiii	haberet] habet <i>WQ</i>	8 sibi filium] sive filium <i>W</i> ,
(<i>om. libro</i>) <i>E</i>	neptem] nepotem <i>Q</i>	sibi suum (<i>marg. al.</i> ut
et papiam <i>om. QS</i>	42 rure] rere <i>I^c</i>	suum: <i>P[isis] sui</i>) <i>E</i> , sibi ut
24 postumus (heres <i>ins. RM</i>)	scripsit] scripserit <i>Q</i>	suum filium <i>C</i> , ut filium
sub condicione (heres <i>ins.</i>	in utero haberet (habet <i>W</i>)	sibi <i>S^c</i> , sibi ut filium <i>RM</i> ,
<i>I</i>) instituitur (institutus	haberet in utero <i>Q</i>	<i>inc. S^c</i>
sit <i>C</i>) sub cond. post.	ex parte] in parte <i>I</i>	9 heredem] herede <i>E</i>
(heres <i>ins. E</i>) instituitur	43 qua titius] quatinus <i>W</i>	libro <i>om. E</i>
(instituerit <i>Q</i>) <i>WQE</i> , sub	hora diei sexta] hora die	uicensimo] xxi <i>WQE</i>
cond. inst. post. <i>LS</i> , sub	sexta <i>E^c</i> , diei sexta hora	disputationum] digestorum
cond. primus inst. <i>D</i>	<i>Q</i>	<i>W</i>
sil] et si <i>D^c</i>	eodem] eadem <i>DL</i> , eo <i>E</i>	cuius in] in cuius <i>QS</i>
25 postumi adgnatione] adgn.	albescente] <i>DH</i> , aluescente	11 in ipsius] ipsius <i>DL^c</i>
postumi <i>D</i>	<i>FQ</i> , calescente <i>WC^cL</i> (in	12 deceasit ... exhereditationis
26 papinianus] paulus <i>I</i>	<i>margine</i> alias albescente)	<i>om. L</i>
duodecimo quaestionum]	<i>RM</i> , clarescente <i>E</i> (in <i>marg.</i>	tunc] tum <i>H</i> , <i>om. QE</i>
xiiii d. <i>E</i>	al. albescente: <i>P[isis]</i>)	12 heredem eum] her. meum
quem] qui <i>E^c</i>	<i>I</i> (in <i>margine</i> al. albescente)	<i>E^c</i> , eum her. <i>CRMH</i>
27 iterum] interim <i>C</i>	<i>S^c</i> , inc. <i>C^cS^c</i>	uiuit] uixit <i>ECH</i>

- 14 fuit] fuerit *DE*
ex parte filio] filio ex parte
E
- 15 filii] filius *L*
institui] instituere *I*
filius familias] si filius fa-
miliae *Q*
miles *om.* *WD***Q*
peculio] periculo *W*
- 16 eiusdem potestate] pote-
state eiusdem *I*
cum] *FH*, et cum *WEICL*
SRM, etiam cum *D*
militare] militari *WQE*
desisset] dedisset *W*
patre] patrem *E*
- 17 rumpetur] *F*, rumperetur
WDQEICLSRMH
eius testamentum] testa-
mentum eius *I*
hodie ei] ei hodie *Q*
- 18 priore] pro priore *WC*
de potestate *om.* *D**
suo] sua *C*
proximum] priorem *Q*, pri-
num *RM*
- 19 non habebat] *D***Q***CLSR*
MH, non habeat *FD***EI*',
habeat non *I*, non habet
*Q**
- 20 et filius] ut filius *E**
eius] eis *E*', eiusdem *M*
reccidit] recedit *D**
potestate] potestatem *EI*'
rumpetur ergo] ergo rum-
petur *H*, rumpetur (*om.*
ergo) *RM*
sed] et *E*
- 21 exheredatus] exheredatus
est *D*'
eius filius] filius eius *D*
rumpitur] rumpetur *H*
circa] cura *E**
nouo facto] facto nouo *S*
- 22 naturali nactus] natus *E*
potestatem] in potest. *I*'
quis] qui *L*'
ex certa] execta *Q* et in
margine *E*
- 23 in] et in *C*
suscepit] suscepit si *Q*
liberis] liberi *E*, filii *D*
eo] ex eo *I*
- 24 eius uxori] uxori eius *L*, ei
uxori *RM*
natum ex] *EICSRMH*, na-
tus ex *F*, natum de *WD*
QL
scripsit] scriperit *Q*
heredem] herede *W*, here-
E'
- 25 contracto] etiam contr. *C*
licito matrimonio] matri-
monio licito *WE*
- 26 hodie *om.* *W*
erit] esset *S*
- quando] quam *E*
ancilla] uel ancilla *H*
- 27 ea] sit ea *I*, est *H*, om. *R*
tuus tutelam] tut. tuus *D*
aut] uel *WDQL*
fueristi] fecisti *Q*
postea titia] posteaque *H*
- 28 iuxta tibi] tibi iusta *RMH*,
iusta *E*
fuerit] fuit *L*
uel *om.* *C*
- libertatem] libertate *C*
addepta] adeptam *Q*, ad-
empta *EC*
- aut] uel *H*
tempore] tempore trans-
acto *M*, a tempore *H*
- et *om.* *RM*
- 29 anni] am *E*
allegatione] — tionem *D*,
— tionum *I*, alleg. edita
LRM
- possit] poterit *SRM*
certo *om.* *Q*
- dubitabit] dubitat *D*
ex] et ex *RM*
- 30 tunc. propter] propter tunc
D
setatis] etatem *E**
uxor] uxorem *W*
duci] dici *QIPRMH*
- potuit] poterit *D*
quando] quam *E*'
- 31 ea *om.* *I*'
posse *om.* *E*'
nato] nata *D*', inc. *I*'
- 32 heredi scripto] herede
scripto libri rel., here-
des scriptos *D*', heredem
scripto *Q***E***C***S*
ad *om.* *QSRM*
- qualicumque] al. quocum-
que] margo *E*
statu testamenti faciendi]
testamentis statu faciendi
C', statu faciendi testa-
menti *E*
- 33 fuit] fuerit *EIS*'
testatori (testator *F*, *P*[is]in)
testator' margo *E*) ciuili-
ter (ciu. *om.* *D*) nupta est]
ciuiliiter nupta est testa-
tori *I*
quid] quod *WQ*
post *om.* *C*
- natura] natura *W*
- 34 autem] que *C*
scripsit] scriperit *Q*
heredem] herede *W*
- 35 dedit] dederit *D*
alium] *FDI*'*C*, nec *W*, nec
alium *E*'*L*'*SRMH*, uel
alium *E*'*I*', nec aliis *L*'
fit heres] *FLH*, sit heres
DQICSRM, heres sit *E*
- 36 sexto quaestionum] u (om.
quaest.) *E*
gallus] gallus aquilus *RM*
postumos] postumas *W*
- 37 meus *om.* *I*'
me] meo *C*'
moriatur] moritur *E*'*I*'
nepos] nepotes *E*'
- 38 post *om.* *I*'
mean] suam *Q*
proximis] proximis qui-
dem *D*
- meus moreretur] moreretur
meus *D*
- nata erit] *FLH*, notauerit
W, nataue (natue *E*) erit
DQEICSRM
- 39 heredes sunto] heredi sun-
to *W*, sumpto heredes *C*
recte admittendum] admit-
tendum recte *I*
- credunt] tradunt *I*'
etiamsi] etsi *C*
- 40 filii] fili in *E*'
eo] ex eo *C*
- possit] possint *F*, 'P[isis]
pos]sunt' margo *E*
- 41 est *om.* *D*'
existimasse] estimasse *DE*
nepos decedat] decedat ne-
pos *I*, nepos decedet *H*

p. 824.

- 1 qui ex eo] ex eo qui *E*
et *om.* *C*
- pronepote] *FD***Q***I*, nepote
*WD***Q***ECLSRMH*
- 2 faceret] facere *D*', faceret
et *I*
- potest] possit *H*
me uiuo] uiuo me *I*
- filius] *F*, filius meus *WD*
QEICLSRMH
- decedat] decederit *D*, de-
cedet *H*
- 3 pronepos] pronepos et ce-
tera *LSRMH*
- num] nam *D***I*'*RM*
- si et] et si *EICRM*, etiam-
si *D*'
- filius et nepos] filius nepos
I', nepos et filius *D*', filius
et pronepos *C*', inc. *D*'
- uiuat] uiuant *DRMH*, al.
uiuat' margo *E* et margo *I*
- concipere] — peret *D***C***L*,
inc. *C*'
- utrisque mortuis uiuo se(ui-
uo se mortuis *H*)] utrisque
mortuis (utrisque mor-
tui *E*') uiuos et *WD***E*',
utrisque mortuis uiuo se
et (marg. al. [uiuo] eo) *E*',
inc. *I*'*C*'
- 4 nasceretur] nasceretur *EICSRM*,
nasceretur poterit *H*

- 5 decederet] decederit *D*
ne] nec *WDE⁴LS⁵RM*
testamentum rumperetur]
rump. test. *D*
et (et om. *E⁶*) quid (quidem
QE) si tantum in] quid *D⁴*,
si tamen non *D⁴*, inc. *D⁴*
- 6 casum] tempore *I⁷*, om. *W*
conciperet] conciperetur *R*
quid enim si] qui deinde *H*
aqua et ignis] aqua et
igni *WQL*
interdictionem] *DQE⁴ICL*
SRMH, interdictione *FW*,
inc. *E⁸*
pateretur] pateretur *F¹*, pa-
terentur *E*
quid] quid erit *M*
- 7 pronepos] si nepos *Q⁹*
institueretur] instituentur *E*
- 8 mortem] mortem suam
LRM
pertinent] pertineret *W*,
pertinerent *Q*, pertinet
SRM
- 9 sed] si *W*
et haec omnia admittenda
sunt (erant *I*) ut] ut h. o.
a. sint *H*
ut ... 10 sint om. *L*
- 10 ceteri] et caeteri *H*
casus admittendi] admit-
tendi casus *Q*
sunt] *FDI⁴RM*, sunt *WQE⁴*
I⁴CSH
quid si] quis si *W*, quod si
DEQ
qui] quis *DQIS⁴*, is qui
ECLS⁵RMH
habebat] habebit *Q⁴*, ha-
beat *ILSRM*
- 11 induxere] *FEI⁴*, introduxere
W, induxit *DQI⁴CLSR*
MH: Martinus induxere
in suo dig. correxit, cum
ante induxit haberetur
marg. Q
ut] aut *WL*
antea (*F¹*, ante *F²WDQE⁴*
ICLSRMH) quam filius]
filius antea quam *H*
rediret] redierit *R*
- 12 patris] partus *E¹⁰*
decederet] decederit *Q⁴*
deinde] demum *I*
aut] qui *H*
- 13 non] num *L*
rumperet] rumperetur *QR*,
rumpit *E*, rumpet *S*
hic] *FLRMH*, et hic *WQ¹¹*
EIS, et hii *DEC⁴*, hii
et *C⁴*
pertinet] pertinent *DC*
melius] mulius *F¹*, et mu-
lius *F²*, et melius *RM*
ergo] igitur *IS*
- 14 est om. *C*
in eiusmodi utilitate] *FH*,
in huiusmodi utilitate *CL*
RM, huiusmodi utilitate
W?, huiusmodi utilitatem
DQE, eiusmodi utilitatem
S, in eiusmodi potestatem
(pot. del.) utilitatem *I*
praesertim post legem uel-
leam] non post legem pre-
sertim uel eam *E*
et] *FI*, etiam *WDQECL*
SRM, om. *H*
- 15 admittatur] *H*, admittetur
FS, admitteretur *WQE⁴I*
CLRM, admitteret *DE⁴*
ut] *FLH*, om. *WDEICSRM*
suus] suam *D⁴*
- 16 quibuscumque] et quibus-
cumque *D*
nepos post (post om. *W*)
mortem] post mortem ne-
pos *C*
- 17 rumperetque] rumperet qui-
dem *E*
atque etiam] atque *E*, et
S
si generaliter] singulariter
Q⁴
- 18 quicunque] quocumque *E*
fuerit] erit *I*
sit institutus si suus (heres
ins. M) nasceretur] insti-
tuit (om. rel.) *H*
- 19 eius] titius *L*
habeat] *FSRM*, habebat
WDQEILH, habet *C*
et nepotem] natum nepo-
tem ei (ei del. *C⁴*) *C*
instituat] instituerat *EIC*
RMH
- 20 uiuo] uiuo filio *E⁴I*, uiuo
auo et eius filio *LRMH⁴*,
eo uiuo *S*
pariat] parat *E⁴*
mox ille] ille mox *I*, mox
ille nepos *DERM*
- 21 ad ius] id ius *D*
- 22 ex] *FS*, ex lege *DQEICL*
RMH
rumperet] rumperetur *M*
quod (idem *SRM*) quaeren-
dum est seq.] Martinus
cancellavit hec *marg. Q*
si iam] suam *E*, et si
iam *H*
filio] filo *E*
pronepotem (proneptem *L*)
instituat] pronepotem he-
redem institutus *EI*, heredem
pronepotem institutus
S, pronepotem institutus
heredem *RM*, P. cor....
marg. Q (quaerad praecisa-
sunt), al. si non pro(nepo-
tem) *marg. E*
- 23 redeatque] qui redeat *H⁴*
mortuo] *FEI⁴CL*, mortuo
eo *WDE⁴I⁴RM*, eo mor-
tuuo *H*, mortuo eo prone-
pos ab hostibus *S*
sed cum om. *WD*
rumpitur] rumpatur *LRMH*
nihil] nihilque *RM*
referat] referet *D*
- 24 addubitet quis] *FH*, id quis
dubitetur *WD*, ad quis ex
dubitetur *E⁴*, adhuc (marg. I
al. hic) quis dubitet *E⁴IS*,
adhuc (anhuc *L*) dubitet
(dubitatur *RM*) quis *LCRM*
an] in *B*
- 25 nascatur om. *W*
ex eo ... patre deinde
om. *W*
concipiatur] accipiatur *E⁴*,
set is quidem concipiatur
Q
isque] his qui *D*, is qui
H: Mart. qui *marg. Q* et
marg. I

p. 825.

- 1 uiuo patre deinde auo]
FW⁴Q⁴, mortuo patre d.
auo *DES⁴RMH* (marg. al.
uiuo, al. non uiuo), uiuo
(marg. al. mortuo) patre
deinde mortuo (mortuo
del. *I⁴*) auo *I*, mortuo pa-
tre deinde uiuo auo *C*,
mortuo uiuo patre deinde
auo *L*, inc. *S⁴*
non potuerit] ut potuit *Q*,
non poterit *C*
heres institui] institui he-
res *L*
pater] patre (in marg. al.
pater) *E*, al. a patre
marg. I
- 2 institutus eset] institui-
set *WL*, institutus est *C*,
al. instituisset. sic *M. r.*
(sic) *marg. I*
- 3 ergo] igitur *I*
et si] si *W*, et sic *H*, Mart.
sic *marg. Q*
admittetur] admitteretur *S*
qui natus (est ins. *C⁴*) erit
(erit om. *WDL*)] Mart.
qui tanquam natus *marg.*
Q
uiuo] et uiuo *L*
- 4 his] ss *E*
seruandum] obseruandum
ICSRMH
- 5 ut] *F⁴CH*, ut et *F²WQ⁴E*
ILSRM, et ut *D*, ut et
si *Q⁴*
sit heres] sit heres sit *I*

6 esse necessario] *F^t*, est
necessere *F²WDQEICLS*
RMH
in eo] meo *W*
qui] quod *S^t*
7 in (in om. *S*) nepote certe
(certe om. *L*) et pronepote
(pronepte *L*) in nepote et
pronepote certe *D*, certe
in nepote et in pronepote
RM, certe nec in nepote
et pronepote *H*
si liber] liberi si *W*, si li-
beri filii *C^t*
heredes] heres *Q*
instituantur] instituatur *E*,
instituuntur *R*, instituunt
M
8 institutionem] institutione
Q
exigimus] *FDIL*, exigimus
WQECSRHM
possunt praeteriri] non pos-
sunt preteriti *E^t*
9 uoluit] que uoluit *CS^tRMH*,
inc. S^t
nobis natos] natos nobis *C*
eos] *F*, ad eos *WDEICL*
SRMH
10 nascerentur] nasceretur *QS*
essent] esset *E*
et rogo] ergo *WDQE* (marg.
P[isis] rogo) *I* (marg. al.
rogo *P[isis]*) *CLSRMH*
si] et si *H*, om. *W*
filium habeas] habeas filium
D
11 tantum] *FEC^tL*, tamen
DC^tISRMH
ex eo heredem] ex eo he-
rede *W*, heredem ex eo *Q*,
ex eo heredes *E*, her-
dem *L*
instituas] instuas *E*
filius] si filius *LRMH*
12 ex uerbis] *FDH*, et uerius
WE (marg. 'P[isis] ex uer-
bis') *CLRM*, uerius ex
uerbis *I*, ex uerbis et ne-
rius *S*
dicendum est] est dicen-
dum *E*
13 qui eo] ex eo *DRM*, eo *SH*:
'Mart(inus) cancellauit qui'
marg. *Q* et marg. *I*
et si] si *C*, etiam si *RMH*
14 nascatur om. *H*
enim] enim si *S^t*
testamenti faciendi] facien-
di (om. test.) *Q*, faciendi
testamenti *CL*
respici] bis *E^t*, inspici *L*
15 id] ad *E^t*
etsi] si *C*, om. *H^t*
uerba sunt] sunt uerba *C*
16 uirilis] uiri uel *Q*

qui] et qui *M*
ei om. *C*
suus (seruus *E^t*) heres (he-
res om. *C*) futurus erit]
sui heredes futuri erunt
H
etiam] et *S*
uouente parente uiuo] *F^t*,
parente uiuo *F²WDQEI*
CLSRMH
17 nascantur] nascatur *FL*,
nascatur recte heres in-
stituitur *I*
parte] patre *WD*, inc. *Q^t*
uult] *F^t*, uult lex *F²WD*
EICLS^tRMH, inc. *S^t*
18 ut si et *FL*, ut etiam si
et *WDI^tSRMH*, ut si
etiam *E^tC*
et nepotem] aut nepotem
WD^tELS, aut pronepo-
tem *C*
et pronepotem] et prone-
potes *E^t*, aut pronepotem
E^t, aut nepotem *C*
19 utrisque] utique *F^t solus*
sui heredis] suis hereditis *E*,
suis heredibus *I^t*
uerba se] se uerba se *E^t*
20 omnes] hos *Q^t*
casus om. *L*
21 galli] gallia *D*, gallii *Q*
aquilli] aliqui *W*, quidii *Q*
sententia] sententiam *ECS*
22 nec] ne *Q^t*, non *H*
auo] alio *Q*
et om. *WDQCL*
superuixit] *F*, superuixerit
WDEICLSRMH
patri om. *S^t*, ante superuixit
S^t
23 institutus sit] sit inst. *E*
exheredatus] exheredatus
sit *C*
uidendum] uiendum *E^t*,
uidendum est *RM*
num hac] nunc a *C*, om. *E^t*,
num *LH*
24 ex suis] suis ex *E^t*
heres om. *RM*
esse om. *Q*
liberi] liber *E^t*
et] et sui *Q*
cetera] ceteri *CLS^tRMH*
sui] *FDICRMH*, om. *WQ*
ELS
25 succedunt] *FDI*, succedant
WQECLSRM, succedun-
to *H*
possit] possint *D*
interpretatione] *FH*, inter-
pretationem *DE*, per inter-
pretationem *QICLSRM*
induci] adduci *E*
si] et si *S*, om. *E*
hostes] hostem *WDQL*
26 ex eo] exo *E^t*
non om. *E^t*
decedat] succedat *Q*
27 hostibus] hosti *Q^t*, hoste *Q^t*
rumpet] *FC*, rumpat *WDQ*
ILSH, rumpit *ERM*
enim addidit (addiderit *P^t*)
quo (quod *RM*) significa-
ret (significat *Q*) om. *W*
28 licet (liceret *D*) audenter
(audienter *E*, audacter *R*,
audacter hoc *M*)] auden-
ter licet *H*
possis] possit *WL^t*, possim
(marg. *P[isis] pos[sis]*) *E*,
possint *C*, possis possim
S^t
29 esse desisse] *FI^tSRMH*,
dedisse *WDE^t*, desisse
QE^tI^tC, decisse *L*
licet liceret *W*
quis] et quia *Q*, qui *RM*
redit] recedit *E^t*
in difficulti] *FE^t* (in mar-
gine *P[isis]*) *H*, indifficilis
WDQEICLS^tRM, inc. *S^t*

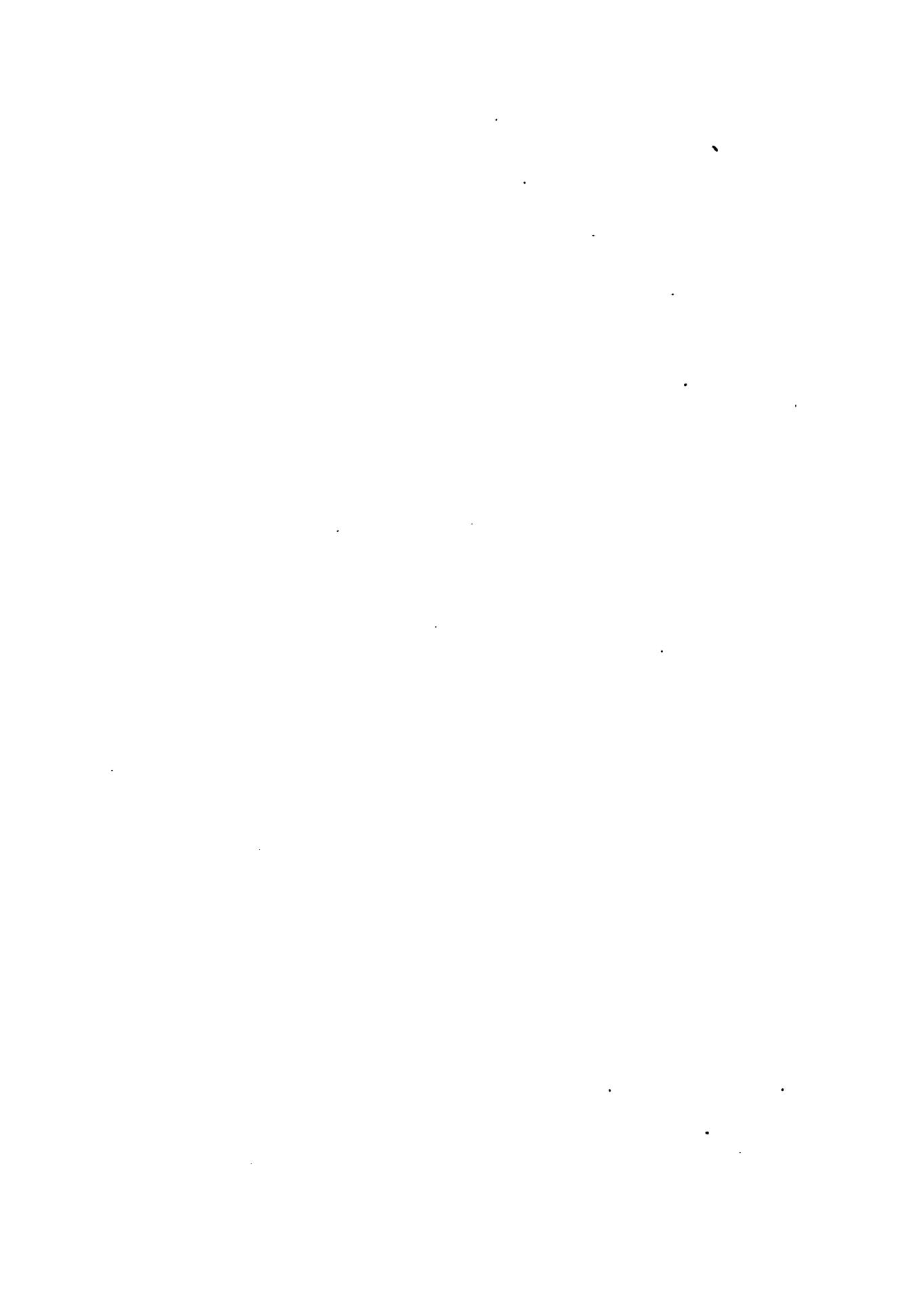
p. 826.

1 isque] idque *Q*
nascatur] nascant *W*
2 suus] suus *E^t*
nascatur] *FIC^t*, nascitur
F²WDEIC^tLSRMH
posteriori] posteri *Q*, pos-
sunt posteriori *C^t*, poste-
riore *H*
3 alii] *FI*, alius *WDQE* (marg.
P[isis] alii) *CLSRMH*
quam qui] quia *DQEI*, qui
R (non *M*): Martinus cor-
rectit pro quia qui' margo
Q et margo *I*
erit] erat *ELSRMH*
et] *FH*, est *D*, est in *WQ^tE*,
et in *LS*, in *Q^tRM*, est
et *I*, et est in *C*, inc. *S^t*
4 capite] capitulo *E^t*, om. *E^t*
liceat] licet *C^t*
institui] instituit *E^t*
nascentur] *FDE*, nasceren-
tur *WCLSRMH*, nascere-
tur *Q*, nascetur *I*
sui erunt] suerunt (nota-
tur in marg. Martinum pro
lium [?] emendasse sui
erunt) *I*, Martinus corre-
xit pro fuerunt sui erant'
marg. *Q*
permitti] *FES*, permittit
WLRMH, om. *DC*: Mar-
tinus permitti pro per-
mittit fecit' margo *Q* et
margo *I*
permitti posteriore capite
non om. *Q*
5 capite om. *H*

non permittit] non permitti <i>EI</i> , ut liceat <i>D</i>	cum] cum et <i>D</i>	exheredandis] — dantis <i>W</i>
rumpit] rumpit <i>M</i>	recepta est iuliani sententia]	ne] nec <i>W</i> , non <i>E</i>
esset] esse <i>I</i> , sit <i>H</i>	recepta est sententia iuliani <i>C</i> , inlani recepta	istis] eis <i>DL</i> , eius eis <i>E</i> ,
6 succedit] si succedit <i>E</i> , succedat <i>CRM</i>	est sententia <i>L</i>	illis <i>S</i>
utiliter] inutiliter <i>C</i> , inc. <i>C</i>	9 nepos niuo patre suo] niuo	rumpatur] rumpatur <i>C</i>
iure potuit] potuit iure <i>W</i> , iure potuit fieri <i>RM</i>	patre suo nepos <i>D</i>	filio] filius <i>RM</i>
7 natus erat] erat natus <i>C</i>	emancipetur] emancipare-	16 <i>I. 31 om. D.</i>
uidetur] <i>F</i> , uidetur <i>DQE</i>	sponte] si sponte <i>S</i>	dum] cum <i>QICSRMH</i>
<i>ICLSRMH</i>	10 possit] potest <i>W</i>	est filius] filius est <i>EL</i>
quasi capitibus] capitibus	emancipatione] emancipa-	17 fecit] facit <i>C</i> <i>H</i> , fecerit <i>RM</i> ,
quasi <i>C</i>	tionem <i>E</i>	inc. <i>C</i>
commixtis] <i>FI-S4RMH</i> , co-	suus heres] heres suus <i>DC</i> ,	cum <i>om. L</i>
mixtis <i>E</i> , coadunatis	seruus heres <i>Q</i>	easset] eius esset <i>P</i> , esse <i>M</i>
<i>WE-I4CL</i> , commixtis coa-	11 potuit] potest <i>DQE</i>	filius] si filius <i>E</i>
dunatis <i>D</i> , inc. <i>S</i>	12 libro septimo decimo] l. uii	18 esset] esse <i>E-C</i>
8 inducere] ducere <i>S</i>	<i>WE</i> , l. iiiii <i>I</i>	marcianus] marcus <i>S</i>
rumpatur testamenta]	prouinciale <i>om. E</i>	libro secundo] l. iiiii <i>I</i>
rumpatur testamentum	quae] quaeque <i>Q</i>	emancipato] mancipato <i>E</i>
<i>E</i> , rumpatur testamentum	ad <i>om. C</i>	is] si is <i>C</i>
<i>Q-L</i> , rumpant testa-	13 desiderantur] desideratur <i>D</i>	20 si] et si <i>H</i>
menta <i>Q</i>	est] est eis <i>Q</i>	petat] petit <i>WE</i>
	14 uel] et <i>RMH</i>	et emancipatus] emancipa-
		tus <i>D</i> , et mancipatus <i>Q</i>
		uenient] ueniet <i>E</i>

BEROLINI APUD WEIDMANNOS (I. REIMER).

TYPIS EXPRESSIT GUSTAVUS SCHADE.

DIG. 1,4,4.

BEROLINENSIS Lat.Fol. 269 (R).

*modestus lib. ii. accusationem. alia tamen nec tenet iuris iurandi potest. et non
potest ei ex parte impetrare habeat*

PARisinus 4450 (P).

*Q) modestus. lib. ii. accusationem. alia tamen nec tenet iuris iurandi potest. et non
potest ei ex parte impetrare habeat. R. de statu hominum. R.*

PATAVINUS UNIV. 941 (U).

*Modestus lib. ii. iuris. alia tamen nec
tenet iuris iurandi potest. et non
potest ei ex parte impetrare habeat.
R. de statu hominum. R.*

DIG. 3,3,68.

PARisinus 4450 (P).

*I) 3. lib. ii. responsor. Q) uad peccator exinde mandato non refrangere populare vobis
peccatore dicit potest non potest.*

LIPSIENSIS 873 (L).

*I) 3. lib. ii. responsor. Q) uad peccator exinde mandato non refrangere populare vobis
peccatore dicit potest non potest.*

PATAVINUS UNIV. 941 (U).

*I) 3. lib. ii. responsor. Q) uad peccator exinde
dicit / mandato non refrangere populare vobis
y. non / mercede non potest ei ex parte impetrare habeat
peccatore dicit potest non potest.*

PARISINUS 4450 (P).

Part. lit. i. adplacitū. Cūndotis causa siquid exprimitur
fideiustor econamine dñi concur.

D. lib. vi. adplantū. Si quis fiduciā mulierē debet indecē
delegatū sit. & ante quā solueret debet. fiduciā dōcēsorū.
cūneq; p̄dēbatur fideiſe quoniam solueret neq; maritū agen-
do moram fecerat. periculū mulieri fiduciā morietur. quia quā
etiam apud maritū mortuit. fiduciā fuerit. actionē deas ma-
ritū non teneatur. libidōs eō debet. i[n]notescere conrahitur. id ēp
rebus auncis. similes bonafide eis dederūt nullā actio iuri. Alio quon-
dēbō tenetur. Indēcē rebus estimant. excedens. quā us eis mulier iuri
bebant utrū dñum factū iuderet. Partes dotalium annullay deas ēp
tione convenerat. id ēp frustapacisci iuri. ut int̄ uigore separat̄ cōmuniſit.

LIPSIENSIS 873 (L.).

PATAVINUS UNIV. 941 (U).

P aulus lib. i. ad plau. C um datus causa delegat
ex parte. fidei usq; conseq; dat' tenetur;
I lib. vi. ad p. S usquidam
malius si debet indebet delegat sit. deum quem
soluerit debitor fidelis' decesserit. cum neq; pde
batorē fideliter. quoniam soluerit neq; malius
agendo moram faciat per punculo malius' fidelis' mo
rit. quaqueā sūmōrē malius' fecerit malius
grado. sit tam pēcātū ap̄malius malius' fidelis'
fuit accione datus' malius non tenetur. lib. vii. c^o
debet transuenditio contrahitur. Id est rebus eau
ti. similior bonafide est dectio. nullae est accio
nē aliquan dedolo tenetur. Indocēt res' etiam
et credat' quamvis ex mulier insuī hōc. ut idem
fuerit uideretur. P arcum dotalium ancillarum
datus' porcionē conuenit. Id est fructus pecti
tū. ut recte uideatur de p̄spārē cōmūnū sit;

